

# ΒΥΡΩΝ

## ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΜΟΣ Δ'

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1879

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 2

### ΛΟΓΟΣ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ

Ἐντολή τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου

### ΒΥΡΩΝΟΣ

ἔκφωνηθεὶς ὑπὸ

ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΖΑΖΗ

Ταχέως, ἀνεπαισθήτως σχεδὸν παρέρχον-  
ται τὰ ἔτη ἐν τῷ βίῳ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν  
δράσεως, χωρὶς οὐδὲν νὰ καταλίπωσι διαρ-  
κὲς ἔχθος τῆς διαβάσεως αὐτῶν, χωρὶς οὐ-  
δεμίαν ἀνάμνησιν ν' ἀποτυπωθῆ ἐπὶ τοῦ  
λευκώματος τῆς ἱστορίας ἡμῶν, ἀνάμνησιν  
δυναμένη νὰ σταματήσῃ καὶ ἐπ' ἐλάχιστον  
τὸ ὄμμα τοῦ ζητούντος συγκινήσεις παρα-  
τηρητοῦ, νὰ συγκρατήσῃ ἐπὶ τινὰς σιγμὰς  
τὰς σκέψεις, τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὰς ἑλ-  
πίδας τοῦ φιλοπατρίδος, νὰ κρατῆν τὸ  
ἄτονον πνεῦμα τοῦ ἀδιαφόρου, ἢ νὰ κατα-  
στείλῃ τὸν πικρὸν σαρκασμὸν τοῦ διεσθαρ-  
μένου. *Guarda e passa!* ἰδοὺ ἡ μονότονος  
καὶ εἴρων κραυγὴ, ἡ ἐξερχομένη ἐξ ἐκάστης  
τῶν σελίδων τοῦ λευκώματος τούτου, κραυ-  
γὴ θανάτου, εἰσάγουσα τὴν φρικίαν τῆς  
ἀπελπισίας εἰς τὴν ζωηροτέραν ψυχάν, κα-  
ταβάλλουσα τὸ σθένος τῆς μάλλον ἀπτῶ-  
του καρδίας, ἐνώπιον τῆς εἰκόνας τῆς κα-

ταστροφῆς, ἣτις περιπλανᾶται ἐπὶ τῶν σε-  
λίδων τούτων μὲ τὸν καταχθόνιον γέλωτα  
χαιρεκάκου δαίμονος. *Guarda e passa!*  
ἰδοὺ ἐν ὁποίᾳ ἐπιγραφῇ συνοψίζεται κατὰ  
τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἡ ἱστορία ἔθνους,  
ἔχοντος ἀναγεγραμμένας τὰς καλλίστας  
τῶν σελίδων ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἱστορίᾳ, ὡσεὶ  
χάριν τῆς ἁρμονίας ἤτο ἀναγκαῖα ἡ σκιά  
παρὰ τὸ φῶς, ἡ ἡμετέρα δὲ ἐποχὴ ἤτο πε-  
πρωμένη νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἡ σκιά τῆς ὑπὸ  
ἀπλέτου φωτὸς καταυγαζομένης ἑλληνικῆς  
εἰκόνας . . .

Τίνα λοιπὸν ἔχει σημασίαν ὁ πανηγυρι-  
σμὸς οὗτος ἐθνικῆς εορτῆς ἐν ἐποχῇ στείρα  
πάσης ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἀτομικῆς  
μεγαλοφροσύνης, τίνα ἔχει λόγον ἡ τεχνη-  
τὴ ἐξέγερσις ἐνθουσιασμοῦ ἐν χρόνοις ὑπο-  
λογισμοῦ καὶ ἀδιαφορίας, ὑπὸ τὸν παγετὸν  
τῶν ὁποίων ἀποψύχεται πᾶσα θερμὴ ἰκμὰς  
ζωῆς καὶ ἐγρηγόρευσις ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῆς  
ἑλληνικῆς κοινωνίας; Δὲν ἀπνηδύσαμεν ἄρα  
νὰ θερμαίνωμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν ἐν πυρᾷ  
παρελθόντος μεγαλείου; μάταιοι, ἐγκου-  
χόμενοι ἐπὶ ξένοις ἔργοις, δὲν σχίζομεν τὰς  
περγαμηνὰς τῆς πατρώας ἡμῶν ἱστορίας,  
ἀφοῦ κατέστημεν ἀνάξιοι νὰ συνεχίσωμεν  
τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἀποστολὴν ἰδέας,  
ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδεμίαν ἐθνικὴν ζωὴν, οὐδε-  
μίαν ἐθνικὴν συνείδησιν, συνεπῶς οὐδεὶς λό-  
γος ὑπάρξεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ;

Ταῦτα ἐπιφανεῖ ὁ σκεπτικὸς, πλήρης πι-  
κρίας, ἀλλὰ καὶ πλήρης δικαίας ὀργῆς. Οὐ-  
δεμίαν ἔχω ἀντίρρησην ν' ἀπευθύω κατὰ  
τῶν μομφῶν τούτων. Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀπο-

λογητής του παρόντος, και το βήμα τούτο, επί το όποιον κατά την επίσημον ταύτην στιγμήν ανέρχομαι, περιφανής έπαλξις τής έθνικής ιδέας, δέν είναι προσωρισμένον να αναπέμπη χυδαίας κολακείας και έπευφημιών πυροτεχνήματα, άλλ' άγέρωχον να εκπέμπη κεραυνούς και διά του ήλεκτρικού σπινθήρος του λόγου να εξεγείρη τους ύπνωττοντας, να ένθαρρύνη τους δειλιώντας, να ένθουσιάζη τους τολμηρούς και τους έγρηγορούντας. Ίδου ο όρος των τοιούτων εορτών, ίδου ή άποστολή του αναβαίνοντος επί το βήμα τούτο. Η εορτή ενός λαού είναι το μέγα αύτου πάσχα, ούδόλωσ άπευθύνεται εις το παρόν, δέν είναι ή λατρεία και ή άποθέσις του συγχρόνου βίου, άλλα σιγμή περιλαμβάνουσα πλήρη τον βίον του έθνους, άνευ διακρίσεως τόπου και χρόνου, έν διαπρεπει εικόνη άποτυπούσα το παρελθόν, και προφητεύουσα το μέλλον διά μέσου του λυκόφωτος των έθνικων πόθων και των άποκρύφων έλπίδων. Άδελφοί, κλίνατε το γόνυ και προσέλθετε περιδεείς και περιφρόντιδες κατά την επίσημον ταύτην στιγμήν. Η ήμέρα αύτη είναι άθάνατος, ή ιδέα, την όποιαν εκπροσωπει, έξόχως ελληνική ιδέα, δέν άπεβίωσε τελείως, δέν παρήλθεν, ύποστάσα την θανάσιμον επίδρασιν του παγετού τής άδιαφορίας και καταπτώσεως· οί σπόροι αύτης μένουσιν άθικτοι πάντοτε, ως οί κόκκοι του σίτου ύπό τους παγετούς του χειμώνος, αναμένοντες την διάλυσιν των πάγων, όπως έξέλθωσιν εις το φώς και εις τον ήλιον. Η ιδέα ούδέποτε άποθνήσκει· ύφίσταται μόιον ένίστε άλλοιώςεις και μεταβολάς, φαίνεται πολλάκις εκλείπουσα, άλλ' άείποτε δαξ λανθανόντως έν τω βίω του έθνους· είναι ο ζείδωρος χυμός αύτου, είναι το αίμα, το φώς, ο ήλεκτρισμός· άπαιτείται ώθησις μόνον, όπως τελεσθ ή και πάλιν έναρξις τής ζωής, όπως άποκαλυφθ ή αύτη και πάλιν έν τή άκαταπαύσφ του έθνους σφαδιοδρομία. Οί δέ μάρτυρες, οί ήρωες, οί προνομιούχοι πρωταγωνισται τής ιδέας ταύτης αναφαινόνται άείποτε επί τής σκηνής, πρόθυμοι και επί θυσία τής ζωής αύτων, να δώσωσι νέαν εις την ζωην του έθνους ώθησιν και ένέργειαν. Άδελφοί, κλίνατε το γόνυ και πιστεύσατε· κατά την έ-

πίσημον ταύτην στιγμήν δεύτε λησμονήσωμεν το παρόν, αναμνησθώμεν του παρελθόντος, δημιουργήσωμεν δι' αύτου έν τή σκέψει ήμών και τή φαντασία το μέλλον, άποκαθαρθέντες έν τω φλογερφ πυρι τής έθνικής ιδέας, ήτις μόνη δύναται να μάς έξαγνίση, να μάς ένθουσιάζη, να μάς καταστήση άξίους των αναμνήσεων του παρελθόντος και των προσδοκιων του μέλλοντος.

Η εορτή τής 25ης Μαρτίου είναι ή εορτή του ελληνικού πνεύματος, άνευ διακρίσεως τόπου ή ιστορικής περιόδου· ή εικων, ήτις κατά την στιγμήν ταύτην άποκαλύπτεται πρό ήμων, περιλαμβάνει πλήρη, ένιαίαν την έθνικην φυσιογνωμίαν, έχει άπόλυτον ένότητα, μη διακοπτομένη ύπό χασμάτων· άφ' οτου ο ελληνισμός αναφαινεται επί τής ιστορικής σκηνής μέχρι των τελευταίων χρόνων, έξακολουθει άείποτε πρωταγωνιστών άμέσως ή έμμέσως. Ίδου το προνόμιον του ελληνικού πνεύματος· και ίδου διά τίνα λόγον ύπάρχει άποτετυπωμένη επί του μετώπου του ή σφραγίς τής άθανασίας.

Η ιστορία του ελληνισμού είναι έλευθέρα δραματική παράστασις· προσφέρει εις την ανθρωπότητα τον ωραιότατον τύπον και το ευγενέστατον ύπόδειγμα. Ούδέποτε θνήσκει, και άν ένίστε καταβληθ ή, άνυψύται μετά μείζονος ισχύος· από τής πτώσεως αύτου έγχυμονείται νέα ζωή σθεναρωτέρα και ευγενεστέρα· ως ο μυθευόμενος γίγας, κλίνων προς την μητέρα γην, αναλαμβάνει νέαν ζωην και νέα δημιουργικά στοιχεία έν τή σταδιοδρομία τής ανθρωπότητας.

Τί είναι ή Έλλάς, έν τω μακρφ βίω του ανθρώπου; άσήμαντον σημείον έν τω ευρεί πεδίω τής ιστορίας. Και έν τούτοις, ό,τι επί όλίγας μόνον δεκαετηρίδας άνέθαλε και έβλάστησεν ύπό τον ωραϊον αύτης ούρανόν, διετέλεσεν άείποτε ο φωτεινότατος φάρος, ο πολλάκις φωταγωγήσας την ανθρωπότητα έν μέσω των σκιων τής ιστορίας, ο οδηγήσας αύτην εις την άνεύρεσιν του άληθούς, του άγχοϋ, του καλοϋ, του τριφυούς του του συμβόλου του πολιτισμού και τής έξημερώσεως.

Βλέπω αύτην έν τή μεγαλοπρεπει φορά

των αιώνων. Προμηθεύς λέγεται ο πρώτος αύτης ήρωας, άθάνατος μάρτυς τής ανθρωπίνης ιδέας· κλέπτει το πυρ τής επιστήμης από των άθανάτων και με τον τίτλον τούτον παρίσταται έν τή ιστορία. Νεαρά εισέτι, μόλις έξελθούσα τής ήβης, άρχεται των εκπολιτιστικων αύτης περιπλανήσεων· το ανθρωπίνον πνεύμα, άπαλλαγέν των θεοκρατικων δεσμων τής γηραιάς Άσίας, πρώτην φοράν ένατενίζει νέους όρίζοντας και πρώτην φοράν κατανοεί την ισόθειον εκείνην ισχύν, ήτις άποτελει το άκρον άωτον του ελληνικού πνεύματος· έν τή νεανική αύτης μέθη καταβιάζει τους θεούς από του Όλύμπου, παλαίει μετ' αύτων, νικάται πολλάκις, άλλ' ούδέποτε πίπτει· ή όσάκις προς στιγμήν πέση, είναι ή πτώσις αύτης σοβαρά, άξιοπρεπής, ως ή πτώσις των ήρώων τής αρχαίας τραγωδίας. Άπόλλων, ο Θεός του φωτός, είναι ο κατ' έξοχην θεός αύτης με το βαθυσήμαντον αύτου λόγιον Γνωθι σαυτόν· πρώτην φοράν ή ανθρωπότης έν τω λογίω τούτω, τω επί τής εισόδου του πανελληνίου ναού των Δελφων αναγεγραμμένω, λαμβάνει πλήρη άυτοσυνειδησίαν· αναβιάζεται μέχρι των θεων και ανακαλύπτει έν τή συνειδήσει αύτης το μυστήριον τής έν τω κόσμω τούτω ύπάρξεώς της. Έννοείτε ήδη, διατί πάν ό,τι παρήγαγεν ή Έλλάς φέρει κατ' έξοχην τον τύπον του ανθρωπισμού, διατί εις τα παραγόμενα του πνεύματος αύτης άποκαλύπτεται κατ' έξοχην ή ανθρωπίνη ιδέα. Όμηρος, ο πρώτος ραψωδός τής Έλλάδος, είναι και ο πρώτος ψάλτης τής ανθρωπότητας, άθάνατος κρήνη, άφ' ής άείποτε θέλουσιν έκρέει ζείδωροι κρουνοί ποιήσεως, ζωοποιούντες όλων των μετ' ταυτα λαων το ποιητικόν πνεύμα. Ο Πλάτων και ο Άριστοτέλης είναι οί δύο αντίπολοι τής σκέψεως, ο Κάστωρ και ο Πολυδεύκης πάσης του ανθρωπίνου πνεύματος κινήσεως· ο Φειδίας είναι ο έξοχότατος δημιουργός ανθρωπίνων τύπων, άφ' ων έλλείπει ή πνοή μόνον, όπως υπάρξωσι τέλειοι, λαλούντες και κινούμενοι άνθρωποι, θεϊος άριστοτέχνης, ήν ούδέποτε θέλουσι καταφθάσει οί μέγιστοι των νεωτέρων, οϋτε ο Μιχαήλ Άγγελος οϋτε ο Κανόβας, οϋτε ο Τορουάδ-

σεν. Η ελληνική κοινωνία είναι ή πρώτη ανθρωπων κοινωνία, ή αναγορεύσασα ως κυρίαρχον αύτης δόγμα την έλευθερίαν, μεγάλην αρχήν, ήν άγνωει ή παμβασιλευμένη Άσία, έξοχον δώρημα, το κράτιστον των αγαθων, ά εκληρονόμησεν παρά του αρχαίου ο νεώτερος κόσμος· ή ιστορία τής έλευθερίας είναι ή ιστορία του ελληνικού πνεύματος· ύπό την αίθερίαν αύτης επνοιαν ψάλλει, σκέπτεται ή ένεργεί· μικρός, εύθυτενης, άλλ' άδάμαστος βράχος ή Έλλάς άπαθει τά εισβάλλοντα θολά κύματα τής ασιατικής εισβολής και σώζει την ανθρωπότητα από του κινδύνου τής εκβαρβαρώσεως. Ω άθάνατοι ήμέραι, καθ' ός ή γή αύτη τρέμει ύπό τον δούπον των εισβαλλόντων βαρβάρων, άλλ' άλλά μόνη ή ελληνική καρδιά δέν τρέμει, καθ' ός ο ήλιος σκιαζεται ύπό τά πίπτοντα βαρβαρικά βέλη, άλλ' άμόνον το ελληνικόν όμμα διατηρεί την αϊωνίαν του ούρανοϋ τής πατρίδος του διαύγειαν! Ω μεγάλοι ήμέραι του Μαραθώνος, τής Σαλαμίνας και των Πλαταιων, αϊώνια ύποδείγματα άρετής και ήρωϊσμού διά πάσαν εποχήν και κοινωνίαν, επανήλθητε και πάλιν εις το Δραγατσάνι, εις το Χάνι τής Γραβιάς, εις το Μεσολόγγιον, άλλ' άμάτην αναμένομεν μέχρι τής στιγμής ταύτης τά έξοχα άποτελέσματα, όποτε μετ' τας νίκας ανεγράφετε έν τή ιστορία τας ωραίας εκείνας πολιτείας, σφριγώσας ύπό τής επιπνοής τής έλευθερίας, παραγούσας τά μέγαλα εκείνα—έγγραφα και άγραφα—του πνεύματος άριστουργήματα, άθάνατα, ως ή ιδέα, ήτις τά παρήγαγε, αϊωνίους τύπους του άληθούς και του καλοϋ, των όποιων ύπομνηματιστής ως επί το πλείστον διατελει μόνον μέχρι τής σήμερον ο νεώτερος κόσμος! Και όταν πίπτει ο κόσμος εκείνος, κλίνων ύπό τας δάφνας αύτου, όποία μελαγχολία καταλαμβάνει το ανθρωπίνον πνεύμα! Αυτή ή φύσις αισθάνεται την φρικην τής έρημίας της, και με την εκφρασιν άρρητου άγωνίας στενάζει τον μοιραϊον τής καταστροφής επικήδειον: Πάν ο μέγας τέθρηκεν!

Άλλ' όχι· ο μέγας Πάν δέν άπέθανεν· ο ελληνισμός δέν ήτο θρησκεία μόνον και έθνικότης, ήτο ιδέα, και ως τοιαύτη άθάνατος. Πρωτεύς του πολιτισμού, λαμβάνων







οὐδεμία δὲ ὑπάρχει πλέον διάκρισις μεταξὺ ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ, δικαίου καὶ ἀδίκου, καὶ καταφρονήθῃ ἡ ἐλευθερία, καὶ ὀλιγορηθῇ ἡ δικαιοσύνη, καὶ παραδοθῇ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἠθικότης εἰς τὸν σαρκασμὸν ἐκφρονούντος ὄχλου, ὅταν ἐπὶ τῶν ἐρείπιων πάσης ἀρετῆς καὶ τιμικότητος, πάσης κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, ὑψωθῇ ὁ φατριασμός, ἐκμανῆς Σάτυρος χωρὶς καρδίαν, χωρὶς ἐνθουσιασμόν, χωρὶς ἰδεώδεις, ποῖα ἔσονται τότε τὰ ἀποτελέσματα τοιαύτης ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς εἰδωλολατρίας; . . . Μελετήσατε τὴν ἱστορίαν, στρέψατε τὰ ὄμματα ὑμῶν περὶ καὶ συναγάγετε τὰ συμπεράσματα . . . Ἐν ὀνόματι τῆς ἡμέρας ταύτης, ἐν ὀνόματι τῆς ἔθνικῆς ταύτης ἑορτῆς συνετισθῶμεν ἀπὸ τῶν δοκιμασιῶν καὶ τῶν παθημάτων, ἀποτινάξωμεν τὸν βαρύνοντα ἐφ' ἡμᾶς Ἐπιφάλην τῶν πονηρῶν σκέψων, τῶν ἀπαισιῶν ὄνειρων! Προσοχῇ, μὴ ἐξεγερθέντες πρῶταν τινὰ, τελευταίαν τινὰ ἡμέραν, ἀκούσωμεν ἀπαγγελλομένην ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἱστορίας τὴν μοιραίαν ἐκείνην τοῦ θανάτου ἐτυμνηγορίαν: *Τετέλεσται πολὺ ἀργὰ, πολὺ ἀργὰ πλέον!* . . .

Ἡ ἡμέρα αὕτη δὲ εἶναι μόνον ἀπλῆ συνάντησις λαοῦ ἑορτάζοντος, ἐρχομένου ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐν μέσῳ τῆς λήθης τοῦ παρόντος ἢ ἀποδόση τὸν σεβασμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν λατρείαν τοῖς ἀγωνισμένοις ὑπὲρ τῆς ἔθνικῆς ἀποκαταστάσεως. Τὸ σημερινὸν πάσχα τῆς παλιγγενεσίας ἡμῶν δὲν εἶναι ἡμέρα ἔθνικῆς ἑορτῆς, ἀλλ' ἐξαγνισμοῦ τελειῆ καὶ μετανοίας. Κλίνωμεν τὸ γόνυ ἐνωτισθῶμεν τὴν θλιβερὰν φωνὴν τῆς παραινέσεως, ἣν ἀποτείνουσιν ἡμῖν ἀνωθεν αἰσικαὶ τῶν πεσόντων ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, ἣν ἐπιβεβαιούσι διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν οἱ ὡδε παριστάμενοι πρωταθληταὶ τῶν ἀγῶνων καὶ τῶν μαρτυριῶν τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας.

Τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου ἀπέδειξεν, ἀπαξ εἰσέτι, ὅτι ἡ διπλωματία μόνον ἀρχοντα αὐτῆς ἐλατήρια ἔχει τὸν ὑπολογισμὸν καὶ τὸ συμφέρον, ὅτι μόνον ἡ πολιτικὴ ἀνάγκη καθοδηγεῖ τὰς σκέψεις τῶν ἰσχυρῶν, ὅτι ἡ δικαιοσύνη, ἡ φιλανθρωπία εἶναι ἀγνώστα ὀνόματα ἐν τῷ λεζικῷ αὐτῆς, ἐν

τῷ ὁποίῳ ἡ ἐξάρχουσα ἔννοια διατύπεται διὰ τῆς λέξεως *Συμφέρον!*

Ταῦτα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν καλούμεθα ἢ ἀποδείξωμεν ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου—ἐπὶ ποιῆ ἔθνικῆς ἐξοντώσεως, — ὅτι ὁ ἑλληνισμός δὲν εἶναι νεκρὰ, ἀφρημένη, ἀνευ σημασίας καὶ σπουδαιότητος τινος ἔννοια, ἀδιάφορος διὰ τὴν μέλλουσαν ἱστορίαν καὶ ἀναβίωσιν τῆς Ἀνατολῆς, ὅτι εἶναι προωρισμένος νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ ἄλλην ἔτι ἐκπολιτευτικὴν ἀποστολήν, ὅτι δὲν ἀπεξηράνηθη τελῶς ὁ ζωτικὸς ἐκεῖνος χυμὸς ἐν τῷ ὄργανισμῷ αὐτοῦ, ὅστις ἐν προηγουμέναις ἱστορικαῖς περιόδῳ ἐξετέλεσεν ἔξοχα θαύματα πολιτισμοῦ καὶ ἡμερώσεως. Ἀναπτύξωμεν ἐν ἀληθείᾳ ἐλευθερία καὶ ἠθικότητι τὰς φυσικὰς καὶ πνευματικὰς ἡμῶν δυνάμεις, ὑπέρτεροι τῶν ἐφημέρων συμπερόντων καὶ τῶν παθῶν, καυτηριάζοντες τὰ ἔλλα, ἅτινα διαβιβρώσκουσι τὸ νοσοῦν σῶμα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. . . Χαρακτηριστικὴ ἀποστολὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ ἐκπολιτισμὸς καὶ ἡ ἐξημέρωσις τῶν ἔθνων, τῶν ἑλλόντων μετ' αὐτοῦ εἰς συνάφειαν· οὐδέποτε διενεήθη, οὔτε ἐπεδίωξε τὴν βίαιαν ἀπορρόφωσιν τῶν φυλῶν, μεθ' ὧν πολιτικῶς ἢ πνευματικῶς συνεκινῶντο καὶ συνανεμίγη. Ἡ ἀφομοιωτικὴ αὐτοῦ ἰδιότης ἔσχεν αἰετοπε καθαρῶς ἐκπολιτιστικὸν χαρακτῆρα. Ἡ ἀτομικότης τῶν λαῶν, μεθ' ὧν συναρπάσθη, διτέλεσεν αἰετοπε ἀρτία, αὐτοτελής· οὐδέποτε ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ἀναπτύξει κατειργάσατο δεσμὰ δουλείας· ἀληθῶς ὑπέταξε πολλακῶς τὴν ἀνθρωπότητα ὑπὸ τὰ χρυσὰ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἰσχύος σκῆπτρα, ἀλλ' οὐδέποτε ἀπερρόφησε τὴν ἀτομικότητα οἰασιδῆποτε ἔθνικότητος — καὶ τῆς ἀσημοτάτης.

ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τούτους σρέψωμεν τὸ ὄμμα ἡμῶν πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Ἐργασθῶμεν μετ' αὐτῶν πρὸς συνάφην πνευματικῆς, ἀν' οὐχὶ πολιτικῆς ὁμοσπονδίας· ἴσως ἀπὸ ταύτης, προϊόντος τοῦ χρόνου, αἰρομένης πάσης ἀφορμῆς παρανοήσεων καὶ ἀγόνων ἐρίδων, ἐπέλθῃ καὶ ἡ πολιτικὴ ὁμοσπονδία, στερεὸς κρίκος τοῦ συνδέσμου τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, πολιτικοῦ ἰδεώδους ἐνὸς ἀπωτέρου μέλλοντος τῆς μεγάλης εὐρωπαϊκῆς ὁμοσπονδίας. Ἐν τῷ

κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐν τῇ πνευματικῇ τοῦ ἑλληνισμοῦ πρωτεύουσα συνερχομένων Συνεδρίῳ τῶν ἑλληνικῶν Συλλόγων προσατενίσω τὸν εὐελπιν οἰωνὸν ἐντονωτέρας καὶ ζωηρότερας τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἑλληνισμοῦ ἐργασίας. Πανελλήνιον ἐκπαιδευτικὸν κοινοβούλιον μέλλει νὰ θέσῃ τὰς βάσεις τῆς ἐκπολιτιστικῆς τοῦ ἔθνους ἀποστολῆς, καὶ δὲν θέλει ὑπάρξῃ ὡραιότερα ἡμέρα ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ ἑλληνισμός, καταυγαζόμενος ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐλευθερίας, προσενέγκῃ ἐνώπιον εὐρωπαϊκοῦ συνεδρίου ἀντὶ περγαμηνῶν προγονικῶν προσωπικὰ διπλώματα εὐγενείας καὶ ἐργασίας, ἐν δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου παραστῇ ἡ νέα Ἑλλάς, ἰδανικὴ καὶ ἄρρενωπὴ, ἰσταμένη εἰς τὸ ὕψος τῆς πνευματικῆς τῶν νεωτέρων λαῶν ἀκμῆς καὶ ἰσχύος, πράγματι ὑπὸ πᾶσας τὰς ἐπόψεις δυναμένη ἢ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀρχαίαν!

*Περισσότερον φῶς!* Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἵνα ἐργασθῇ καταλλήλως, ἔχει ἀνάγκην ἐλευθερίας, ἀέρος, κινήσεως. Σκοτεινὴ καὶ νεφελώδης ἀτμόσφαιρα περιορίζει τὸν ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν ἡμῶν ὀρίζοντα, ταπεινώνει τὰς σκέψεις, ἐξαντλεῖ τὰς δυνάμεις, ἀπομαραίνει τὴν ἐνέργειαν, ἵνα ἐπέλθῃ ἐπὶ τέλος ἡ πνιγμονὴ καὶ ἡ ἀσφυξία. *Περισσότερον φῶς* διὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐλευθερίας! ἀπὸ τῶν κλάδων τούτων τοῦ μεγάλου δένδρου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀνεβλάστησαν τὰ κάλλιστα τῶν ἀνθρώπων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ παρήχθησαν οἱ εὐχυμότατοι καρποὶ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. *Ἐπιστήμη καὶ ἐλευθερία!* μόνον διὰ τῆς διστόμου ταύτης ρομφαίας θέλομεν ἐξέλθει νικηταὶ τῆς γιγαντιαίας μονομαχίας, ἣτις τελεῖται ἀπὸ τινος χρόνου ἐν τῷ ἔθνικῷ ἡμῶν βίῳ μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ πνεύματος, τοῦ Ἀριμάνου καὶ τοῦ Ὁρομάζδου, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους. Δὲν αἰσθάνεσθε βαθὺν, μύχιον κλονισμόν ἐν τῇ συνειδήσει ὑμῶν, ὅπως καὶ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἔθνους; δὲν ὑφίστασθε τὴν μυστηριώδη ἀνησυχίαν ἀπωτέρου ἀγνώστου μέλλοντος; Σεῖς οἱ ἀπνηυθκότες, σεῖς οἱ ἀπογοητευθέντες ἐκ τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν σκοπέλων ἀτυχοῦς παρόντος, ἐγέρ-

θητε, πρόωροι Δάξαιοι, λάβετε τὸν κράββατον σας καὶ περιπατήσατε, ἀντλήσατε δυνάμεις καὶ ἐργάσθητε. Ἰδέτε, μακρὰν ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος· ὀμίχλωδης σκιά περιβάλλει τὴν ἀγνώστον γῆν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἐλπίδων· ἀλλ' ἡ ὀμίχλη διαλύεται βαθμηδόν, καθ' ὅσον βαδίζομεν ἐν τῇ ἐρημίᾳ, ἀναδυομένης ἐπὶ τέλους διὰ μέσου τῶν ἀκτίνων μαγικοῦ φωτὸς τῆς ποθητῆς ὁρασεως. . . Δυστυχῆς ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἐπιφωνήσῃ ἀπνηύθησα, καὶ δὲν προχωρήσῃ! Δυστυχῆς ἐκεῖνος, ὅστις ἀπὸ τῆς πυρᾶς τῆς ἰδίας συνειδήσεως δὲν παραγάγῃ τὴν θερμότητα τῆς κινήσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐνεργείας, — καὶ δὲν εἴπῃ πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ πλήρης πίστεως τὰ χρυσὰ ἐκεῖνα ἔπη τῆς ἀρχαιότητος:

*«Θαρσεῖν χρὴ . . . τάχ' ἀν' αὐρίον ἔσσει' ἄμεινον».*

*Θαρσεῖν χρὴ*. . . μετὰ τὴν εὐχὴν ταύτην κατέρχομαι σήμερον ἀπὸ τοῦ ἔθνικου τούτου βήματος· μετὰ τὸν οἰωνὸν τούτων εὐελπῆς χαιρετίζω τὸ ὑποφῶσκον μέλλον· Θάρρος καὶ πάλιν θάρρος· μόνον ἐπὶ τῷ ὄρω τούτῳ θέλομεν κατορθῶσαι νὰ καταβάλωμεν τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἡμῶν ἔχθρους, μόνον μετὰ πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, θέλομεν ἀνεγείρει ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τοῦ καταρρέοντος παρόντος τὸν περίτεχνον Παρθενῶνα τῆς μεγάλης πατρίδος. Ἰδοὺ ἡ ἀποστολὴ, ἣν ἐμπιστεύεται καὶ κληροδοτεῖ ἡμῖν ἡ 25ῃ Μαρτίου, ὁ παντελής θρίαμβος τῶν ἀρχῶν, ὑπὲρ ὧν αὕτη ὕψωσεν ἄλλοτε τὴν σημαίαν τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας.

Ζήτω ἡ 25ῃ Μαρτίου! Ζήτω ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα, μέχρι συντελείας γενεῶν, ἐκπολιτιστικὴ πάντοτε, αἰωνίως καὶ ὑπερπράγως βαστάζουσα τὸ μέγα σύμβολον τῆς εὐδαιμονίας τῶν λαῶν, τὴν σημαίαν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐλευθερίας! . . .

## ΜΕΛΕΤΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ  
ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ  
ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλ. 1).

λοσοφικὰς θεωρίας περὶ τῆς τοῦ κόσμου εὐδαιμονίας (1).

§ 43. Ἀμφισβητοῦνται δὲ καὶ ἐν μέρει μετ' ἐμπαθοῦς σφοδρότητος φιλονεικοῦνται σήμερον τὰ ἐξῆς ζητήματα.

α. Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἁλβανικοῦ ἔθνους.

β. Περὶ τῆς φύσεως τῆς γλώσσης αὐτοῦ καθόλου καὶ ἰδίᾳ τῶν νῦν στοιχείων αὐτῆς.

γ. Περὶ τῆς σημασίας, παραγωγῆς, χρήσεως καὶ ἐκτάσεως, ἣν ἔχουσιν αἱ τῆς χώρας καὶ τοῦ ἔθνους ὀνομασίαι Ἀλβανία, Σκιπετάρης, Γκέγκης, Τόσκα, Ἀλβανός, Ἀρβανίτης καὶ Ἀρναούτης, καὶ τέλος

δ. Περὶ τῆς εἰς ξένους τόπους ἐξορμησάσης δυνάμεως τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν, ἰδίως δὲ πότε, πόσῃ καὶ ποίαν ἔσχε ῥοπὴν ἢ ἐπιρροὴν ἢ τῶν Ἀλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν ἢ Σκιπεταρῶν γενικῆ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα διασπορά, ἣν οἱ μὲν ἀρνοῦνται, οἱ δὲ σφοδρῶς ὑποστηρίζουσι καὶ ὀλοσχερῶς ἀπέδειξαν.

§ 44. Μετὰ ταῦτα ἐπικρίνει ὁ Φαλμεραῦρος τὸν Νικοκλέα καὶ τὴν διατριβὴν αὐτοῦ, καὶ συνοψίζει τὴν βᾶσιν ὄλων τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Νικοκλέους εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς θέσεις ὡδὲ πως. 1) Οἱ ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανοὶ εἰσὶν εἰς καὶ ὁ αὐτὸς λαὸς πρὸς τοὺς Ἀλανοὺς, ὧν ἡ παναρχαία κατοικία ὁμοίως ἦν ἐν Καυκάσῳ. 2) Πρὸς τοὺς Ἀλανοὺς τούτους, ὑπῆρξαν ὁμαίμονες καὶ ὁμόγλωσσοι οἱ Σκυθοταυροὶ τῶν παλαιῶν γεωγράφων, οἱ κάτοικοι τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου, ἧτις νῦν Κριμαία καλεῖται. 3) Παρὰ τοῖς Σκυθοταυροῖς τούτοις εὕρισκε τις ὀνόματά τινα κύρια πρωταγω-

(1) Καὶ τούτων τῶν κακῶν ἀπηλλάγησαν ὅσοι διέφυγον τὴν δηλητηριώδη ἀτμοσφαῖραν τῶν τουρκικῶν ἡθῶν καὶ τοῦ Κορανίου.

νιστοῦντα ἐν τῇ νῦν ἁλβανικῇ γλώσσῃ, ἅτινα καθόλου μὲν καὶ ἄλλοι τῶν Εὐρωπαίων γλωσσομαθῶν παρηρμήνευσαν, μάλιστα δὲ ὁ Ἄνας καὶ παρηρμήνευσε πάντοτε καὶ διέστρεψεν (1). Ἀνατρέπων δ' εὐχερῶς ὁ Φαλμεραῦρος τὰς δύο πρώτας θέσεις, ὡς ἀναποδείκτους καὶ ἀβhairέτους ὑποθέσεις, χωρεῖ εἰς τὴν συζήτησιν τῶν ἐν τῇ τρίτῃ θέσει ἔθνικῶν καὶ τοπικῶν ὀνομάτων, δι' ὧν περατοῦται ἡ διατριβή. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς ἀξιολόγου διατριβῆς τοῦ Φαλμεραῦρου θετικῶς καὶ βεβαίως, ἐπορίσθη ἡ ἁλβανολογία τάδε· πρῶτον μὲν ἡ ἀρχαιότης τῶν Ἀλβανῶν ἐμμαρτύρωσ μέχρι τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος τρανῶς ἀπέδειχθη· ἔπειτα δὲ λαμπρῶς συναγρέθη μετὰ τῶν τριῶν θέσεων ἡ δοξασία τοῦ Νικοκλέους, ἣν παρ' Ἀσσεμάνῳ καὶ Μάγῳ Παταβίνῳ εἶδεν, ὅτι «οἱ Ἀλβανοὶ ἐκ τῆς κατὰ τὸν Καυκάσον Ἀλβανίας μετὰ τὸν ἕβδομον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα μετηνέστησαν διὰ τῆς Σκυθίας καὶ Ταυρικῆς εἰς τὴν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Ἰλλυρίᾳ Ἀλβανίαν» (2). Καίτοι κατ' ἀρχαίας παραδόσεις καὶ ὑπομνήματα οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς παραδιδόασιν τὸ ἐναντίον, ὅτι οἱ ἐν Καυκάσῳ πάλαι Ἀλβανοὶ κατήγοντο ἐκ Θεσσαλῶν, ὡς κατωτέρω δειχθήσεται.

§ 45. Γενομένου δ' ἐν παρόδῳ λόγου καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (3) περὶ τῆς δοξασίας ταύτης παρατίθημι νῦν ἐνταῦθα καὶ τὰ χωρία τοῦ Ἀσσεμάνου καὶ Μάγῳ Παταβίνου λατινιστὶ γεγραμμένα καὶ τὴν ὑπ' ἐμοῦ γενομένην μετάφρασιν αὐτῶν χάριν τῶν μὴ εἰδημόνων τῆς λατινικῆς, ἵνα πληρέστερον ἤδη γνωσθῇ ἡ δοξασία αὕτη καὶ αἱ πηγαὶ αὐτῆς. Καὶ τὸ μὲν κείμενον ἔχει ὡδε. Asseman. Calend. Eccles. Orient. T. V. p. 5. «Epirotæ et Macedones quin fuerint earum regionum populi indigenæ, adeoque inter veteres Græcos numerandi, nullum est dubium. Vide Tabulas Ecclesiasticas in quibus claruere Episcopales Sedes «ve-

(1) Ἴδε Φαλμ. διατριβῆς σελ. 63.

(2) Ἴδε τῆς Νικοκλέους διατριβῆς σελ. 64—65, 72—73, 88—89. Καὶ τῆς Φαλμερ. διατριβῆς μέρος 2, σελ. 42—43.

(3) Ἴδε § 22 καὶ 23.

teris et novæ Epiri» a Quieno in Oriente Christiano Tom. 2, a pag. 133 ad 155 et a pag. 240 ad 256 enumeratae, ut de Macedonia Ecclesiis, quæ Thessaliensi suberant, sileam. At verò qui nunc Albanenses, Arbanenses et Arnauti appellantur, nemo est qui ignoret illos advenas esse, sive ex Albania Asiatica, sive potius ex Serblia Alba, aut alicunde profectos. Haec de Albanesiis tamen sic dicta accipias, non quod eorum sermo sit idem ipse ac veterum Macedonum, tum Epirotarum, neque quod Illyrica, hoc est, Slavica lingua, sit eadem illa ac priorum Dalmatarum et Illyriorum, quemadmodum vano labore contendit laudatus Dolci Ragusianus; sed quia in eam regionum Albanesi post septimum Christianum saeculum advenere, quam veteres Macedones et Epirotæ incoluerunt». Καὶ ὁ Magus Patavinus λέγει· «Albania dicitur ab Albanis populis asiaticis, qui a Tartaris expulsi istic consederunt».

Ἡ δὲ μετάφρασις ἐστὶν ἡδε.

Ἀσσεμαν. Καλενδ. Ἐκκλ. Ἀνατολ. τόμ. Β', σελ. 5.

Ἡπειρώται καὶ Μακεδόνες ὅτι τῶν χωρῶν αὐτῶν ὑπῆρξαν αὐτόχθονες λαοὶ καὶ ἐναριθμητέοι μάλιστα εἰς μετὰ τῶν παλαιῶν Γραικῶν, οὐδέμια ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἴδε τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πίνακας, ἐν οἷς διέπρεψαν αἱ ἐπισκοπικαὶ ἑδραὶ αὐτῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἠπειροῦ ὑπὸ Κυριένου ἐν τῷ Ἀνατολικῷ Χριστιανῷ τόμ. Β', ἀπὸ σελ. 133 μέχρις 155 καὶ ἀπὸ σελ. 240 μέχρις 256 ἀριθμηθεῖσαι, ἵνα περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Μακεδονίας, αἵτινες ὑπέκειντο τῷ Θεσσαλονίκῃ, σιωπήσω. Ἀλλὰ τοὺς νῦν Ἀλβανοὺς, Ἀρβανίτας καὶ Ἀρναούτας καλουμένους οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἐπιπλυνθέντες εἰσιν, ὀρμηθέντες εἴτε ἐξ Ἀλβανίας τῆς ἐν Ἀσίᾳ εἴτε μᾶλλον ἐκ Σερβλίας Ἀλβῆς ἢ ἄλλοθεν. Ταῦτα ὅμως τὰ περὶ Ἀλβανῶν δύνασαι νὰ ὑπολάβῃς οὕτω λεχθέντα, οὐχὶ διότι ἡ γλώσσα αὐτῶν ἐστὶν ἡ αὐτῆ καὶ ἡ τῶν παλαιῶν Μακεδόνων τε καὶ Ἠπειρωτῶν, οὕτε διότι ἡ Ἰλλυρικῆ, τούτεστιν ἡ σλαβικῆ γλώσσα, ἐστὶν ἡ αὐτῆ τῆ τῶν προτέρων Δαλματικῶν καὶ Ἰλλυριῶν,

ὡς ματαιοπονῶν δισχυρίσθη ὁ ἀξέπαινος Δόλκῃς Ῥαγούσιος· ἀλλὰ διότι εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, ἣν οἱ παλαιοὶ Μακεδόνες καὶ Ἠπειρώται κατόκησαν, ἐπέπληθον οἱ Ἀλβανοὶ μετὰ τὸν ἕβδομον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα». Ὁ δὲ Μάγος Παταβίνος λέγει· «Ἀλβανία λέγεται ἀπὸ τῶν Ἀλβανικῶν λαῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, οἵτινες ὑπὸ τῶν Ταρτάρων διωχθέντες αὐτοῦ κατόκησθησαν».

§ 46. Καὶ τούτων παρατεθέντων εὐλογον φαίνεται μοι νὰ παρατεθῇ ἐνταῦθα καὶ ἡ τοῦ Φαλμεραῦρου κρίσις περὶ τῶν χωρίων τούτων ἢ τὴν βᾶσιν τῆς ἀναίρεσως περιέχουσα, ὅπως ἡ πλήρης καὶ ἡ ἀναίρεσις τῆς δοξασίας ταύτης. Κρίσις τοῦ Φαλμεραῦρου ἐν μετάφρασει. Ἡ γνώμη τῶν δύο τούτων καθολικῶν κληρικῶν, τοῦ ἐν Ῥώμῃ ζήσαντος Μαρωνίτου Ἀσσεμάνου καὶ τοῦ Ἰταλοῦ Μάγῳ Παταβίνου, ἐκπυρῶθη πιθανῶς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ὑπὸ Πουκεβίλλου, καὶ ἐπομένως, ὡς ὁ κ. Νικοκλῆς νομίζει, δὲν ὑπάρχει πλέον περὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἀμφισβήτησις. Ἐν τούτῳ ὁ κριτικὸς κ. Νικοκλῆς μόνον τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν, ἐλησμόνησε δηλαδὴ τὸ ζήτημα, πόθεν Ἀσσεμάνος καὶ Μάγῳ Παταβίνος ὤρμηθησαν ἵνα ἐκφέρωσι τὴν ἐξήγησιν ταύτην περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἀλβανῶν. Ὡς αὐτόπται, ὡς πάλαι ὁ Θεοκυδίδης ἐν τῷ πελοποννησιακῷ πολέμῳ, δὲν ἠδύναντο βεβαίως ἀνθρωποι περὶ τὸ μέσον τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ζήσαντες νὰ διηγηθῶσιν ὅτι χίλια ἔτη πρότερον ἐν Ἠπειρῷ συνέβη. Ἑλληνικὴν δὲ τινα ἢ λατινικὴν, οἰκείαν ἢ ξένην αὐθεντίαν ἀξιοπίστον δὲν παρέθηκαν οἱ δύο Ἰταλοὶ, καὶ ἐπομένως καὶ ὁ λόγος αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἀνεμῶλιος, πάσης ἀκριβοῦς ἀποδεικτικῆς δυνάμεως ἐνδεὴς ὑπόθεσις, ἐφ' ἧς ὁ κ. Νικοκλῆς ζητεῖ νὰ στηριχθῇ». Διατριβ. Φαλμερ. Das Albanische Element κτλ. σελ. 44.

Ἐπανόρθωσις τῆς περὶ Χαλκοκονδύλου γνώμης τοῦ Φαλμεραῦρου.

§ 47. Ὁ Φαλμεραῦρος ἐν σελ. 12 τοῦ πρώτου μέρους τῆς μνημονευθείσης ἀνωτέρω διατριβῆς αὐτοῦ ἐποίησε τὸν Χαλκοκονδύλῳ λέγοντα ὅτι αὐτοὺς Ἀλβανοὺς νομίζει ἀποίκους ἐξ Ἀλβῆς ποτὲ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ εἰς

Ἡπειρον καὶ Ἰλλυρίαν διαβάντας (1). Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐσημείωσε τὰ χωρία τοῦ Χαλκοκονδύλου, ἐάν, ὡς ὑποτοπάζω, ἐν νοῆ τὰ δύο ἐνταῦθα ὑπ' ἐμοῦ παρατιθέμενα, τότε ὑπέπεσε ἐξ ἀπροσεξίας εἰς δύο σφάλματα, τὸ μὲν ὅτι ἀπέδωκε τῷ Χαλκοκονδύλῳ γνώμην ἄλλοτριαν, τὸ δὲ ὅτι ἔγραψεν ἀεὶ «Α λ β η ς», ἐν ᾧ ὁ Χαλκοκονδύλης λέγει «ἀπὸ Ἰαπυγίας» καὶ τοῦτο οὐχ ὡς γνώμην ἰδίαν, ἀλλ' ὡς ἐρίου φασιν» (2). Ἰδίαν δὲ γνώμην ὁ Χαλκοκονδύλης ἐκφέρει ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ ἀποφαίνεται τοὺς Ἀλβανούς Μακεδόνας· διότι κατ' αὐτὸν πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ὁμοιάζουσιν οἱ Ἀλβανοί, εἰμὴ πρὸς τὸ τῶν Μακεδόνων. α' Ἀλβανούς γὰρ ἔγωγε μᾶλλον τε τοῖς Μακεδόσι προστίθεσθαι ἂν λέγοιμι ἢ ἄλλῃ τινὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνῶν οὐδενὶ γὰρ συμφέρονται ὅτι μὴ τῷ Μακεδόνων γένει. Χαλκ. βιβλ. ι, σελ. 532, ἐκδ. Βόννης.

*Σχέσεις τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν.*

§ 48. Ἀλλὰ καίπερ ἀναιρουμένης τοῖς ἐν ἱστορικοῖς καὶ μάλιστα τοῖς μετὰ Χριστὸν χρόνοις μεταναστάσεως τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅμως τὰ κοινὰ ἔθνη καὶ τοπικὰ ὀνόματα, οἷα πρῶτον τὸ κοινὸν τῆς χώρας ὄνομα Ἀλβα

(1) «Eine Meinung über Albanesische Origines überhaupt auszusprechen, hat unter den vorgenannten Chalcocondylas allein versucht; aber auch er wusste nichts besseres zu sagen, als dass er die Albanier für Colonisten halte, die einst von A I b a in Italien nach Epirus und Illyrien herübergekommen seien». Διατρ. Φαλμ. Α'. μέρος σελ. 12.

(2) «Εἴτε μὲν οὖν ἀπὸ Ἰαπυγίας, ὡς ἔριος φασι, ἐς Ἐπίδαμνον διαβάντες (οἱ Ἀλβανοί), ἐπὶ τὴν χώραν, ἣν ὑπηγάγοντο σφίσιν, ἄλλος ἄλλη ἀφικοντο, εἴτε αὐτοῦ περιῖπτον τὴν ἀρχὴν Ἰλλυριῶν ὁμοιοτρόποις κατὰ βραχὺ κατέσχον τὴν πρὸς ἑὸν τῆς Ἐπίδαμνου χώραν, οὐκ ἔχω ὅπῃ συμβάλλωμαι ἀσφαλῶς.» Χαλκ. βιβλ. α, σελ. 26, ἐκδ. Βόννης.

νια καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, εἴτα ἐν μὲν τῇ κατὰ τὸν Καύκασον Ἀλβανία τὰ Κεραύνια ὄρη, ἢ Ἀλβανία πόλις, ὁ ποταμὸς Ἀλβάνος καὶ οἱ Τούσκοι, ἐν δὲ τῇ κατὰ τὴν Ἡπειρον καὶ Ἰλλυρίαν Ἀλβανία τὰ Κεραύνια καὶ Ἀκροκεραύνια ὄρη, ἢ Ἀλβανόπολις, τὸ Ἄρβανον ὄρος καὶ οἱ Τούσκοι (1), τὸ τε κοινὸν ἀμφοτέρους τοῖς Ἀλβανοῖς κάλλος καὶ μέγεθος καὶ ὁ φιλοπόλεμος ἀμφοτέρων χαρακτήρ ὑποδεικνύουσιν ὅτι πρόπαλαι πρὸ τῆς ἱστορίας ὑπῆρξαν σχέσεις καὶ παναρχαία συγγένεια τῶν δύο ὁμωνύμων φύλων, τῶν ἐν Ἡπειρῷ καὶ Ἰλλυρίᾳ Ἀλβανῶν ἢ Ἀρβανιτῶν ἢ Ἀρβέρων (2) πρὸς τοὺς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανούς (3) καὶ τοὺς Ἀρβίους τοῦ Στράβωνος (4) ἐν Γεωγραφίᾳ.

(1) Τούσκοι, τὸ ἕτερον τῶν τὴν νῦν Ἀλβανίαν οἰκούντων δύο μεγάλων φύλων.

(2) Ἀρβέρ καθόλου μὲν λέγεται ὁ κάτοικος τῆς Ἀλβανίας ὁ Ἀλβανός, ὑπὸ δὲ τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ Ἀλβανῶν καὶ ἐν τῇ λαμπρῇ διαλέκτῳ καλεῖται Ἀλβέρς, ὑπὸ δὲ τῶν Τούσκων ὀνομάζεται Ἀρβερ ὁ κάτοικος τῆς ὄπισθεν τοῦ Αὐλῶνος κειμένης ὄρεινης χώρας, ἣτις λέγεται Ἀρβέρι. Ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐπωκισμένοι Ἀλβανοὶ καλοῦσιν ὁμοίως Ἀλβέρς καὶ Ἀλβέρι τὴν Ἀλβανίαν, ἀγνοοῦντες τὸ Σκυπετάρ καὶ Σκυπερί τῶν ἐν τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ οἰκούντων. Ἴδε Ἄνα Ἀλβαν. μελ. μέρος Α', κεφ. δ', σελ. 230.

(3) α' Ἀλβανοὶ δὲ ποιμενικώτεροι καὶ τοῦ νομαδικοῦ γένους ἐγγυτέρω, πλὴν ἀλλ' οὐκ ἄγριοι ταύτη δὲ καὶ πολεμικοὶ μετρίως. Οἰκοῦσι δὲ μετὰ τῶν Ἰβήρων καὶ τῆς Κασπίας θαλάττης, πρὸς ἑὸν μὲν ἀπτόμενοι τῆς θαλάττης, πρὸς δύσιν δὲ ὁμοιοτρόποις τοῖς Ἰβήροις τῶν δὲ λοιπῶν πλευρῶν τὸ μὲν βόρειον φρουρεῖται τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι (ταῦτα γὰρ ὑπέρεκτεται τῶν πεδίων, καλεῖται δὲ τὰ πρὸς τὴν θαλάττην μάλιστα Κεραύνια), τὸ δὲ νότιον ποιεῖ ἢ Ἀρμενία παρήκουσα κτλ.» Στράβ. 11, 4.

(4) Οἰκοῦσι δὲ Ἀρβίους πρῶτον, ὁμωνύμοι τῷ ποταμῷ Ἀρβί τῷ ὄριζοντι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐξῆς Ὄρειτων. Ἰνδῶν δ' ἐστὶ μέρος καὶ αὕτη.» Στράβ. 15, 2. α' Βν.

§ 49. Ἀλβανία ἢ ἐν Καυκάσῳ καὶ τῇ πρὸς ἄρκτον παραλίᾳ τῆς Κασπίας θαλάσσης, χώρα ἀρχαία, εἰς ἄρκρον εὐφορος καὶ πλουσία ὑπέκειτο ἄλλοτε ἄλλοις· ἦν μὲν ἐπαρχία κατ' ὄνομα πάσαις τῶν Περσῶν, εἴτα τῶν Πάρθων, ἔπειτα τῶν Ῥωμαίων, εἴτα τῶν Ἀρμενίων καὶ πάλιν τῶν Περσῶν, ἀποτελεῖ δὲ τὰ νῦν τρεῖς νομοὺς ἢ ἐπαρχίας μεγάλας τῆς Ῥωσσίας, τὰς καλουμένας Χιρβάρην (Schirwan), Λεσγιστάνην (Lesghistan), Δαγεστάνην (Daghestan) καὶ ὑπαγομένας ὑπὸ τὸ κυβερνεῖον τῆς Τιφλίδος (1). Γεωγραφεῖ δὲ τὴν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανίαν ὁ Στράβων (2). α' Ἐστὶ δὲ ὄρος τοῦτο (ὁ Καύκασος) ὑπέρεκτεται τοῦ πελάγους ἐκατέρου, τοῦ τε Παντικοῦ καὶ τοῦ Κασπίου, διατειχίζον τὸν ἰσθμὸν, τὸν διεύροντα αὐτά. Ἀφορίζει δὲ πρὸς νότον μὲν τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἰβηρίαν, πρὸς ἄρκτον δὲ τὰ τῶν Σαρματῶν πεδία (3). Καὶ κατωτέρω «τὰ μὲν οὖν ὑψηλότατα τοῦ ὄντως Καυκάσου τὰ νοτιώτατα ἐστὶ, τὰ πρὸς Ἀλβανίαν» (4). Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὀρίζει αὐτὴν ὥδε· «Ἡ Ἀλβανία περιορίζεται ἀπὸ μὲν ἄρκτων τῷ ἐκτεθειμένῳ μέρει τῆς Σαρματίας· ἀπὸ δὲ δυσμῶν Ἰβηρίας... ἀπὸ δὲ μεσημβρίας Ἀρμενίας τῆς μεγάλης μέρει... ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν τῷ ἐντεῦθεν μέχρι Σοάνα τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἰρκανίας θαλάσσης μέρει» (5). Καὶ τὰ Κεραύνια δὲ ὄρη τῆς κατὰ τὸν Καυκάσον ἐν Ἀσίᾳ Ἀλβανίας ὁ αὐτὸς Στράβων περιγράφει λέγων. «Τῶν δὲ λοιπῶν πλευρῶν τὸ μὲν βόρειον φρουρεῖται τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι· ταῦτα γὰρ ὑπέρεκτεται τῶν πεδίων, καλεῖται δὲ τὰ πρὸς τὴν θαλάττην μάλιστα Κεραύνια» (6) καὶ κατωτέρω «ἐν ταῖς ὑπερείαις ταῖς πρὸς ἄρκτον τῶν Καυκασίων ὄρων, ἃ καλεῖται

θα τιμᾶται Ἀρβίος Ζεὺς.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ἀρβίς.

(1) Ἴδε καὶ σημ. α. τῆς § 22.

(2) Ἀπὸ κεφ. 4 τοῦ 11 βιβλίου. κ. ε.

(3) Στράβ. 11, 2, 15.

(4) Αὐτ. 15, 5, 7.

(5) Βιβλ. 5, κεφ. 11.

(6) Στράβ. 11, 4, 1.

Κεραύνια» (1). Ὁ δὲ Πτολεμαῖος μνημονεύει Ἀλβάρης πόλεως (2) καὶ ποταμοῦ Ἀλβάνου (3) καὶ Τούσκων (4) ἐν Καυκάσῳ. Τῆς δ' ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανίας τὰ Κεραύνια (5) καὶ Ἀκροκεραύνια (6) ἀναφέρει ὁ Στράβων καὶ Ἀγαθήμερος, ὁ δὲ Πτολεμαῖος καὶ ἔθνος Ἀλβανῶν, (7) κατὰ τὸ μεθόριον τῆς Ἡπειροῦ καὶ Ἰλλυρίας καὶ Ἀλβανόπολιν (8), Ἀλβανὸν δὲ καὶ Ἀρ-

(1) Αὐτ. 11, 5, 1.

(2) «Ἀλβάρη πόλις· Ἀλβάνου ποταμοῦ ἐκβολαί.» Πτολ. 5, 12.

(3) Μεταξὺ δὲ τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ (Κύρου) καὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ, ἅς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Καυκάσου ῥεῖ.» Πτολ. αὐτόθι. Καὶ «Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἀλβάνου καὶ τοῦ Καισίου ποταμοῦ.» Αὐτόθι.

(4) «Μεταξὺ δὲ τοῦ Καυκάσου ὄρους καὶ τῶν Κεραυνίων, Τούσκοι καὶ Δίδουροι.» Πτολ. 5, 9. Τοὺς Τούσκους τούτους Δόσκους καλεῖ ὁ Στράβων· «τῶν Μαιωτῶν δ' εἰσὶν... Δόσκοι, ἄλλοι πλείους.» Στράβ. 11, 2, 11. Πιθανῶς δ' εἰσὶν οἱ ἐν Ἀσίᾳ Τούσκοι τοῦ Πτολεμαίου καὶ οἱ Δόσκοι τοῦ Στράβωνος τὸ καὶ σήμερον ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ οἰκοῦν ἔθνος οἱ Tuschén, ὡς τινες νομίζουσι, κατ' ἄλλους δ' οἱ Τόχαροι. Ἴδ. σημ. 1 τῆς σελ. 83.

(5) «Καὶ τὰ Κεραύνια ὄρη, ἢ ἀρχὴ τοῦ στόματος τοῦ Ἰονίου κόλπου.» Στράβ. 7, 5, 9. «Ὁ δὲ εἰς τὴν περασίαν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου πλοῦς ἐστίν, ὁ μὲν ἐπὶ τὰ Κεραύνια, καὶ τὴν ἐξῆς παραλίαν τῆς τε Ἡπειροῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος κτλ.» Στράβ. 6, 3, 8.

(6) Ἡ δὲ ἀνατολικωτέρα κορυφή (τῆς Ἰταλίας), ἢ ἄκρα ἐστὶν Ἰαπυγία, ἀπέναντι κειμένη πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρων καὶ Χαόνων.» Στράβ. Χρηστομ. βιβλ. β'. «Καὶ τῆς Ἡπειροῦ τὰ Ἀκροκεραύνια.» Ἀγαθ. γεωγρ. Β', β'.

(7) «Πόλις δὲ εἰσὶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἰδε. Ταυλαντίων Ἀρμισσα,.... Ἀλβανῶν Ἀλβανόπολις.» Πτολ. 3, 13.

(8) «Πόλις δὲ εἰσὶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μεσόγειοι αἰδε· Ἀρμισσα, Ἐλυμα, Ἀμμαντία, Ἀλβανόπολις.» Πτολ. αὐτόθι.



βαθόν ὄρος καὶ Ἄλβιον καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι (1).

§. 50. Τὸ δὲ κάλλος καὶ μέγεθος καὶ τὸν πολεμικὸν καὶ ἀρειμάνιον χαρακτήρα τῶν μὲν ἐν Καυκάσῳ Ἄλβανῶν περιγράφει αὐτόθι ὁ Στράβων (2) καὶ Διονύσιος ὁ περιηγητής (3), τῶν δὲ ἐν τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ Ἄλβανῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ τὰ αὐτὰ προτε-

(1) «Τῷ δὲ γε Εὐσταθίῳ τῷ Καμύτζῃ τὰς περὶ τὸ Ἀρβανὸν ἀνετεθείκει κλεισιούρας.» Ἄννα Κομν. σελ. 309 ἐκδ. Βενετίας. «Διὰ τοῦ Ἀλβαροῦ ὄρους μέχρι τῶν Βεθίων ὄρέων καὶ τοῦ ὄριου τῆς κάτω Πανονίας.» Πτολ. 2, 15. «Τὸ δ' ἐν τοῖς Ἰάποσιν ὑψηλὸν ὄρος λέγεται Ἄλβιον. ἀνετεῦθεν δ' ἐξαιρεται τὰ ὄρη πάλιν ἐν τοῖς Ἰάποσι καὶ καλεῖται Ἄλβια.» Στράβ. 4, 5, 2. «Ἔστι δ' Ἀλβανὸν ὄρος καὶ ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ρώμης τὸ ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Ἀλβα (Alba Longa). «Καὶ τοῦ του δὲ τελευτήσαντος καὶ τοῦ πατρὸς, (φασί) τὸν Ἀσκάνιον Ἄλβα κτίσαι ἐν τῷ Ἀλβα νῶ ὄρει, διέχοντι τῆς Ρώμης τοσοῦτον ὅσον καὶ ἡ Ἀρδέα (στάδιοι δ' εἰσὶν ἀπὸ τῆς Ἀρδέας εἰς τὴν Ρώμην ἑκατὸν ἐξήκοντα).» Στράβ. 5, 3, 2. «Novam ipse (Ascanius) aliam (urbem) sub Alba non monte condidit, quae ab situ porrectae in dorso urbis Longa Alba appellata.» Liv. 1, 3.

(2) «Καὶ οἱ ἄνθρωποι (οἱ ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανοὶ) κάλλει καὶ μεγέθει διαφέροντες. ὁμοῦ δὲ καὶ περὶ καὶ ἀφ' ἵππων ἀγωνίζονται, ψιλοὶ τε καὶ κατάφρακτοι... ὀπλιζοῦσι γὰρ καὶ ἐξ ἠμυρῶν πεζῶν, ἵππας δὲ μυριοὺς καὶ δισχιλίους, ὅσοις πρὸς Πομπήιον διεκινδύνευσαν... ἀκονιστὰι δὲ εἰσὶ καὶ τοξόται, θώρακας ἔχοντες καὶ θυρεοῦς, περίκρανα δὲ θήρεα.» Στράβ. 11, 4, 4.

(3) «Ἀλβαροὶ τ' ἐπὶ τοῖσιν ἀρήϊοι.» Διον. οἰκουμ. περιηγ. στίχ. 731. «Ἐπὶ τούτοις δὲ (τοῖς Κασπίοις) πλησίον οἱ πολεμικώτατοι Ἀλβαροὶ.» Ἄνωνύμ. παραφρ. εἰς Διον. περιηγ. αὐτόθι. «Ἐκεῖ δὲ καὶ τὸ ἔθνος οἱ Ἀλβαροὶ, ποιμενικοὶ καὶ μετρίως πολεμικοὶ, μεταξὺ Ἰβήρων καὶ Κασπίας.» Εὐσταθίος αὐτόθι κατὰ Στράβ. ἐν βιβλ. 11, 4, 2—4.

ρήματα περιέγραφαν πολλοὶ τῶν νεωτέρων, παρατίθημι δ' ἐνταῦθα περικοπὰς ἐκ τῆς Δώρας Ἰστρίας. «Οἱ Ἀλβανοὶ διατηροῦσι τὴν πατρογονικὴν ἀνδρίαν· διότι εἰσέτι θεωροῦνται ὡς οἱ ἀριστοὶ στρατιῶται τῆς Ἀνατολῆς. Ἄλλ' αἱ θρησκευτικαὶ ἔριδες παραλύουσιν ἄθλιως τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἐπαπειλοῦσι δὲ καὶ τὴν ἐξώλειαν τοῦ περιφήμου τούτου λαοῦ. Ὡς ἐν Βόννα οὕτω καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ, συνυπάρχουσι τρία θρησκευτά, τὸ μωαμεθανικὸν καὶ τὸ χριστιανικὸν, διαιρουμένον εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ἐκκλησίαν. Οἱ Ῥωμαῖοι μοναχοί, οἵτινες ὑπέβαλον τοὺς κατοίκους τῆς Βόννας ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν, ἐμβάλλουσι σήμερον εἰς τὸν ἐσχατὸν κίνδυνον καὶ τοὺς Ἀλβανούς. Συντείνει δὲ μάλιστα εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἔριδος ἡ χώρα, ἥτις διαιρεῖται εἰς τέσσαρας φυλάς λαλούσας διαφόρους διαλέκτους. Οἱ Σκορδίσκοι (Γκέγκιδες), οἱ Ταυλάντιοι (Γόσκοι), οἱ Χάονες (Τσάμιδες) καὶ οἱ Ἰάπυγες (Διάπιδες) ἔχουσι ἰδιαίτερα ἔθιμα, ἡ δὲ κατάστασις τῶν γυναικῶν διαφέρει ὡς καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτῶν κατὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἀλβανίας.» (1).

§. 51. Ἡ δὲ Τοξαρία (Τοσκαρία) κατοικουμένη ὑπὸ ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ κακοδόξων (αἰρετικῶν) Μουσουλμάνων, ἀπεχθανομένων τοὺς Τούρκους, ἔχει λαὸν ἥττον τραχὺν τῶν Σκορδίσκων. Ἐξέχει δ' αὐτὸς πάντων τῶν ἄλλων τῆς Ἀλβανίας, περιεχούσης θαυμασίους τύπους. Οἱ Ταυλάντιοι (Γόσκοι) ἔχουσι ὀφθαλμοὺς κυανοῦς σπινθηροβόλους ὡς ἐκ τῆς εὐφύας, ῥίνα ῥωμαϊκὴν, τράχηλον λεπτὸν καὶ πρόσωπον ἀθηρόν. Οἱ εὐγλωττοὶ οὗτοι καὶ εὐειδεῖς βοσκοὶ ἀποτελοῦσι καταπληκτικὴν ἀντιπαράθεσιν πρὸς τοὺς σκυθρωποὺς καὶ πολυσάρκους γεωργοὺς τῆς Μορδιτίας (Μυρδιτίας). Ἀγχίνοες, πανοῦργοι καὶ ὑπερόπται φέρουσι μετ' ἐπιτηδεύσεως ἔνδυμα, ὁμοιάζον πρὸς τὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πύρρου καθότι διετήρησαν τὴν χλαμύδα, τὸν χιτῶνα, τὴν ζώνην καὶ τὸν κόθορνον. Αἱ κοσμοῦσαι τοὺς γυναικωνίτας ὀθωμανίδες τῆς

(1) Δώρα Ἰστρίας περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γυναικῶν, τόμ. α', βιβλ. δ', σελ. 209 τῆς ἑλλ. μεταφράσεως.

χώρας ταύτης ἠδύνατο νὰ χρησιμεύωσιν ὡς παράδειγμα εἰς τοὺς Φειδίας καὶ Πραξιτέλεις. Δὲν ἔμαθον ἐκ τοῦ μωαμεθανισμοῦ τὴν χαμερπὴ ὑποταγὴν ὡς αἱ Περσίδες καὶ αἱ Τούρκισσαι. Οἱ μωαμεθανοὶ Ἀλβανοὶ ἔχουσι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μίαν μόνην γυναῖκα· αὕτη δὲ μὴδὲ κεκαλυμμένη μὴδὲ κατὰ κλειστός μετέχει πάντων τῶν ἔργων τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου, ἐνίοτε μετ' ἰδιαζούσης ἐνεργείας (1).

§. 52. Ἐχόντες τάσιν πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ἐνταυτῷ οἱ Χάονες (Μωαμεθανοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σουνῆται) ἐφαίνοντο λίαν ἐπιδεκτικοὶ πολιτισμοῦ. Ἐθικιμάζετο ἐν ταῖς θελκτικαῖς ταῦταις πεδιάσι τῆς Χαονίας (Τσαμουρίας) ἡ καλλονὴ τῶν μελανομάτων ἐκείνων παρθένων, ὧν ἡ μεγαλοπρεπὴς καστανόχρους κόμη ἐπιπτε μέχρι τῆς πτέρνης. Πόσον σήμερον πάντα αὐτὰ φαίνονται ἠλλοιωμένα! Ὡλιβεταὶ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, βλέποντος τὴν παρούσαν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν κατοίκων τοῦ τόπου τούτου ὡς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῶν αὐτοῦ διαδόχων. Οἱ λαμπροὶ ἐκεῖνοι πολεμισταί, οἱ φέροντες κατὰ χρυσὰ τὰ ὄπλα ἐκλιναν ὡς οἱ Ταυλάντιοι (Γόσκοι) τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸν ζυγόν. Αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἔχουσι τόσον λεπτοὺς πόδας, ἀνάστημα ἐλαφρὸν, ἥθος χαρῖεν καὶ ὀφθαλμοὺς γοητευτικοὺς, μαραίνονται ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἀνάγκης δὲ τυχούσης, κινουσι καὶ τὸ ἄροτρον, ὡς διαρπαγέντων τῶν βοῶν ὑπὸ τῶν πασάδων (2).

§. 53. Ὁμοίως περιγράφει διὰ βραχέων τοὺς Ἀλβανούς καὶ ὁ Γάλλος Παγανέλης. «Καὶ ὑπὸ τὴν ἐθνογραφικὴν δὲ σημασίαν τὸ ὄνομα τῆς Ἀλβανίας ἔχει φυσικὴν τινα ἔννοιαν. Εὐρωστοὶ, ῥωμαῖοι, μελανοὶ, φλογερὸν ἔχοντες τὸ βλέμμα καὶ θηριώδεις τὰς κλίσεις οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὀφείλουσι τὰς ἰδιότητας ταύτας εἰς τὸ τραχὺ καὶ πετρώδες τῆς ἰδίας πατρίδος. Τὸ κάλλος αὐτῶν, ἀρρενωπὸν οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἀνδράσιν ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ ἑτέρῳ τῶν φύλων, εἶναι ἐξάκροστον ἀνά πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν. Ἀλλὰ καὶ ἡ πατροπαράδοτος αὐτῶν

ἀνδρία διετηρήθη αἰετοτε ἀκμαία· αὐτοὶ ἠνδραγάθησαν καὶ ὑπὸ τὸν Πύρρον καὶ τὸν Σκενδέρβειν, καὶ αὐτοὶ, πλανηθέντες ὑπὸ ξένην σημαίαν, ὑπῆρξαν ἡ ἀληθῆς δύναμις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων.» (1)

§. 54. «Πανταχοῦ, καὶ ἐν ἐκάστῳ σχεδὸν χωρίῳ, ὑπάρχουσι τρεῖς τάξεις διακεκριμέναι, μὴδέποτε συμμαχοῦσαι· εἰσὶ δὲ ἡ τῶν στρατιωτικῶν, τούτεστιν ἡ τῶν εὐγενῶν, ἡ τῶν ἐργατῶν καὶ ἡ τῶν χωρικῶν. Ἐπειδὴ δὲ δουλικὸν θεωρεῖται τὸ ἐργάζεσθαι, μόνος ὁ πόλεμος παρέχει τιμὴν καὶ πλοῦτον. Ἐνεκα τούτου ἡ Ἀλβανία ἔδωκεν ἀνεκὰθεν στρατιώτας τῷ Σουλτάνῳ, τῷ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου καὶ ταῖς ἡγεμονίαις τῆς Ἀφρικῆς· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Εὐρώπη κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀλβανίαν· διότι καὶ ὁ Πάπας καὶ ἡ Νεάπολις καὶ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Γαλλία αὐτὴ ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ Δ' προσέλαβον Μιρδίτας. Οἱ ἄγριοι ἐκεῖνοι στρατιῶται, οὗς ἐστρατολόγει ἡ Ἐνετία κατὰ τὰς ἐν τῇ ἀνατολῇ κτήσεις αὐτῆς, καὶ μετεχειρίζετο εἰς ὑπεράσπισιν τούτων, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἀλβανοί. (2)

§. 55. Ἐπὶ τῶν ἀνδρείων Ἀλβανῶν στηριζόμενος ὁ δυνάστης τῆς νοτίου Ἀλβανίας Ἀριανίτης ὁ Κομνηνὸς περὶ τὸ 1440 μ. Χρ. ἀπέκρουσεν ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσι ἐτη τοὺς κρατίστους πορθητὰς Μουράτην τὸν Β' καὶ Μωαμέτην τὸν Β', καὶ κατέσφαξε τὸ ἄνθος τοῦ ὀθωμανικοῦ βασιλείου. Πασίγνωστος δ' ἐστὶν ὁ ἥρωας τῆς Ἀλβανίας, ὁ ἀήττητος ἡγεμὼν Γεώργιος Ἰωάννου Καστριώτης ὁ ἐπιλεγόμενος Σκενδέρβειος καὶ αἱ νίκαι καὶ τὰ ἥρωϊκά αὐτοῦ κατορθώματα κατὰ τῶν αὐτῶν Σουλτάνων τῶν φοβερῶν τότε Τούρκων, καθ' ὧν διετήρησεν ἀπαρμειώτων τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἔζη.

§. 56. Μέρους δὲ τῶν γενναίων αὐτοῦ μαχητῶν, τῶν Ἀλβανῶν τῆς Τοσκικῆς φυλῆς, ἀδούλωτοι αὐτοὶ τὸ φρόνημα, καταλιπόντες τὴν δουλωθεῖσαν πατρίδα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, κατέφυγον οἱ μὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Ἐκ τούτων δὲ τῶν εὐσωμάτων καὶ ῥωμα-

(1) Αὐτόθι σελ. 214.

(2) Αὐτόθι σελ. 229.

(1) Βίσαγ. σελ. 12.

(2) Βίσαγ. σελ. 17.

λέων Ἀλβανῶν κατάγονται οἱ ἀριστοὶ τῶν Ὑδραίων καὶ Σπετσιωτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐξελληνισθέντων ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανῶν, οἵτινες συναγωνισθέντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατέθεον τὴν φαινήν κρηπίδα τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας ἐν Ἑλλάδι. Τίς ἀγνοεῖ τὸν ἀριστόνικον Ἀνδρ. Μισούλην καὶ τὸν ἀριστόβουλον Λάζαρον Κουντουριώτην καὶ τὴν λοιπὴν χορείαν τῶν περικλεῶν ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετσῶν; Ὑδραῖος Ἀλβανὸς πλοίαρχος διοικητῆς εἰκοσι κανονιοφόρου διεδίδασκε τὸν Γαριβάλδην ἐκ Σικελίας εἰς Καλαβρίαν τοσοῦτον ἐπιδεξιῶς καὶ ἀσφαλῶς. Ἀλβανοὶ δὲ οἱ τῆς Καλαβρίας καὶ Σικελίας, ὡς περ ὠκύπτεροι ἀετοὶ τοῦ Πύρρου περιστοιχίσαντες τὸν ἐνδοξον στρατηγὸν Γαριβάλδην, ἀνέδειξαν αὐτὸν νικητὴν καὶ τροπαιοῦχον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις καθυποτάξαντες τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Νεάπολιν. Ὑδραῖος Ἀλβανὸς πλοίαρχος διέσωσεν ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοῦ ἱστιοφόρου πλοίου τὴν φρουρὰν τοῦ ῥωσικοῦ φρουρίου Σουκοῦμ. Καλὴ ἐν τῷ Βυζήτινῳ, διαφυγὼν τὸν ἀγγλογαλλικὸν ἀτμοκίνητον στόλον ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου.

§. 57. Ἀλβανὸς ἦν τέλος καὶ ὁ ἐκ Τεπελενίου τῆς Ἠπείρου πολεμικώτατος Ἀλῆ πασᾶς καὶ μεγάλα διέπραξεν ἔργα, ἀλλ' ἔργα ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας, ἀπιστίας καὶ δολιότητος, ἔργα στυγερὰ καὶ αἰμοχαρῆ, οἷα διδάσκει τὸ Κοράνιον καὶ τὸ ἄγριον ἦθος τῶν Τούρκων· οὐχὶ δὲ τρισένοδοξα κατορθώματα πατριωτισμοῦ καὶ ἀνδρείας ἀπαραμίλλου, οἷα κατώρθωσαν οἱ ἀνδρεῖοι ἀπόγονοι τοῦ Καστριώτου οἱ ἀθάνατοι Σουλῶται καὶ ὁ ἥρωας αὐτῶν ἀρχηγὸς ὁ ἀτρόμητος Μάρκος Βότζαρης, καὶ οἱ λοιποὶ ἠρώες Ἀλβανοὶ οἱ ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης, καὶ συναναχρῶν ἕνεκα μετὰ τοῦ εὐγενεστάτου ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος.

§. 58. Παραβάλλουσι δ' ἐτι τινὲς Γάβιους μὲν (1) καὶ Κερκέτας (2) καὶ Γέ-

(1) Σκύθαι νομάδες, Θρακικὸν ἔθνος, οἱ τὰ βόρεια τῆς Βυρῶνης νεμόμενοι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰστρου, γράφονται Γάβιοι καὶ Ἀβιοι, ὑπὸ τινῶν δὲ παρ' Ὀμήρου (Ἰλ. Ν, ς) ἄβιοι. Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ἀβιοὶ. «Αἰ-

τας (1) καὶ Γεγανίους (2) πρὸς τοὺς νῦν σχύλος δὲ Γάβιους διὰ τοῦ γ ἐν λυομένῳ Προμηθεῖ·

«Ἐπειτα δ' ἤξει δῆμον ἐνδικώτατον βροτῶν ἀπάντων καὶ φιλοξενώτατον, Γάβιους, ἐν οὗτ' ἄροτρον οὔτε γατόμος τέμνει δίκελλ' ἄρουραν, ἀλλ' αὐτοσπόροι γῆαι φέρουσι βίοτον ἄφρονον βροτοῖς.»

Γάβιοι δ' ἐκαλοῦντο καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Ἰταλίᾳ πόλεως, ἥτις ἐλέγετο ὁμοίως Γάβιοι, καὶ ἦν πόλις τοῦ Λατίνων γένους, Ἀλβανῶν ἀπόκτισις, ἥτοι ἀποικία, ἐν ἣ οἱ περὶ Ῥέμον ἐπαιδεύθησαν. «Γάβιοι, πόλις Λατίνων, καὶ ἔθνικόν, ὡς Διονύσιος ἐν τετάρτῳ Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ.

(2) Κερκέται, ἔθνος τῆς ἐν Ἀσία Σαρματίας, ὃν ἀπόγονοι νομίζονται οἱ νῦν Κιρκάσιοι, καλούμενοι Tschkerkessen. «Βῆτα Κερκέτας καὶ Μόσχους καὶ Κόλχους... καὶ ἄλλα μικρὰ ἔθνη τὰ περὶ τὸν Καύκασον.» Στραβ. 11, 2, 14. «Παρὰ δὲ τὸν Πόντον Ἀχαιοὶ καὶ Κερκέται καὶ Ἠνίοχοι καὶ Σουαννόχοιοι ὑπὲρ δὲ τὴν Ἀλβανίαν Σαραναῖοι.» Πτολ. 5, 9, 25.

(1) Θρακικὸν ἔθνος ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἰστρου οἰκοῦν. «Οἱ τοίνυν Ἑλληνας τοὺς Γέτας Θρακίας ὑπελάμβανον» ἔσκου δ' ἐφ' ἐκάτερα τοῦ Ἰστρου.» Στραβ. 7, 3, 2. «παρὰ τῶν Γετῶν ὁμογλώττου τοῖς Θραξίν ἔθνοισιν.» Αὐτ. 7, 3, 10.

(2) Γεγανία ἐκαλεῖτο μία τῶν ἐξ ἐν Ἀλβῆ, ἐπιφανῆς Ἀλβανικὴ γενεά, πολλοὺς παρασχούσα ἀπογόνους τῇ Ῥώμῃ, ἀνδρας ἐνδόξους καὶ τὴν πρώτην ἐστιάδα παρθένον Roma interim crescit Albae ruinis. Principes Albanorum in patres legit: Tulios, Servilios, Quinctios, Geganiōs, Curiatios, Cloelios.» Liv. 1, 30. «Βουλῆς δὲ μετέχειν καὶ ἀρχὰς λαμβάνειν καὶ τοῖς πατρικίοις προσνεμηθῆναι τοῦσδε τοὺς οἴκους· Ἰουλίους, Σερούιλίους, Κοριατίους, Κοϊντιλίους, Κλοίλιους, Γεγανίους, Μστιλίους.» Διον. Ἀλικ. 3, 29. «Πρῶτον μὲν οὖν ὑπὸ Νομά καθιερωθῆναι (ιεράν παρθένον, Ἐστιάδα) λέγουσι Γεγανίαν καὶ Βερηνίαν.» Πλούτ. ἐν 6. Νομ. 10. «Λεο μὲν δὲ (2)

Γκέγκας, Τοχάρους δὲ (1) καὶ Τούσκους (2) πρὸς τοὺς νῦν Τόσκους, Ἰάπυγας δὲ (3) καὶ Ἰάποδας (4) πρὸς τοὺς νῦν Λιάπιδας, τοὺς δὲ Τσάμιδας πρὸς τὸν Θύαμιν (5), Ὀροίτην δὲ (6) καὶ Ὀροίσην (7) τὸν βασι-

(1) «Μάλιστα δὲ γνώριμοι γεγόνασι τῶν νομάδων οἱ τοὺς Ἑλληνας ἀφελόμενοι τὴν Βακτριανήν, Ἀσίοι καὶ Πασιανοὶ καὶ Τόχαροι καὶ Σακάραυλοι, ὁμηθέντες ἀπὸ τῆς περσίας τοῦ Ἰαξάρτου.» Στραβ. 11, 8, 2.

(2) Τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Τούσκους ἴδε ἀνωτέρω § 49, σημ. 4. Ἦσαν δὲ Τούσκοι καὶ ἐν Ἰταλίᾳ. Οὕτω δ' ἐκαλοῦντο παρὰ Ῥωμαίοις κατὰ μεταγενέστερον ὄνομα οἱ Τυρρηνοί. «Οἱ Τυρρηνοὶ τοίνυν παρὰ Ῥωμαίοις Ἐτροῦσκοὶ καὶ Τοῦσκοι προσαγορεύονται.» Στραβ. 5, 2, 2.

(3) Ἰάπυγες καὶ Ἰαπύγιοι ἐλέγοντο οὐ μόνον οἱ ἐν Ἰαπυγίᾳ τῆς κάτω Ἰταλίας, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰλλυρίδι, τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ, κάτοικοι τῆς πάλαι πόλεως Ἰαπυγίας· «Ἰαπυγία, δύο πόλεις, μία ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ ἕτέρα ἐν τῇ Ἰλλυρίδι, ὡς Ἐκαταῖος. Τὸ ἔθνικόν, Ἰάπυξ καὶ Ἰαπύγιος καὶ Ἰαπυγία.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ.

(4) Ἰαποπέπτωκε γὰρ ταῖς Ἀλπεσιν, αἱ διατείνουσι μέχρι τῶν Ἰαπόδαρ, Κελτικῶν τε ἅμα καὶ Ἰλλυρικῶν ἔθνοισιν.» Στραβ. 7, 5, 2. «Ἰδρυνται γὰρ οἱ Ἰάποδες ἐπὶ τῷ Ἀλβίῳ ὄρει τελευταίῳ τῶν Ἀλπεων ὄντι ὑψηλῇ σφόδρα. Αὐτ. 7, 5, 4. «Ἰάποδες, ἔθνος Κελτικόν, πρὸς τῇ Ἰλλυρίᾳ.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος (2, 16, 8) καλεῖ αὐτοὺς Ἰάπυδας. «Κατέχουσι δὲ τὴν ἐπαρχίαν ἐχόμενοι μὲν τῆς Ἰστρίας Ἰάπυδες.»

(5) Οἱ Τσάμιδες νομίζονται λαβόντες τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ Ἠπειρῷ ποταμοῦ τῆς Θεσπρωτίας Θυάμιδος, τανῦν Καλαμᾶ, παρ' ὃν οἰκοῦνται, οἷον Θυαμίται. Ἦν δὲ καὶ ἠὲ Θύαμις, κώμη ὑπὸ Σεμιράμιδος κτισθεῖσα, παρὰ τὴν Ἀραχωσίαν. Τὸ ἔθνικόν, Θυαμίται.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ.

(6) «Ὀροίτης δ' ἐστὶν Ἀλβανῶν βασιλεὺς, καὶ Ἀρτώκης ὁ τῶν Ἰσθῶρων, ἐπὶ τῇ μυσίᾳ ἐλόχων ἀμφὶ τὸν Κύρνον ποταμόν· ὃς δυώδεκα στόμασι πλωτοῖς εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐρεύγεται, πολλῶν ἐς

λέα τῶν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν πρὸς Ὀροίτην (1) τὸν βασιλέα τῶν ἐν Ἠπειρῷ αὐτὸν ἐμβαλόντων ποταμῶν, καὶ μεγίστου πάντων Ἀρχίου.» Ἀππ. Μιθριδ. 103. «Παρεφέρτετο δὲ καὶ πίναξ ἐγγεγραμμένων τῶνδε... βασιλεῖς ἐνίκηθησαν Τιγράνης ὁ Ἀρμένιος, Ἀρτώκης Ἰσθῶρ, Ὀροίτης Ἀλβανός.» Αὐτόθι.

(7) Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει (689 ἀ. κτ. Ρ.)... ἐπολέμησε μὲν καὶ τοῖς Ἀλβανοῖς, ἐπολέμησε δὲ τοῖς Ἰσθῆρσι. Δίων Κάσιος βιβλ. 37 ἐν ἀρχῇ. «Ὀροίτης γὰρ Ἀλβανῶν τῶν ὑπὲρ τοῦ Κύρνου οἰκούντων βασιλεὺς, τὸ μὲν τι καὶ τῷ Τιγράνῃ τῷ νεωτέρῳ, φίλῳ οἱ ὄντι, χαρίσασθαι βουληθεῖς, τὸ δὲ δὴ πλείστον, δεῖσας μὴ καὶ ἐς τὴν Ἀλβανίδα οἱ Ῥωμαῖοι ἐσθλάσῃ· καὶ νομίσας ὅτι, ἂν ἐν τῷ χειμῶνι ἀδοχήτοις σφίσι καὶ μὴ καθ' ἐν στρατοπεδευομένοις προσέσῃ, πάντως τι ἐξεργάσεται. Ἐστράτευσε ἐπ' αὐτοὺς παρ' αὐτὰ τὰ Κρόνια.» Αὐτόθι βιβλ. 36, κεφ. 37. «Καὶ σφίσι διαβεβηκόσιν ἤδη τὸν ποταμὸν ὁ Ὀροίτης προσίων ἠγγέλη· ὁ οὖν Πομπήιος... ὥστε τὸν Ὀροίτην μὴ πρότερον μαθεῖν αὐτοὺς παρόντας, πρὶν ἐν χειρὶ γενέσθαι.» Αὐτ. 37, 4. «Πράξας δὲ ταῦθ' ὁ Πομπήιος, καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμῶν, τοῖς τε Ἀλβανοῖς εἰρήνην ἔδωκε καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν παρὰ τὸν Καύκασον, μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης (ἐς ἣν ἀπὸ τοῦ Πόντου τὸ ὄρος ἀρξάμενον τελευταῖον κατοικούντων, ἐπικηρυκευσαμένοις ἐσπέισατο.» Αὐτ. 37, 5.

(1) «Μολοσσὸς δὲ ἦγε καὶ Ἀτιντᾶνας Σαβύλινθος ἐπίτροπος ὢν Θαραύπου τοῦ βασιλέως, ἔτι παιδὸς ὄντος, καὶ Παραναίους Ὀροίτης βασιλεὺς ὢν. Ὀρέσται δὲ χίλιοι, ὢν ἐβασίλευεν Ἀντιόχος, μετὰ Παραναίων ζυνεστρατεύοντο Ὀροίτην, Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος.» Οἰουκδ. 2, 80. «Παραναῖοι, ἔθνος Θεσπρωτικόν. Ῥιανὸς ἐν δ' Θεσσαλικῶν «Σὺν δὲ Παραναίοις καὶ ἀμύμονας Ὀμφαλιῆας.» Καλοῦνται δὲ ἀπὸ τοῦ παρὰ τὸν Αἰὸν ποταμὸν ὀκίσθαι, καθάπερ καὶ Πιραχελωῖται καὶ Παρασώπιοι.» Στέφ. Βυζ. ἐν λ. «Μολοσσία· τὴν περὶ τὸν Αἰὸν χώραν κατέσχον, ὅθεν ὠνομάσθησαν Παραναῖοι.» Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 293 Τοποθετεῖ

Παραναίων, καὶ Ἄρβωνα ἢ Ἀρβῶνα (1), ἐξ οὗ τινες τοὺς Ἀρβανίτας παράγουσιν, ἐτι δὲ καὶ Ἄρβαν (2) πρὸς τὴν ἐν τῷ Ἀλβανῶν ὄρει Ἄλβαν (3), ἐξ ἧς οἱ Ἀλβανοὶ πατέρες οἱ τῶν Λατίνων καὶ Ῥωμαίων πρόγονοι (4). Ἐκ δὲ τῆς ὁμωνυμίας Ἀλβας μὲν πρὸς Ἄρβωνα καὶ Ἄρβαν, Ἀλβανῶν δὲ καὶ Τοῦσκων τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς Ἀλ-

δὲ τοὺς Παραναίους ὁ Μύλλερος (περὶ Μακεδ. σελ. 13) παρὰ τὴν ἀνω χώραν τοῦ Ἄωου εἶτε Διάντος κατὰ τὸ νῦν Ζαγόρι.

(1) Ἀρβων ἢ Ἀρβῶν ἦν Ἰλλυρίας πόλις, ἧς ὁ κάτοικος Ἀρβώνιος καὶ Ἀρβωνίτης. ἈἌρβων, πόλις Ἰλλυρίας. Πολύβιος δευτέρα. Το ἐθνικόν, Ἀρβώνιος καὶ Ἀρβωνίτης. Στέφ. Βυζ. ἐν λ. Ὁ δὲ Πολύβιος ὁ ἐνταῦθα μνημονεύμενος λέγει· «τῶν δὲ πολιορκούντων τὴν Ἰσσαν, οἱ μὲν ἐν τῇ Φάρῳ διὰ τὸν Δημήτριον ἀβλαβεῖς ἔμειναν· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἔφυγον εἰς τὸν Ἀρβῶνα σκεδασθέντες.» Πολυβ. 2, 11.

(2) Ἀρβα δ' ἐκαλεῖτο μία τῶν δύο πόλεων τῶν ἐν Σκαρδῶνα τῇ πρὸ τῆς Διβουρνίας νήσῳ. «Νῆσοι δὲ παράκεινται τῇ μὲν Διβουρνίᾳ Ἀψορρος, ἐν ἧ πόλεις δύο Κρέψα, Ἀψορρος, καὶ Κουρίκτα, ἐν ἧ πόλεις δύο Φουλφίνιον, Κούρικον, καὶ Σκαρδῶνα νῆσος, ἐν ἧ πόλεις δύο Ἀρβα, Κόλκεντον. Τῇ δὲ Δαλματία νῆσοι παράκεινται Ἰσσα καὶ πόλις, Τραγούριον καὶ πόλις, Φαρία καὶ πόλις, Κόρκουρα ἢ μέλαινα, Μελίτη νῆσος.» Πτολ. 2, 16. Τὴν Ἀρβαν ταύτην καὶ Πλίνιος *Arbam* καλεῖ (lib. III, cap. XXI), καὶ τανῦν *Arbe* λέγεται.

(3) Ἴδε τὴν 1 σημ. τῆς σελ. 80.

(4) «unde genus Latinum Albanique Patres atque altae moenia Romaen». Virgil. Aen. 1, 6. αἶθεν τὸ γένος τῶν Λατίνων καὶ οἱ Ἀλβανοὶ πατέρες καὶ τῆς ὑψηλῆς Ῥώμης τὰ τεῖχη». Ἐντεῦθεν οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι ὁμόγλωσσοι ἦσαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ Στράβωνα 5, 3, 4· Ἀλβανοὶ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ὠμονόουν τοῖς Ῥωμαίοις ὁμόγλωττοι τε ὄντες καὶ Λατῖνοι, βασιλευμένοι δ' ἐκότερον χωρὶς ἐτύγχανον· οὐδὲν δ' ἦπτον ἐπιγαμίαι τε ἦσαν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἱερὰ κοινὰ τὰ ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ ἄλλα δίκαια πολιτικά· ὕστερον δὲ πο-

δανοὺς καὶ Τόσκους τοὺς ἐν τῇ Ἠπειρῳ καὶ Ἰλλυρίᾳ, προήλθεν ἡ γνώμη τινῶν ὅτι οἱ νῦν Ἀλβανοὶ ὀρμηθέντες ποτὲ ἐξ Ἀλβανίας τῆς ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τῆς Ἰαπυγίας (1) διεβήσαν εἰς Ἐπίδαμον, τὸ νῦν Δυρράχιον, καὶ ἐντεῦθεν διεσπάρησαν εἰς ἡν καὶ τανῦν οἰκοῦσιν Ἠπειρον καὶ Ἰλλυρίαν.

§. 59. Ἐπιρρωννύει δὲ τὴν συγγένειαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν καὶ ἡ τούτων ἐξ Ἑλλήνων καταγωγή. Κατ' ἀρχαίας παραδόσεις καὶ ὑπομνήματα οἱ συγγραφεῖς παραδιδόασιν ὅτι οἱ ἐν Καυκάσῳ πάλαι Ἀλβανοὶ κατήγοντο ἐκ Θεσσαλῶν τῶν μετὰ Ἰάσονος στρατεύσαντων ἐπὶ τοὺς Κόλχους, καὶ τὴν Ἰβηρίαν καὶ Ἀλβανίαν ἐπελθόντων μέχρι Κασπίας (2). Ὅτι δ' αἱ παραδόσεις αὗται ἦσαν πάνυ ἀρχαῖαι, καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἰ πιστευτός· ἔστιν Ἰουστίνος, βεβαίως ἀρχαιότερα, μαρτυροῦσι τὰ ὑπὸ Στράβωνος ἀναφερόμενα ὑπομνήματα (3). Διὰ ταῦτα καθ' ὅλην σχε-

λέμου συστάντος ἡ μὲν Ἀλβανία κατεσκάφη πλὴν τοῦ ἱεροῦ, οἱ δ' Ἀλβανοὶ πολῖται Ῥωμαίων ἐκρίθησαν.»

(1) Ἀπεληλυθόσι δ' ἡμῖν τὰ περὶ τὴν ἀρχαίαν Ἰταλίαν μέχρι Μεταποντίου τὰ συνεχῆ λεκτέον. Συνεχῆς δ' ἐστὶν ἡ Ἰαπυγία· ταύτην δὲ καὶ Μεσσαπίαν καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες, οἱ δ' ἐπιχώριοι (οἱ Ῥωμαῖοι) κατὰ μέρη τὸ μὲν τι Σαλεντίνους καλοῦσι τὸ περὶ τὴν ἄκραν τὴν Ἰαπυγίαν, τὸ δὲ Κλαβρούς». Στράβ. 6, 3, 1. Ἐνταῦθα δ' ἐστὶ... καὶ ὁ σκοπέλος, ὃν καλοῦσιν ἄκραν Ἰαπυγίαν, πολλὸς ἐκκεκίμενος εἰς τὸ πέρατος καὶ τὰς χειμερινὰς ἀνατολάς. Αὐτ. 6, 3, 5. Ἴδε σημ. 2 τῆς § 47.

(2) Nam Iberi Albanique saltuosos locos incolentes duritiae patientiaeque magis insuevere, feruntque se Thessalios ortos, qua tempestate Iaso... Colchos repetivit». Taciti Annal. 6, 34.

(3) «Καὶ ἐστὶν ὑπομνήματα τῆς ἀφοῦν (Φρίξου καὶ Ἰάσονος) στρατείας τὸ τε Φρίξιον τὸ ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς τε Κολχίδος καὶ τῆς Ἰβηρίας, καὶ τὰ Ἰασόνεια, ἃ πολυλαχοῦ καὶ τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Μηδίας καὶ τῶν πλησιόχωρον αὐταῖς τόπων δεικνύται». Στράβ. 1, 45.

δὸν τὴν ἀνατολὴν ἐλατρεύετο ὁ Ἰάσων ὡς κτίτωρ καὶ θείας εἶχε τιμὰς καὶ ναοὺς ἐπωνύμους (1), καὶ μαντεῖον ὁ Φρίξος ἐν ᾧ κριὸς οὐκ εἴθετο (2), ἄπερ ἐπιμαρτυρεῖ καὶ Στράβων. (3) Ἡ δὲ Μηδεία ἐκ Κολχίδος λέγεται ὅτι διέφθειρε τὸν διώκοντα αὐτὴν ἀδελφὸν Ἀψυρτον περὶ τὰς Ἀψυρτίδας νήσους τὰς κατὰ τὴν Ἀδριατικὴν παραλίαν. (4) Ἐπωφελοῦμενοι δὲ οἱ ἐν Καυκάσῳ οὗτοι Ἀλβανοὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Ἀλβανούς τοὺς τῶν Ῥωμαίων πρόγονους ὁμωνυμίας, ὅτε ἠτήθησαν ἐν τῷ Μηθριδικῷ πολεμῳ, τὴν εὐνοίαν θηρεύοντες τοῦ νικητοῦ Πομπηίου μετὰ τὴν συνθήκην ἀδελφῶδες προσήγορευον τὸν στρατὸν αὐτοῦ, τοὺς Ῥωμαίους στρατιώτας, ὡς μεμνημένοι δῆθεν τῆς Ἰταλικῆς αὐτῶν καταγωγῆς· διότι οἱ πρόγονοι αὐτῶν, ὡς ἐλέγετο, ἠκολούθησαν ἐξ Ἰταλίας τῷ Ἡρακλεῖ ἀπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ ὄρους ἀπάγοντι διὰ τῆς Ἰταλίας τὰς βοῦς τοῦ τοξευθέντος Γηρυῦνου (5).

(1) «Iasoni totus ferme Oriens ut conditori divinos honores templaque constituit.» Iustin. 42, 3.

(2) «Multaque de nomine ejus et oraclum Phrixii celebrant; nec quisquam ariete sacrificaverit credito vexisse Phrixum, sive id animal seu navis fuit.» Tacit. αὐτόθι.

(3) Λέγεται δ' Ἰάσωνα μετὰ Ἀρμένου τοῦ Θετταλοῦ κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐπὶ τοὺς Κόλχους ὀρμησάι μέχρι τῆς Κασπίας θαλάττης, καὶ τὴν τε Ἰβηρίαν καὶ τὴν Ἀλβανίαν ἐπελθεῖν καὶ πολλὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Μηδίας, ὡς μαρτυρεῖ τὰ τε Ἰασόνεια καὶ ἄλλα ὑπομνήματα πλείω. Στράβ. 11, 503. Ὑπέρεκται δὲ τῶν λεχθέντων ποταμῶν (Γλαύκου καὶ Ἰππου) ἐν τῇ Μοσχικῇ τὸ τῆς Λευκοθέας ἱερὸν, Φρίξου ἱδρυμα, καὶ μαντεῖον ἐκείνου, ὅπου κριὸς οὐ θύεται. Αὐτ. 11, 498.

(4) Στράβ. 2, 315.

(5) «Cum Albanis foedus percussit qui Herculem ex Italia ab Albanomonte, cum Geryone extincto armenta ejus per Italiam duceret, secuti dicuntur; quique memores Italicae originis exercitum Cn. Pompeji bello Mitliridatico, fratres salutaverunt.» Ἰουστ. αὐτ.

§ 60. Οὐ μόνον δ' ἀποδέχεται τὴν συγγένειαν τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν ὁ Φαλμεραύερος, ἀλλὰ καὶ ὑποστηρίζει, ὡς φαίνεται, προτείνων παρ' Αἰσχύλῳ τὴν γραφὴν Ἀλβανίας ἢ Ἀρβανίας ἢ Ἀρβερίας ἀντὶ τῆς πλημμελῶς ἐχούσης τῶν χειρογράφων Ἀραβίας· διότι ὑπ' οὐδενὸς τῶν γνωστῶν γεωγράφων ἀναφέρεται τι περὶ Ἀραβίας ἐν Καυκάσῳ. Ὁ δὲ βαθμὸς τῆς φυλετικῆς συγγενείας τῶν δύο τούτων ὁμωνύμων Ἀλβανικῶν φύλων, τοῦ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἀλβανίᾳ καὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀσιατικῇ, ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ, ἂν τις ἐπεμελεῖτο, ὅπως ἐκθέσῃ τὴν γλῶσσαν τῶν αὐτοχθόνων φύλων τῶν νῦν οἰκούντων τὴν πάλαι Ἀλβανίαν τοῦ Καυκάσου γραμματικῶς καὶ λεξικογραφικῶς ὡς ὁ Ἄνας ἐξέθηκε τὴν τῶν Ἀλβανῶν τῆς Ἠπειροῦ καὶ Ἰλλυρίας. Ἀλλὰ τὸ ἔθνος τῶν ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανῶν εἰ καὶ καταλέγεται ὑπὸ Πλουτάρχου ἐν τοῖς τότε μεγίστοις (1) καὶ μνημονεύεται ἐν τοῖς κατὰ τῶν Ῥωμαίων πόλεμοις (2) καὶ βασιλεῖς εἶχεν, ὧν παντάπασιν ἄγνωστος ἡμῖν ἡ ἱστορία (3), ὁμῶς

(1) «Καταλιπὼν δὲ φρουρὸν Ἀρμενίας Ἀρράνιον αὐτὸς ἐβάδιζε διὰ τῶν περιούκων τῶν Καυκάσου ἔθνων ἀναγκαίως ἐπὶ Μηθριδάτην. Μέγιστα δὲ αὐτῶν ἐστὶν [ἔθνη] Ἀλβανοὶ καὶ Ἰβηρες, Ἰβηρες μὲν ἐπὶ τὰ Μοσχικὰ ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, Ἀλβανοὶ δὲ ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Κασπίαν κεκλιμένοι θάλασσαν.» Ἐν βίῳ Πομπηίου, κεφ. 34.

(2) Πλούτ. ἐν β. Πομπ. κεφ. 34, 35, 38, 45, Ἄντων. κεφ. 34. Λουκούλλ. 26.

(3) «Καὶ γὰρ Σόσσιος Ἀντωνίου στρατηγὸς ἐν Συρίᾳ πολλὰ διεπράττετο, καὶ Κανίδιος ἀπολειφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἀρμενίαν τούτους τε νικῶν καὶ τοὺς Ἰβηρῶν καὶ Ἀλβανῶν βασιλέας ἄχρι τοῦ Καυκάσου προήλθεν. Ἀφ' ὧν ἐν τοῖς βαρβάρους ὄνομα καὶ κλέος ἤξετο τῆς Ἀντωνίου δυνάμεως.» Πλούτ. ἐν β. Ἄντων. κεφ. 34. «Accolis Ibero Albanoque et aliis regibus, qui magnitudine nostra proteguntur adversum externa imperia.» Tacit Annal. 4, 5. Τῶν βασιλείων τῆς Ἀλβανίας ἕνα μόνον εὐρεν ὁ Βισκόντης τοῦ τρίτου, ὡς φαίνεται,

ἀμφιβάλλω, ἂν διεσώθησαν καὶ ὑπάρχωσι νῦν ἐν τῷ τόπῳ λείψανα τοῦ ἀρχαίου ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πατρίδι αὐτῶν, τῇ ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανίᾳ ὑπολαμβάνω δὲ ὅτι μετὰ ταῦτα μεταναστεύσαντες ἐκείθεν ἴσως ἐξέλιπον καὶ οὗτοι ὡς καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν. Διότι τὰ πρὸς μεσημβρίαν τῶν Ἀλβανῶν ἔθνη, οἱ Κασπιοὶ καὶ Παισικαί, οἱ Παντίμαθοι καὶ Δαρβίται, ἄτινα κατέκωον ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Κύρου, τοῦ διαρρέοντος τὴν Ἀλβανίαν καὶ εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐκβάλλοντος, μέχρι τοῦ Ὠζοῦ τὰς χώρας, αἵτινες νῦν καλοῦνται Γιλάνη, Μασανδεράνη εἴτε Ταβεριστάνη, Κορκάνη, Δαεστάνη, φαίνονται πάντως μεταβαλόντα ὕστερον τόπον, καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον ἐκλελοιπότες διότι οὐδεμία πλέον αὐτῶν γίνεται μνεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ. (1)

§ 61. Ἐκ δὲ τῆς γλώσσης τῶν ἐν Καυκάσῳ πάλαι Ἀλβανῶν οὐδεμία λέξις κατωμασμένη Ἀλβανικῇ περιεσώθη μέχρι τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν, ὅπως γνωσθῇ ὁποῖαν ἐκείνοι γλώσσαν ἐλάλουν, καὶ ἐκ τῆς συμπαραβολῆς αὐτῆς πρὸς τὴν τῶν νῦν ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανῶν διακριθῆσθαι ὁποῖα τις ὑπῆρχεν ἢ φυλετικὴ αὐτῶν συγγένεια. Καὶ ἐξ αὐτῆς ὁμοῦ τῆς μεμονωμένης σημειώσεως τοῦ Στραβῶνος, ὅτι Κασπιοὶ ἐκάλουν τὸν Καύκασον κατ' Ἐρατοσθένην οἱ ἐπιχώριοι. ἐν οἷς πάντως περιλαμβάνοντο οἱ Ἀλβανοὶ οἱ τὰ ὑψηλότατα τοῦ Καυκάσου οἰκοῦντες, συνάγεται τὸ ταυτόσημον καὶ ὁμόρριζον τῆς μόνῃ περιωθεισῆς λέξεως (2). Διότι κατὰ Ῥίττερον (3) τὸν ἀκριβέστερον πραγματευθέντα τὰ περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Κασπίων, ἢ ῥίζα κασπ, ἐξ οὗ οἱ Κασπιοὶ, σημαίνει ὄρος, ἢ αὐτὴ δὲ ῥίζα καὶ ἐν τῇ τῶν νῦν Ἀλβανῶν γλώσσῃ, με-

μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἐν ὄνυχι ἐπιγραφὴν ἔχοντι. Ἴδε Visconti Iconographie gr. II, p. 270.

- (1) Ἡρόδ. 3, 92 ἐκδ. Βαίρου.
- (2) ἀφῆσι δ' Ἐρατοσθένους ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων καλεῖσθαι Κασπίαν τὸν Καύκασον, ἴσως ἀπὸ τῶν Κασπίων παρονομασθέντα. Στράβ. 11, 2, 15.
- (3) Ἡρόδ. αὐτόθι.

ταθεῖσι τοῦ σ (καθάπερ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ σκοπ) καὶ προσλήψει τοῦ εὐφωνικοῦ μ, τοσκιστί μὲν σκκέμπ-υ, γκεγιστί δὲ σκκάμμ-υ (ἀντὶ σκκάμπ-υ), σημαίνει ὁμοίως βράχον, ὄρος, καὶ ἔστιν ὁμόρριζος καὶ ὁμοσημος τῇ τε ἑλληνικῇ σκόπελος καὶ τῇ λατινικῇ scopulus. Ἄρα τὰ παρατεθέντα ἄρτι κοινὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα καὶ τὰ σωματικὰ προτερήματα καὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ χαρακτηρισμοῦ καὶ τὸ ταυτόσημον καὶ ὁμόρριζον τῆς μόνῃς περιωθεισῆς λέξεως ὑποδεικνύουσι παναρχαίαν τινὰ συγγένειαν τῶν δύο ὁμωνύμων Ἀλβανικῶν φύλων πρὸς ἄλληλα.

§ 62. Ἀλβανικὰ δὲ ὀνόματα καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν συγγραφεῶν ἀναζητῶν ὁ Φαλμεραύερνος νομίζει ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανίας κρύπτεται παρ' Αἰσχύλῳ ἐν τῇ γραφῇ Ἀραβίας. Ἐν τῷ Προμηθεὶ δεσμώτῃ ὁ Αἰσχύλος λέγει·

Κολχίδος τε γὰς ἔνοικοι (415)  
 παρθένου, μάχας ἄτρεστοι, [στροφ. β']  
 καὶ Σκυθῆς ὁμιλος, οἱ γὰς  
 ἔσχατον τόπον ἀμφὶ Μαιώτιν ἔχουσι λίμναν,  
 Ἀραβίας τ' ἄρειον ἄνθος (420)  
 ὑψικρημνον οἱ πόλισμα [ἀντιστροφ. β']  
 Καυκάσου πέλας νέμονται,  
 δαίος στρατὸς, ὄξυπύρροισι βρέμων ἐν  
 αἰχμαῖς. (1)

Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς οὔτε Ἕλληνας οὔτε Λατίνους οὔτε ἀνατολικούς τις γεωγράφος ἐμνημόνευσέ ποτε Ἀραβίας ἐν Καυκάσῳ ἐν τῇ συνήθει τῆς λέξεως σημασία, γραπτέον ἐστὶν ἐνταῦθα Ἀλβανίας ἀντὶ Ἀραβίας. Νομίζει δὲ ὅτι καὶ ἡ μετρικὴ ἐνταῦθα δὲν παρεμβάλλει ἀνυπέροβλητον δυσχέρειαν, εἰσαγομένου τοῦ Ἀλβανίας (—υ—) ἀντὶ τῆς τοῦ κειμένου Ἀραβίας (υυ—). Καὶ παραβάλλον τὸ μέτρον τῆς λέξεως Ἀλβανίας πρὸς τὰς τέσσαρας πρώτας συλλαβὰς τοῦ ἀντιστοίχου τῆς στροφῆς στίχου ἀπήμασι, συγκάμνουσι θνατοί, καὶ εὐρίσκων αὐτὸ ὁμοίον, ἰσχυροποιεῖ τὴν εἰκασίαν αὐτοῦ, καὶ καθιστᾷ μᾶλλον ὑποπτον τὴν γρα-

(1) Αἰσχύλ. Προμηθ. στίχ. 415—424.

φὴν Ἀραβίας (1). Οὐ δύναμαι μαντεῦσαι τίνα ἐκδοσὶν ἠκολούθησεν ὁ Φαλμεραύερνος, καθ' ἣν ἐθεώρησεν οὕτω τοῦ στίχου ἀντιστοιχοῦντας. Διότι καὶ ἐν τῇ μνημονευθείσῃ αὐτοῦ διατριβῇ γράφονται καὶ διαιροῦνται οὕτως οἱ στίχοι, ὡς παρετέθησαν ἐνταῦθα ὑπ' ἐμοῦ ἐξ αὐτῆς ἀναγραφέντες ἢ δὲ διαίρεσις καὶ ἡ στίξις καὶ ἡ γραφὴ αὐτῶν συμφωνεῖ ἐντελῶς πρὸς τὴν πέμπτην στερεότυπον ἐκδοσὶν τοῦ Αἰσχύλου ὑπὸ Γουλ. Δινδορφίου ἐν Λειψίᾳ 1865.

§ 63. Κατὰ πάσας ὁμοῦ τὰς ἐμοὶ γνωστάς ἐκδόσεις τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ προκειμένου πρώτου τῆς β' ἀντιστροφῆς στίχου, Ἀραβίας τ' ἄρειον ἄνθος, ἀντιστοίχος στίχος ἐστὶν ὁ Κολχίδος τε γὰς ἔνοικοι πρῶτος τῆς β' στροφῆς, καὶ οὐχὶ ὁ πῆμασι συγκάμνουσι θνατοί, ὅστις φέρεται ὕστατος τῆς προηγουμένης πρώτης ἀντιστροφῆς. Διότι καὶ ἡ κατ' ἄλλην διαίρεσιν αὐξήσις τῶν στίχων τῆς στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς ἐκτεσσάρων εἰς πέντε, τοῦ τετάρτου καὶ τελευταίου μακροτέρου στίχου εἰς δύο διαιρουμένου κατὰ Βεΐλιον ὧδε.

Ἐσχατον τόπον ἀμφὶ Μαιώτιν ἔχουσι λίμναν,  
 Ἀραβίας τ' ἄρειον ἄνθος  
 ὄξυπύρροισι βρέμων ἐν αἰχμαῖς (2)

οὐδόλως μεταβάλλει τὴν ἀντιστοιχίαν τῶν στίχων. Παραλειπομένης, λοιπὸν τῆς ἡμαρτημένης τοῦ Φαλμεραύερμου ἀντιστοιχίας καὶ τῆς ἐσφαλμένης μετρικῆς σημειώσεως—υυ—ἀντὶ—υ—, διότι ἡ συλλαβὴ βα τῆς λέξεως Ἀλβανίας ἔχει τὸ ἄ μακρὸν καὶ οὐχὶ βραχὺ ὡς ἐξέλαβεν αὐτὸ ὁ Φαλμεραύερνος, τὸ μέτρον τοῦ ἀμφισβητουμένου στίχου καὶ τῶν δύο ἢ τριῶν ἐπομένων ἐστὶ δίμετρον τροχαϊκὸν ἀκατάληκτον πλὴν τοῦ τελευταίου στίχου. Ὡστε οἱ πρῶτοι πόδες τῶν ἀντιστοιχοῦντων πρώτων ἐνταῦθα στίχων τῆς δευτέρας στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς

- (1) Ἴδε τῆς Φαλμ. διατριβῆς μέρος α', σελ. 53 κ. ἐ.
- (2) Aeschyli Promethus vincetus. Editio Henricus Veil, Gissae, 1864.

(Κολχίδος κτλ. Ἀραβίας κτλ.) διαφέρουσι μετρικῶς κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῆς στροφῆς ὑπάρχει τροχαῖος (—υ), ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῆς ἀντιστροφῆς κείται ἀντὶ τοῦ τροχαίου ὁ ἰσότημος τρίβραχος (υυυ) ἢ δὲ διαφορὰ αὕτη ἐστὶν οὐχὶ ἀσυνήθης. Διὰ δὲ τῆς προτεινομένης γραφῆς Ἀλβανίας εἰσάγεται ἐν τῇ ἀντιστροφῇ ἀντὶ τοῦ τροχαίου παλιμβάκχεϊος ποὺς εἰς τὸν πρῶτον πόδα τοῦ τροχαϊκοῦ διμέτρου, ὅπερ μετρικῶς ἀπαράδεκτον. Ἄλλ' ἐὰν γραφῇ Ἀλβανίας, ὅπερ ἐμοὶ ἀρέσκει, πλὴν τῆς ὑπολειπομένης ἐτι μικρᾶς μετρικῆς δυσχερείας, ὡς εἰσαγομένου σπονδείου ἀντὶ τροχαίου, συμφωνεῖ πληρέστατα καθ' ὅλα τὰ ἄλλα καὶ μάλιστα γεωγραφικῶς.

§ 64. Διότι Ἀραβία ἐν Καυκάσῳ, τοσοῦτον παράδοξον φαίνεται γεωγραφικῶς, ὥστε τινὲς μὲν καταγινώσκουσι τοῦ Αἰσχύλου ἐνταῦθα ἀδικαιολόγητον ἀγνοίαν γεωγραφίας, (1) ἕτεροι δὲ ἐκτείνουσι ἀορίστως τὰ ὅρια τῆς τότε Ἀραβίας, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν Ἀραβία, ὅπως οἱ δὲ πολλοὶ κρίνουσιν ὑποπτον τὴν γραφὴν Ἀραβίας. Καὶ ἂ μὲν λέγει Οὐέλκερος (2) περὶ τῆς εὐρυτέρας πάλαι σημασίας τοῦ ὀνόματος Ἀραβίας οὐδένα ὡς φαίνεται, ἔπεισαν, Οὐόσσιος δὲ (3) ἢ περικολπῆ, ἣν παρατίθησι Βόθης (4) οὐδὲν συμβάλλεται πρὸς λύσιν ἢ διασάφηνιν τοῦ ζητήματος διὰ τὴν ἀοριστίαν. «προσεχέτωσαν μὴ περιορίσωσι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Ἀραβία» ἐν τῇ νεωτέρᾳ σημασίᾳ, καὶ ὅπου τοῦτο παρβαίνεται, ὑπονοησάτωσαν σφάλμα. Διότι ἢ Ἀραβία ἀστατεῖ ὡς ἡ «Θεράκη», καὶ ὡς αὕτη περιλαμβάνει πάντα τὰ πρὸς ἄρκτον, οὕτως ἐκείνη πολλάκις σύμπασαν τὴν πρὸς ἀνατολὰς χώραν (das gesamte Ostland.) Ἀλλὰ τὴν ἀόριστον ταύτην Ἀραβίαν σαφῶς ὀρίζει (κατὰ Ῥέννελου) ὁ ἄρι-

- (1) «Aeschylus majorem quam quae excusari possit rerum geographicarum imperitiam prodidit.» Praefationis p. XVIII quintae edit. stereotypae.
- (2) Velcker in Aeschyli trilog. p. 20.
- (3) S. H. Voss. Alte Weltkunde p. 18.
- (4) Bothe Aeschyli Prometh. σελ. 55.

στος τοῦ Ἡροδότου ἐκδότης Βαίρος (1) λέγων· ἀκαὶ τὸ τῆς Ἀραβίας (ὡς τὸ τῆς Ἀσσυρίας) ὄνομα δῆλον ὅτι πάλαι εὐρύτερον ἦν, ἐκτεινομένης πρὸς ἄρκτον μέχρι Τίγρητος (ad tigrin usque septentrionem versus extensae). «Ὡστε ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτῆς ἐκτάσει ἐξετείνεται ἡ Ἀραβία μέχρι τῶν ὄριων τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Ἀτροπατηνῆς, οὐδέποτε δὲ πέραν τούτων εἰς Ἴβηριαν, Κολχίδα, Κασπιανὴν (2) καὶ τὸν Καύκασον αὐτὸν, ὅστις ἦν τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς Περσίδος πρὸς ἄρκτον. «Κόλχαι δὲ καὶ οἱ προσεχέες μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὐρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται· τὰ δὲ πρὸς βορρῆν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει (3)». Γεωγραφικῶς ἄρα φαίνεται ἀσυμβίβαστος ἡ γραφή Ἀραβίας.»

§ 65. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀξιανάγνωστον Βερνάρδου Φοσσίου διατριβὴν (4) περὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐδέθη ὁ παρ' Αἰσχύλου Προμηθεὺς, καὶ μετὰ τοὺς κριτικούς τοῦ Οὐεισελέρου πίνακας ἐν τῇ τραγωδίᾳ ταύτῃ (5) φαίνεται ὅτι οἱ ἐκδόται ἐξακολουθοῦσι διαφωνοῦντες ἔτι περὶ τῆς τοῦ κειμένου ἐν ταῦθα διορθώσεως. Διότι Βεῖλιος ὁ μετὰ τούτους ἐκδούς τὸν Προμηθεῖα τοῦ Αἰσχύλου (6) λέγει ὅτι τὸ πλημμελὲς τῆς γραφῆς Ἀραβίας καὶ ὁ τῆς στροφῆς ἀντιστοιχὸς στίχος ἐλέγχει καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτό. Διότι δι' αὐτῆς οἱ Ἀραβες μεταφέρονται εἰς τὸν Καύκασον, ἐγκλείονται ἐν πόλεσιν, ἐξοπλίζονται δόρασι. Ταῦτα δὲ καὶ τῇ γεωγραφικῇ ἀληθείᾳ ἀντίκεινται καὶ τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων ἐκείνων πόρρω ἀπέχουσι. Πρὸς ἄρσιν δὲ τῶν ἀτόπων τούτων καὶ διόρθωσιν τοῦ κειμένου ἄλλοι ἄλλας προτείνουσι· κατ' εἰκασίαν γραφάς·

(1) Baehr τόμ. 6', σελ. 376 τῆς 6' ἐκδόσεως.

(2) «Ἐστὶ δὲ τῆς Ἀλβανῶν χώρας καὶ ἡ Κασπιανή.» Στράβ. 11, 4, 5.

(3) Ἡρόδ. 3, 97.

(4) Bernhardt Fossii dissertat. Bonnae, 1862.

(5) Wieseleri sched. critic. in Aeschyli Pometheum. Göttingae, 1860.

(6) Σελ. 46, στίχ. 420.

Βοισσονάδης μὲν Ἀβαρίας, Οὐεισελέρος δὲ Ἀραμίας, Ἐρμαννος Σαρματῶν, Βίμσοιθος Χαλκίδος, τοῦτ' ἐστὶ Χαλνθίας, Φόσσιος Ἀερίας, τῆς Αἰγυπτίων ἀποικίας, καὶ Ἀρτούγγος Ἀρίας τ' ἢ μάλλον, ὅπως τὸ ἀποβῆ μακρὸν, Κάριας (1), ἢν, κατὰ Βεῖλιον, καὶ τὸ σημαίνον (2) καὶ τὸ ὁμοιόφθογον τῆς λέξεως συνιστᾷ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ προτιμωμένη ἐνταῦθα γραφή Ἀρίας ἀσυμβίβαστος ἐστὶ πρὸς τὸ κείμενον. Διότι οἱ Ἄριοι νέμονται πόλισμα οὐχὶ πέλας Καυκάσου, ἀλλὰ μακρὰν ἐν τῇ Ηαγαθένα Ἀρεία εἴτε Herat Ἀρία, ἣτις νομίζεται πόλις καὶ ἐπαρχία τῆς μεγάλης Ἀσίας, μεταξὺ Βακτριανῆς, Μαργιανῆς, Περσίδος, Γεδρωσίας καὶ Ἰνδίας, ταυτιζομένη πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς νῦν Χορασάνης, καὶ πόρρω ἀπέχουσα τοῦ Καυκάσου.

§ 66. Ἀβέβαιον δὲ τι ἀνεγίνωσκεν ἐνταῦθα ὁ παλαιὸς σχολιαστής. Διότι τὸ σχόλιον τοῦτο, ἀπὸς τὴν Ἀραβίαν Καυκάσῳ (Αἰσχύλος) συνάκισεν; ἢ ἐπειὶ Στράβων φησὶ Τρωγλοδύτας οἰκεῖν μεταξὺ Μαιώτιδος καὶ Κασπίας, οἱ εἰσὶν Ἀραβες; ἢ διεγνώσθη ὑπὸ Μεινέκιου (3) ὡς παρεμβλήμα ἐν τοῖς ἀρχαίοις σχολίοις, ὅπερ ἐπιδοκιμάζει καὶ Γ. Δινδάρφιος ἐν τῇ τελευταίᾳ στερεοτύπῳ αὐτοῦ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου. Τεκμηριωθὲν ὅμως καὶ τοιαύτη οὖσα τὸ γεωγραφικῶς δυσζυμβίαστον τῆς γραφῆς Ἀραβίας. Οἱ δὲ Τρωγλοδύται οὗτοι γράφονται νῦν τρωγλοδύται, Σίρακες ὄντες. «Τοῦ γοῦν Καυκάσου τὰ μὲν ἄκρα τοιαῦτα, καταβαίνοντι δὲ εἰς τὰς ὑπερβείας ἀρκτικώτερα μὲν ἐστὶ τὰ κλίματα, ἡμερώτερα δὲ ἤδη γὰρ συνάπτει τοῖς πεδίοις τῶν Σιράκων. Βίσι δὲ καὶ τρωγλοδύται τινὲς ἐν φωλεοῖς οἰκοῦντες διὰ τὰ ψύχη.» μετὰ

(1) Πρὸβλ. Αἰσχύλου Χορη. στίχ. 423 τῆς πέμτης στερεοτύπου ἐκδόσεως. ἀελοφα κομμὸν Ἄριον κτλ.

(2) Ἰσως κατὰ τὸν ἐν Χορηφόροις Σχολιαστὴν (σ. 423) «ἄρειον» Περσικόν, ἢ ἐνθα νῦν, γράφεται Ἄριον.

(3) Meinecke in Vindiciis Strabonianis p. IX.

δὲ τοὺς τρωγλοδύτας καὶ χαμαικοῖται καὶ πολυφάγοι τινὲς καλούμενοι» (1).

§ 67. Πιθανὴν δὲ καθιστᾷ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τὴν γραφὴν Ἀλβάνης, πόλεως τῆς Ἀλβανίας ἐπὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ ἦτε γειτνιάσις τῆς Ἀλβανίας πρὸς Κόλχους καὶ Ἀμαζόνας (2) καὶ ἡ θέσις τῆς ἐπὶ ὑψηλῶν κρημνῶν (3) πλησίον τοῦ Καυκάσου κειμένης πόλεως Ἀλβάνης (4), ἣν ἀρειμάνιοι λογάδες οἰκοῦσι, καὶ ὁ πολεμικὸς τῶν κατοίκων χαρακτήρ, οἵτινες λέγονται ἀρειμάνιον ἄνθος, πολεμικὸς στρατὸς, ἐν ὁξυαίχοις δόρασι βρέμων. Ἀναγνωστὸν δὲ μάλιστα τὸ χωρίον, ὡς νῦν γράφεται, ἀνευ τοῦ τε, «ὕψικρημνον οἰ πόλισμα» καὶ οὐχὶ «ὕψικρημνόν θ' οἰ πόλισμα», τὸ δὲ οἰ ἀνεκτέον εἰς τὸ ἄρειον ἄνθος. Αὐτογνωμῶν δ' ἔγραψεν ὁ Α. Μεινέκιος «Καυκάσου πύλας» ἀντὶ ἀπέλας. Μάχιμον δὲ λαὸν, τὰ ὑψηλότατα τοῦ Καυκάσου κατοικοῦντα, γείτονα Κόλχοις καὶ Ἀμαζόσι γινώσκουσι καὶ γεωγραφοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι τοὺς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανούς (5). Διονύσιος δὲ ὁ περιηγητὴς καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπιθέτου χαρακτηρίζει αὐτούς· «Ἀλβανοὶ τ' ἐπὶ τοῖσιν ἀρηίοι» (6). Οὐδενὸς δὲ λόγου ἀξία φαίνεται μοι ἡ ἐκδοχὴ τῆς λέξεως Ἀραβίας ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς χώρας τῶν Ἀραβίων ἐν Γεδρωσία, δηλ. Ἀραβίας ἀντὶ Ἀρβίας. Ἄρα ἡ γραφὴ Ἀλβάνης, ἐπειδὴ, ὡς ὑπέδειξα,

(1) Στράβ. 11, 5, 6.

(2) «Ἐν δὲ τοῖς ὑπὲρ τῆς Ἀλβανίας ὄρεσι καὶ τὰς Ἀμαζόνας οἰκεῖν φασιν.» Στράβ. 11, 5.

(3) «Τὰ μὲν οὖν ὑψηλότατα τοῦ ὄντως Καυκάσου τὰ νοτιώτατά ἐστι τὰ πρὸς Ἀλβανία καὶ Ἰβηρία καὶ Κόλχοις.» Στράβ. 11, 5, 5.

(4) Ὑψικρημνον πόλισμα Καυκάσου πέλας ὑπονοητέα ἐνταῦθα ἢ πόλις Ἀλβάνη ἐπὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ. Ἀλβάνη πόλις· Ἀλβάνου ποταμοῦ ἐκβολαί.» Πτολ. 5, 12. «Μεταξὺ δὲ τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ (Κύρου καὶ τοῦ Ἀλβάνου ποταμοῦ, ὅς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Καυκάσου βεῖ.» Πτολ. αὐτόθι.

(5) Ἰδ. σημ. 3 τῆς § 48.

(6) Οἰκοῦμ. περιήγ. σ. 731.

πληροὶ πάσας τὰς συνθήκας τοῦ κειμένου, ἀποφεύγει πάντα τὰ ὑποδειχθέντα ἀτοπα ἐπὶ τῶν ἄλλων γραφῶν, φαίνεται μοι προτιμητέα πάσης ἄλλης τῶν ἄρτι μνημονευθειῶν, ὑστερεῖ δὲ τούτων μόνον κατὰ τὸ μέτρον. Διότι, ὡς προαναγνώσθη, καὶ ἀπόλισμα ἦτοι πόλις ἐστὶν ἡ Ἀλβάνη καὶ πέλας Καυκάσου κείται καὶ ἀρηῖοι οἰκοῦσιν αὐτὴν Ἀλβανοὶ καὶ πολεμικώτατοι.

§. 68. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων περὶ σχέσεων τῶν Ἀλβανῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἀποδειχθείσης τῆς παναρχαίας αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους συγγενείας, ἐπειδὴ οὐδαμοῦ οὐδεμία γίνεται μνεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ περὶ μεταναστάσεως τῶν Ἀλβανῶν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ὀρθότερα καὶ πιθανώτερα φαίνεται ἡ ὑπόθεσις, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Καύκασον Ἀλβανίας μετηνάστευσαν εἰς τὴν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Ἰλλυρίᾳ Ἀλβανίαν συγχρόνως τῇ μεταναστάσει τῶν Γραικῶν καὶ Ἰταλῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἦτοι ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἱστορίας χρόνοις πρὸ παντὸς ἱστορικοῦ λόγου. Ὡστε οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἀλβανοὶ φαίνονται ὄντες αὐτόχθονες, ἦτοι παναρχαίωτατοι κάτοικοι τῆς χώρας, ἣν καὶ νῦν ἔτι οἰκοῦσιν.

Ἀναίρεσις τῆς Φαλμεραύερου γνώμης περὶ τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης.

§. 69. Περὶ δὲ τῆς φύσεως τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης καὶ τῶν συστατικῶν στοιχείων αὐτῆς, εἰ καὶ πᾶσα ἐνδεδειγμένη, βεβαία καὶ θετικὴ γνώμη ἀμφισβητεῖται ἔτι, ἄλλων ἄλλα γνωματευσάντων, καθ' ἃ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἴρηται, ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ Φαλμεραύερὸς ὁ τοὺς προγενεστέρους πάντας ἐμμελετήσας καὶ τὰ ζητήματα διευκρινήσας, οὐδὲν ὑγιέστερον οὐδ' ὀμαλώτερον εἶπεν. Διότι ἀλλαχοῦ μὲν λέγει ὅτι ἀμφισβητεῖται καὶ ἐν μέρει μετ' ἐμπαθοῦς σφοδρότητος φιλονεικεῖται τὸ ζήτημα περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης καθόλου καὶ ἰδίᾳ τῶν νῦν στοιχείων αὐτῆς· (1) ἀλλαχοῦ δὲ θετικὴν γνώμην ἐκφέρων καὶ τὸν ἰδιαιτέρον κλάδος, εἰς ὃν,

(1) Φαλμ. μέρος Α', σελ. 10.

κατ' αὐτὸν, ἀνήκει ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα, προσδιορίζων λέγει αὐτοὺς Ἀλβανούς κλάδον τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ στελέχους τῶν Ἰλλυριῶν, δραιομόνα τε καὶ ὁμόγλωσσον τῶν ἀρχαίων Ἑπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων, Ἑπειρώτας δὲ καὶ Μακεδόνας ὁμοίως ἀνήκοντας εἰς τοὺς βαρβάρους Ἰλλυριοὺς, οὐχὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας» (1). Ἐνταῦθα ὁ Φαλμεραυέρος φαίνεται υἰοθετήσας τὴν γνώμην τοῦ Ἀνα, ἀλλ' οὐδεμίαν παρασχὼν ὑποστήριξιν σπουδαίαν οὐδ' ἀποδείξας τὴν θέσιν ταύτην οὐτ' ἐκ τῶν ῥιζῶν οὐτ' ἐκ τῶν τύπων τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης. Τοιαύτη δ' ἀναπόδεικτος θέσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς αὐθαίρετον ὑπόθεσιν. Ἀλλαχοῦ δ' ἀρνητικὴν ἀποφαίνόμενος γνώμην λέγει ὅτι «ψυχρῶς, καθαρῶς καὶ πανταχόθεν ὠμολογημένον ἐστίν, ὅτι ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα κατὰ τε τὰς ῥιζὰς καὶ τοὺς τύπους τῶν λέξεων οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν» (2). Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην οὐτε Α. Σλείχερος (Schleicher) οὐτε Θεόφιλος Στιέρς (Theoph. Stier) οὐτε Φρ. Βόππιος (Fr. Bopp) ἐξήνεγκον οἱ ἐγκύψαντες καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ γράψαντες περὶ αὐτῆς, οὐτε τῶν προειρημένων τινὲς ἀποδέχονται αὐτήν, ἄνδρες οὐχ ἦττον τοῦ Φαλμεραυέρου πολυμαθεῖς καὶ σοφοί. Ὁ δὲ δεινὸς ἐτυμολόγος Γεώργιος Κούρτιος, λόγον ποιούμενος περὶ τῆς τροπῆς τοῦ m τῆς αἰτιατικῆς εἰς n ἐν τῇ ἑλληνικῇ, παρατηρεῖ ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα ἀκολουθεῖ κατὰ τοῦτο τῇ ἑλληνικῇ, καὶ γνώμην καθόλου ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης ἀντικρὺς ἐναντίαν τῆς τοῦ Φαλμεραυέρου λέγων ὅτι «ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα ἐστὶ *Mar* συγγενῆς τῇ ἑλληνικῇ καθάπερ καὶ ἡ μεσσαπικὴ» (3). Μνημονεύει δὲ τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης καὶ ἐν τῇ ἐτυμολογίᾳ, ἔνθα παραβάλλει καὶ τρεῖς ἄλβανικὰς λέξεις πρὸς ὁμορρίζους ἑλληνικὰς καὶ λατινικὰς (4).

§ 70. Ὅπως ἀνατρέσω δ' ἐκ τοῦ προ-

(1) Φαλμ. ἐν ἀρχῇ τοῦ Β' μέρους.

(2) Φαλμ. μέρος Α', σελ. 7.

(3) Περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐτυμολογίας σελ. 408 ἐκδ. γ'.

(4) Αὐτόθι σελ. 153 καὶ 197.

χειροῦ τὰς ἀσυστάτους τοῦ Φαλμεραυέρου γνώμας καὶ ὑποδείξω τὸν κλάδον, εἰς ὃν ἀνήκει, καὶ τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνίσταται ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα, ἐξέστω μοι παραθεῖναι καὶ ἀναλῦσαι ἐπὶ παραδείγματος μικρὸν τι μέρος ἄλβανικοῦ λόγου ἐν παρόδῳ, τὴν κυριακὴν προσευχὴν, καὶ ταύτην καθόλου δι' ἀπλῆς κατατάξεως τῶν λέξεων καὶ οὐχὶ ἐτυμολογῶν ἐκάστην αὐτῶν, ὅπερ ποιῶ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς διατριβῆς ταύτης. Παρατίθην δὲ τὴν κυριακὴν προσευχὴν ἐν τῇ ὑδραϊκῇ (κατὰ μετάφρασιν ἐμὴν) καὶ ἐν τῇ τσοκικῇ, δύο διαλέκτους τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης, ἐν τῇ αἰολικῇ, ἣν ὁμολογουμένως ἅπαντες ἀποδέχονται ὡς ἑλληνικὴν, καὶ ἐν τῇ λατινικῇ, ἣς τὴν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀδελφικὴν συγγένειαν σχεδὸν πάντες ὁμολογοῦσιν, ἵνα παραβάλλων ἕκαστος τὰς ἄλβανικὰς μεταφράσεις καὶ ἕκαστην τῶν ἄλλων πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον κρίνῃ, εἰ δύνата ἀρνηθῆναι πάντη πάντως πᾶσαν ὁμοιότητα τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν, ὡς ὁ Φαλμεραυέρος θέλει.

§ 71. Ἡ κυριακὴ προσευχή.

Α'. Κατὰ Ματθαῖον ἐν κεφ. ζ', 9.

Ἑλληνιστί.

1. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. 2. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. 3. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον (1).

(1) Ματθ. ζ', 11. Εὐθυμ. Ζιγαβηδὸς ἐκδ. Φαρμακίδου. α' ἐπιούσιον δὲ προσηγόρευσε τὸν ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ ὑπάρξει καὶ συστάσει τοῦ σώματος ἐπιτήδειον. ἢ κατὰ τὸν Χρυσόστομον (τόμος Ζ', σελ. 251 d, σελ. 252 a) ἐπιούσιον εἶπε τὸν ἐφήμερον». Ἄλλ' ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεῦσθαι λόγῳ, ἔνθα καὶ τὸ Πάτερ ἡμῶν ἐρμηνεύει, φησὶν. «Ἄρτον ἐκέλευσεν αἰτεῖν ἐπιούσιον, οὐ τροφήν, ἀλλὰ τροφήν, τὴν τὸ ἐλλείπον ἀναπληροῦσαν τοῦ σώματος, καὶ τὸν ἐκ λιμοῦ κωλύουσαν θάνατον. οὐ τραπέζας φλεγμαινούσας. ἀλλ' ἄρτον ἐπιούσιον, τοῦτ' ἐστίν, ἐπὶ τῇ

4. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν (1). 5. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ» (2).

οὐσίαν τοῦ σώματος διαβαίνοντα καὶ συγκροτῆσαι ταύτην δυνάμενον. Καὶ τοῦτον δὲ οὐκ εἰς πολλῶν ἑτῶν ἀριθμὸν αἰτεῖν ἐκελεύσθημεν, ἀλλὰ τὸν σήμερον ἡμῖν ἀρκοῦντα μόνον. . . . Τούτῳ τοίνυν θαρροῦντα, τὴν ἐφήμερον μόνον αἰτεῖ τροφήν, κτλ.» Τοῦτων οὕτως ἐχόντων, σφάλλει ὁ Ζιγαβηδὸς, νομίζων ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύει τὸ ἐπιούσιον διὰ τοῦ ἐφήμερον. Διότι διὰ τοῦτο οὐ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ σήμερον ἐρμηνεύει καὶ ἀπορῶ πῶς διέφυγε τὸ τοιοῦτο τὸν λόγιον Φαρμακίδην. Ὁ δὲ Ὁριγένης ἐν τῷ Περὶ εὐχῆς λέγει περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου. «πρῶτον δὲ τοῦτ' ἰστέον, ὅτι ἡ λέξις ἡ ἐπιούσιος παρ' οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων οὔτε τῶν σοφῶν ὠνόμασται, οὔτε ἐν τῇ τῶν ἰδιωτῶν συνηθείᾳ τέτριπται· ἀλλ' ἔοικε πεπλάσθαι ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν». Ὁ δὲ Θεοφύλακτος αὐτόθι. «ἐπιούσιον, τὸν ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ συστάσει ἡμῶν αὐτάρκη».

(1) ἀκελεύει παρακαλεῖν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτημάτων, ἅπερ ὀφειλήματα ὠνόμασεν. Ὁφείλημα γὰρ καὶ τὸ ἀμάρτημα, ὡς καὶ αὐτὸ ποιοῦν ὑπεύθυνον τὸν ἄνθρωπον, ὡς περ καὶ τὸ χρέος». Κατὰ δὲ τὴν Vulgatam, debita (ὀφειλήματα) non peccata solum, sed etiam peccati poenam. εἶτα... φημι δὴ τὸ καὶ ἡμᾶς συγχωρεῖν τοῖς ἀμαρτάνουσιν εἰς ἡμᾶς· τούτους γὰρ ὀφειλέτας εἶπε... συγχωρεῖν τοῖς πταίουσιν εἰς ἡμᾶς».

(2) «τὸ μὴ εἰσενέγκῃς, ἀντὶ τοῦ, μὴ παραχωρήσῃς εἰσενεχθῆναι. Ἰδιῶμα δὲ τοῦτο τῆς Γραφῆς· ἐν τῷ παραχωρεῖν γὰρ, αὐτὸς εἰσάγειν δοκεῖ. Πειρασμός δ' ἐστὶ, πᾶς ἄγων, ἐξ ἐπιρρείας τοῦ δαίμονος ὁπωσδήποτε ἡμῖν προσαγόμενος, δι' οὗ δοκιμάζεται ἡ ἀνδρία τῆς ψυχῆς ἡμῶν. — Πονηρὸν δ' ἐνταῦθα, τὸν διάβολον ὠνόμασεν, οὐχ ὡς φύσει πονηρὸν, ἀλλ' ὡς προαιρέσει. Κατ' ἐξ αἵρετον δὲ πονηρὸν αὐτὸν ἐκάλεσεν, ὡς καθ' ὑπερβολὴν πονηρὸν.» Ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος αὐτόθι. «Ἀπὸ τοῦ πονηροῦ δὲ, ἢ τοῦ δαίμονος ἢ τοῦ πράγματος».

ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Ἑβραϊστί.

1. Τάττα γίνε (9) τσε γε ντε κοίσεζε,

(9) Πρὸς ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ ἀνάγνωσιν τοῦ ἄλβανικοῦ λόγου, ὑποσημειωθήτωσαν ἐνταῦθα βραχέα τινὰ περὶ τῆς ἀπαγγελίας τῶν γραμμάτων καὶ τῶν συλλαβῶν τοῦ ἄλβανικοῦ ἀλφαβήτου, ὅπερ σύγκειται ἐξ ἑλληνικῶν, λατινικῶν καὶ συμβολικῶν γραμμάτων. Πάντα τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ αἱ συλλαβαὶ καὶ αἱ δίφθογγοι αὐτῶν προφέρονται ἀπαράλλακτως ὡς καὶ παρ' Ἑλλήσι, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἐξῆς: ἡ καὶ d προφέρονται ὡς τὰ λατινικὰ ἢ ἰταλικὰ ἢ γαλλικὰ ἡ καὶ d.

g καὶ h προφέρονται ὡς τὰ λατινικὰ ἢ γερμανικὰ g καὶ h.

j μετὰ τῶν α, ε, ο, ου, καὶ ἐν τέλει λέξεως προφέρεται ὡς τὸ λατινικὸν καὶ γερμανικὸν j ἢ ὡς τὰ γιά, γιέ, γιό, γιού.

βj μετὰ τῶν α, ο, ου προφέρεται μαλακώτερον τοῦ λατινικοῦ g.

γβ μετὰ τῶν ε, ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων προφέρεται τραχύτερον τοῦ γγε, γγι κλπ. ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ γγ μετὰ τῶν α, ο, ου.

ε προφέρεται ὡς τὸ γαλλικὸν e muet, εἴτε τονίζεται εἴτε μὴ· ὁ τόνος δὲν μεταβάλλει τὴν προφοράν.

κj μετὰ τῶν α, ο, ου προφέρεται ὑγρῶς ὡς τὸ κ μετὰ τῶν ε, ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων ἢ ὡς τὰ κιά, κιό, κιού.

κi μετὰ τοῦ i καὶ e προφέρεται τραχύτερον τοῦ κι, κε, ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ κ μετὰ τῶν α, ο, ου ἢ ὡς τὸ γερμανικὸν ki, ke.

λj μετὰ τῶν α, ο, ου, ε προφέρεται ὑγρῶς ὡς τὸ λ μετὰ τῶν ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων ἢ ὡς τὰ λιά, λιό, λιού, λιέ.

λi μετὰ τῶν ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων προφέρεται ἀκριβῶς ὡς τὸ λ μετὰ τῶν α, ο, ου, ἦτοι τραχύτερον τοῦ λι, λη, λυ κλπ.

(Ἀκολουθεῖ)

Π. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗΣ.

ΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ  
ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ.

Τὸ κοινὸν γενικῶς πρεσβύει ὅτι ἡ σελήνη σπουδαίον ἐκτελεῖ μέρος εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ὁ κλεινὸς Ἀραγὼ ὄρηθεις ἐκ τοῦ κοινοῦ τούτου φρονήματος προέβη εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος, καὶ ἀπεφάνθη ὅτι ἡ σελήνη εἶναι ὄλως ξένη τῶν αἰτίων ἅτινα προκαλοῦσι τὰς μεταβολὰς τῶν καιρῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ἐτερος φυσιοδίφης ἤδη, ὁ Faye, ἐνποχολήθη ἐκ νέου εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ ἐπικυροῖ πληρέστερον τὴν γνώμην τοῦ Ἀραγῶ. Ἐν τούτοις πρὶν ἐκθέσωμεν τὰ πορίσματα αὐτοῦ τοῦ Ἀραγῶ, καὶ τὴν γνώμην τοῦ Faye, ἀς ἐπιθεωρήσωμεν ἐν συντόμῳ τὰς κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐπικρατούσας δοξασίας ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Τῷ 1774 ἡ Βασιλικὴ τῶν Ἐπιστημῶν Ἀκαδημία τοῦ Μομπελιῆ εἶχε θέσει τὸ ἐξῆς ζήτημα πρὸς λύσιν. «Τίς ἡ ἐπιρροὴ τῶν μετεώρων ἐπὶ τῆς βλαστήσεως, καὶ ποία πρακτικὴ συνέπεια σχετικὴ πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τῶν διαφορῶν μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων ὅσαι ἐγένοντο μέχρι τοῦδε ;»

Ὁ Ἀββᾶς Toaldo ἐκ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Παδοῦης ἤρατο τὸ ἄθλον τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μομπελιῆ.

Ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς οὗτος παρατηρεῖ ὅτι αἱ συνεχεῖς καλλιέργειαι τοῦ ἐδάφους τότε μόνον εἰσὶν ἐπιωφελεῖς, ὅταν μεσολαβῇ χρονικὸν τι διάστημα μεταξὺ ἐκάστης αὐτῶν. Ἀφοῦ τὸ μέρος τῆς γῆς τὸ ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἀέρα ἐμφορηθῇ ὑπὸ τῶν *φυτικῶν πνευμάτων*, ὡς καλεῖ ταῦτα ὁ συγγραφεὺς, ἀνατρέπουσιν αὐτὰ καὶ ἐκθέτουσιν ἕτερον μέρος ἵνα λάβῃ τὸν αὐτὸν ἐμπλουτισμὸν, καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς. Τὸ χρονικὸν διάστημα ὅπερ πρέπει νὰ μεσολαβήσῃ, κατὰ τὸν Toaldo, εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως δυνηθῇ νὰ τελεσφορήσῃ ἢ ἐπίδρασις τῆς σελήνης ἐπὶ τοῦ φυτικῆς ἐδάφους.

Ὁ Toaldo παραδέχεται ὅτι ἡ κυριώτερα αἰτία τῶν ἀνέμων ἐστὶν ἡ ἀραιώσις καὶ

πύκνωσις τοῦ ἀέρος. Πιστεύει ὅτι οἱ ἀνεμοὶ οὗτοι εἰσὶν ἐν γένει μᾶλλον ὠφέλιμοι ἢ ἐπιβλαβεῖς. Οἱ βόρειοι ἀνεμοὶ γονιμοποιοῦσι τὴν γῆν. Οἱ ἐκ τῆς θαλάσσης δὲ διαδίδουσι καὶ μεταφέρουσιν εἰς ἀποστάσεις τὴν ὑγρότητα καὶ τὰς βροχὰς.

Σχετικῶς πρὸς τὴν βροχὴν, οὐδεμία ἀρδευσις τεχνικὴ, οἰαδήποτε συστατικὰ καὶ ἀν φέρῃ τὸ ὕδωρ, δὲν παρέχει τοιαύτην ὠφέλειαν εἰς τὰ φυτὰ, οἶαν μία μετρία τις βροχὴ. Ἡ βλάστησις εἶναι θαυμασιῶς ζωηρὰ ὅταν ὁ καιρὸς διατελῇ ὑετώδης, ὀμιχλώδης, ἢ θυελλώδης.

Περαιτέρω ὁ Toaldo ἀξιοῖ ὅτι ἀνεῦρε τὸ αἴτιον τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν, καὶ τὸ αἴτιον τοῦτο ἀποδίδει εἰς τὰς φάσεις τῆς σελήνης. Πιστεύει ὅτι τὸ σῶμα τοῦ δορυφόρου ἡμῶν ἀσκεῖ σπουδαίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τῆς ζωηρότητος ἢ τῆς βραδύτητος τῆς βλαστήσεως ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ διὰ πλείστων σκέψεων προσπαθεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀρτιφανῆ τότε γνώμην του ταύτην.

Ὁ Τοάλδος λοιπὸν ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος σπουδαῖος ἐπιστήμων ὁ ὑποστηρίξας τὴν κοινὴν δοξασίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ σελήνη ἐπιδρᾷ εἰς τὴν ἐπίγειον βλάστησιν.

Ἐν τούτοις ἡ γνώμη αὕτη, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐτι τοῦ Τοάλδου, σφοδρῶς κατεπολεμήθη. Ὁ La Quintinie, περιφανὴς ἀγρονόμος, εἶχεν ἀσχοληθῆ ἐπὶ τριακονταετιᾶν ἔρευνῶν τὸ ζήτημα ἐὰν αἱ σεληνιακαὶ περιόδοι ἔχουσιν ἐπιρροὴν τινα εἰς τὴν κηπουρικὴν. Ἐὰν εὑρίσκεν ὠφέλειαν τινα, λέγει, ἤθελε συμμορφωθῆ πρὸς γνώμην ἣν βλέπει ἐπικρατούσαν. Ἀλλ' αἱ μακρᾷ, ἐπανηλειμμένοι καὶ λιαν ἀκριβεῖς παρατηρήσεις αὐτοῦ τούτου τὸν ἐπεισαν ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶναι πρόληψις ἀπλῆ ἀμαθῶν γεωπόνων. Ἐν τῇ μακρᾷ πείρᾳ τῆς πρακτικῆς αὐτοῦ εὔρεν ὅτι ἡ πρώτη ἡμέρα καθὼς καὶ ἡ τελευταία τῆς σεληνιακῆς φάσεως εἰσὶν ἐξ ἴσου κατάλληλοι πρὸς πᾶσαν γεωργικὴν ἐργασίαν.

Οὕτω τὸ ἔργον τοῦ Τοάλδου μετρίας ἔτυχεν ἀποδοχῆς παρὰ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ· αἱ δὲ γνώμαι αὐτοῦ ἀπέχον πολὺ τοῦ θεωρηθεῖν αἰζιώματα. Μόνος ὁ χυδαῖος καὶ χμαθὴς ἀπέδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἐπίγειαν τῆς σελήνης.

Ἐρχεται ἤδη τὸ ἔργον τοῦ Ἀραγῶ, δημοσιευθὲν τῷ 1333.

Ὁ Ἀραγῶ ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ σελήνη ἀσκεῖ δράσιν τινα ἐπὶ τῆς γῆτις ἀτμοσφαιρας, ἀλλὰ τὴν δράσιν ταύτην θεωρεῖ ἀσθενεστάτην. Τὴν γνώμην ταύτην πορίζεται ἐκ τῆς συμπαραβολῆς πλείστων βαρομετρικῶν παρατηρήσεω. Ἐὰν παραδεχθῶμεν, ὅτι δυνατόν νὰ ὑφίσταται Ἀτμοσφαιρικὴ τις παλλήροια, ἔχουν ὅτι ἡ Σελήνη ἔλκει τὴν ἀέριον ἀτμοσφαιραν τῆς γῆς, καθὼς ἔλκει τὰ ὕδατα τοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦς αὐτοῦς νόμοις, ἢ Ἀτμοσφαιρικῆ αὐτῆ παλλήροια ἐλαχίστην ἤθελεν ἔχει ἀξίαν.

Ἡ φυσικώτερα ἐνέργεια τὴν ὁποίαν ἡ σελήνη δύναται νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας ἡμῶν, συνίσταται εἰς τὴν ἔλξιν, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἀνύψωσιν τῆς θαλάσσης, ἢ τοι τῆς παλλήροιας. Ἀλλ' ἐκτὸς ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι ἀσθενεστάτη, ἢ θελεν ὀδηγήσει εἰς ἀποτελέσματα ὄλως ἀτίθητα πρὸς τὰς παρατηρουμένας μεταβολὰς τοῦ καιροῦ, καὶ πρὸς τὴν παραδεδογμένην κοινῶς ἰδέαν. Οὐδεὶς τῶν οὐκ ἐπιστῶν ὅτι αἱ καιρικαὶ μεταβολαὶ συμπίπτουσιν ἢ σχετίζονται πρὸς τὴν ἐποχὴν τῶν παλλήροιαν.

Παραδεχόμενοι τὴν ἔλξιν ὡς αἴτιον τῆς σεληνιακῆς ἐνεργείας, θὰ ἔμενε νὰ ἐξηγησώμεν τὰς φωτεινὰς ἢ σκοτεινὰς ἀναδόσεις τῆς σελήνης. Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι σφαλερά. Πᾶσαι ἐπίσης αἱ ἕτεραι ἐπήρειαι, ἀς ἀποδίδουσιν εἰς τὴν σελήνην, δὲν ἔχουσι μείζονα ἀξίαν, κατὰ τὸν Ἀραγῶ, τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν. Σχετικῶς ὁμοῦ πρὸς ταῦτα ἀναφέρομεν περικοπὴν τινα γεωμυθῶν τινὸς ἀστρονόμου Olbers, ὅστις ὑπῆρξεν ἰατρὸς πρὶν γίνῃ ἀστρονόμος. Ἴδου τί οὗτος λέγει· «Ἐκ τῆς πείρας οὐδόλω· ἀποδεικνύεται ὅτι ὑφίσταται ἰδιάζουσα τις ἐπίδρασις τῶν φάσεων τῆς σελήνης ἐπὶ τοῦ ζωικοῦ ὄργανισμοῦ. Κατὰ τὴν μακράν μου πρακτικὴν, οὐδέποτε διέγνωσα σχέσιν τινα μεταξὺ τῆς σεληνιακῆς περιόδου καὶ τῶν ἀσθενειῶν. . . Οὐχ ἤττον δὲν ἐννοῶ νὰ ἀρνηθῶ, ἐναντίον τοσοῦτων ἀρχαίων παρατηρήσεων, πᾶσαν ἀπολύτως ἐπήρειαν ἐκ τῆς σχετικῆς θέσεως τῆς σελήνης πρὸς τὸν ἥλιον, ἐν τισὶ σπανιωτάταις ἀσθενείαις. Με-

ταξὺ ἀπάντων τῶν ὀργάνων ἅτινα δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν πρὸς ἀνεύρεσιν παραγόντων τῆς φύσεως, ἀδιοράτων ἄλλως, τὰ νεῦρα εἰσὶ τὰ μᾶλλον εὐαίσθητα, καὶ ἡ εὐαίσθησις αὐτῶν ἐρεθίζεται πολλακῶς ὑπὸ τῆς νόσου. Ἐν γένει μετὰ μεγίστης δυσπιστίας πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃ τις τοὺς συγγραφεῖς ἐκείνους οἵτινες ἀναφέρουσι παντοῦτα πράγματα περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν σεληνιακῶν φάσεων ἐν τισὶ νόσοις. Τὰ τοιαῦτα ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς βρυκόλακας, τοὺς ὁποίους βλέπει τις, ὅταν πιστεῖται.»

Τοιαῦται αἱ ἐπικρατήσασαι γνώμαι περὶ τῆς δράσεως τῆς σελήνης ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τῆς συγχρόνου ἡμῶν ἐποχῆς. Ἐν τῇ ἀμφιβολῇ ταύτῃ θέσει τοῦ ζητήματος τοῦτο ὁ Faye ἐπεχείρησε νέας ἐρεύνας πειστικώτερας καὶ ἀκριβεστέρας, πρὸς διαφώτισιν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν πέρυσι, λεπτομερῆ ἐκθεσιν.

Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Faye καταγίνεται νὰ ἀποδείξῃ ἀντιθέτως πρὸς τὴν γενικὴν γνώμην, «ὅτι ἡ σελήνη ἐστὶν ὄλως ἀθῶα ἐν ταῖς καιρικαῖς μεταβολαῖς.»

Συνήθως λέγομεν· «Ὁ καιρὸς εἶναι ἀθλιος· ἢ συνέχεια τῆς βροχῆς ἀνυπόφορος! Εὐτυχῶς ἐγγίζομεν εἰς τὴν λήξιν τοῦ τελευταίου τετάρτου τῆς σελήνης. Ὁ καιρὸς θὰ μεταβληθῇ σὺν τῇ νέᾳ σελήνῃ.»

Ἡ δοξασία αὕτη ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ναυτίλοις τῶν πλείστων ἔθνων, καὶ πολλοὶ μετεωρολόγοι ἔχουσι τὴν αὐτὴν γνώμην.

Τινὲς τῶν φυσιολόγων σκέπτονται λογικώτερον. Ἴνα ἀναγνωρίσῃ τις, λέγουσιν, ἐὰν ἡ σελήνη διέπει ἢ οὐ τὸν καιρὸν, ἀρκεῖ νὰ ἐξακριβώσῃ ἐὰν αἱ ἀλλοιώσεις τοῦ καιροῦ συμπίπτουσιν ἢ οὐ, μετὰ τῶν φάσεων τῆς σελήνης.

Ἀλλὰ τὸ ζήτημα οὕτω τιθέμενον, ἤρευνήθη καὶ ἐλύθη κατὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ δορυφόρου τῆς γῆς. Ἐν τούτοις ἐν τῇ σημερινῇ καταστάσει τῆς ἐπιστήμης, συμφωνοῦσι γενικῶς αἱ γνώμαι τῶν ξένων ἰδίως πρὸς ἐπιστημονικὰς γνώσεις, ὅτι ἡ σελήνη κενεῖται ἐπιρροὴν τινα ἐπὶ τοῦ καιροῦ, καί τοι δοξασμένης ἀκριβῶς τῆς ἐπιρροῆς ταύτης. Ἀλλ' ἀπόκειται, λέγει ὁ Faye, εἰς τὰς πεπολιτισμένας ἡμῶν κοινωνίας ἢ τι-

μὴ τοῦ νὰ διαλύσῃ διὰ τῆς ἀληθοῦς ἐπι-  
στήμης καὶ καταβάλλῃ πεπαιτωμένας  
καὶ ἀβασίμους προλήψεις τοῦ ὄχλου. Δυ-  
στυχῶς ὅμως πᾶσα ἀλήθεια παραγνωρίζεται  
τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν συγχρόνων, καὶ πρέπει  
νὰ ἐπέλθῃ ἡ διάδοχος γενεὰ ἵνα ἀνακηρύ-  
ξῃ καὶ παραδεχθῇ αὐτήν. Κατόπιν ὁ Faye  
ἔξετάζει, πῶς ἡ σελήνη, ἡ νεκρά αὐτῆσφαι-  
ρα, τὸ πτώμα τοῦτο τὸ ὁποῖον ἡ γῆ σύρει  
κατόπιν αὐτῆς, εἶναι δυνατὸν νὰ κανονίξῃ  
διὰ τῶν φάσεων τῆς τοὺς καιροῦς.

Τὸ πᾶν ἐνταῦθα, ἐπὶ τῆς γῆς, διέπει ὁ  
ἥλιος, λέγει ὁ Faye. Αἱ ἀλλοιώσεις καὶ ἀ-  
νωμαλίας τῶν ὡρῶν καὶ πᾶσα κίνησις ἐπὶ  
τῆς γῆς, ἀπὸ τῶν σφοδρότερων καταιγίδων  
τῆς ἀτμοσφαιρας ἡμῶν, μέχρι τῶν ἐλαχί-  
στων τοῦ ἀέρος δονήσεων, μέχρι τῆς ῥοῆς τοῦ  
εὐτελεστεροῦ ῥυακίου, μέχρι τῆς πτώσεως  
μιας ῥανίδος βροχῆς, ἀναγνωρίζουσιν ὡς  
κύριον παράγοντα τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἡλίου.  
Ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς σφαίρας ἡμῶν  
ἴδρῃται ἐν τῷ ἡλίῳ.

Ἡ γῆ εἶναι ψυχρὰ σφαῖρα, περιβαλλο-  
μένη ὑπὸ ἀερῶδους καὶ διαφανοῦς ἀτμο-  
σφαιρας, ἥτις δὲν εἶναι καλὸς ἀγωγὸς τῆς  
θερμότητος, καὶ στρεφόμενη περὶ γίγαν-  
τιαίαν τινα ἐστίαν θερμότητος, τὸν ἥλιον.

Ἡ ἀκτινοβολία ἐνός μόνου τετραγωνικοῦ  
μέτρου τῆς ἡλιακῆς ἐπιφανείας ἤθελεν ἀρ-  
κέσει νὰ θερμαίνῃ ἀδιαλείπτως ἀτμομηχα-  
νὴν 77000 ἴπων! Ὅποια τις εἶναι ἐν πα-  
ραβολῇ ἡ θερμουργὸς ἐντασις τῆς ἀκτινο-  
βολίας τῆς σελήνης; Εἶναι σχεδὸν μηδαμι-  
νή. Ὅπως καταστῆ αἰσθητὴ ἡ ἐλάχιστη  
ποσότης θερμότητος τὴν ὁποίαν παρέχει  
ἡμῖν ἡ σελήνη κατ' ἀντανάκλασιν τῶν ἡ-  
λιακῶν ἀκτίνων, ἐδέησεν ἵνα κατασκευασθῇ  
εἰδικόν τι μηχανήμα, ἡ *θερμοηλεκτρικὴ  
στήλη*, ἥτις κέκτηται θαυμασίαν εὐαισθη-  
σίαν. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ χεὶρ ἡμῶν τιθεμένη ἐ-  
νώπιον τοῦ ὀργάνου τούτου, παράγει ἀπο-  
τέλεσμα πολὺ καταφανέστερον, ἢ ὅλαι ὁ-  
μοῦ αἱ ἀκτίνες τῆς πανσελήνου συγκεντρω-  
μένοι διὰ φακοῦ ἐπὶ τῆς *θερμοηλεκτρικῆς  
στήλης*.

Ἡ σελήνη ὅθεν οὐδόλως ἐνεργεῖ ὡς πα-  
ράγων θερμότητος, ἐπὶ τῶν γῆινων φαινο-  
μένων.

Ἰδῶμεν ἤδη ὁποία ἐστὶν ἡ ἀξία τῆς ἐλ-

ξως ἢν ἡ σελήνη ἀσκεῖ ἐπὶ τῆς σφαίρας ἡ-  
μῶν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἠνωμένη ἐπῆρεια  
τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἐπὶ τῶν ὑδάτων  
τοῦ Ὀκεανοῦ γεννῶσι τὸ φαινόμενον τῶν  
παλιρροϊῶν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο λαμβάνει  
τὴν ὑψίστην ἐντασιν ὅταν ἡ ἑλιξ τοῦ ἡλίου  
ταυτίσεται πρὸς ἐκείνην τῆς σελήνης. Εἶναι  
δὲ τ' ἀνάπαλιν ἐλάχιστη ἡ ἐντασις αὕτη  
ὅταν ἡ ἐνέργεια τῶν δύο τούτων ἀστέρων  
ἐστὶν ἀντίστροφος.

Τούτου ἕνεκεν αἱ φάσεις τῆς σελήνης  
εὐρίσκονται εἰς φυσικὴν τινα σχέσιν πρὸς  
τὰς παλιρροίας, καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον  
αἱ παλιρροίαι εἰσὶν ἰσχυρότεραι κατὰ τὴν  
πανσελήνον καὶ τὴν νέαν σελήνην μᾶλλον,  
ἢ κατὰ τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον τέταρτον  
αὐτῆς. Αἱ παλιρροίαι ὑφῶνται ὅταν ἡ σε-  
λήνη προσεγγίξῃ τὴν γῆν, καὶ ἐλαττοῦνται  
ὅταν ἀπομακρύνῃται αὐτῆς. Αἱ μεταβολαὶ  
αὗται ἔχουσι τὸν λόγον ἐν τῇ προσθήκῃ τῆς  
ἀσθενοῦς ἐλξως τῆς σελήνης πρὸς τὴν τοῦ  
ἡλίου, ἢ τῇ διακοπῇ ταύτης, διὰ τῆς ἀπο-  
μακρύνσεως ἀπ' ἡμῶν. Ἐντεῦθεν ἐνόμισαν  
τινες ὅτι ὁμοίῳ τῷ τρόπῳ ἡ σελήνη ὤφει-  
λεν ἐνεργεῖν ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας ἡμῶν,  
οἷονεὶ προκαλοῦσα ἀτμοσφαιρικὰς παλιρ-  
ροίας. Ἀλλὰ, κατὰ τὸν Faye, ἡ ἰδέα αὕτη  
στηρίζεται ἐπὶ προλήψεως προσερχομένης ἐκ  
τῆς ἐσφαλμένης παρομοιώσεως τῆς ἀτμο-  
σφαιρας πρὸς τὸν Ὀκεανόν. Ἡ ἑλιξ τῆς  
ἀτμοσφαιρας ἡμῶν παρά τῆς σελήνης οὐδὲν  
καταφανὲς φυσικὸν φαινόμενον ἤθελε δυνη-  
θῆναι νὰ παραγάγῃ, ἕνεκα τῆς λίαν ἀσθενοῦς  
ἐντάσεως αὐτῆς.

Τὰ γεγονότα, ἄλλως τε κυροῦσι πληρέ-  
στατα τὴν μὴ ὑπαρξίν *ἀτμοσφαιρικῆς πα-  
λιρροίας*, καὶ τὴν ἀδράνειαν τῆς σεληνια-  
κῆς ἐνεργείας ἐπὶ τῶν καιρικῶν ἀλλοιώ-  
σεων. Ἐν Δίμα, ἐν Περούβια, οὐδέποτε  
συμβαίνει θύελλα. Ἐν Ἀγία Ἐλένη οὐδέ  
ποτε ἠκούσθη βροντὴ. Ἐξ ἐναντίου ὁ κε-  
ραυτὸς καθ' ἐκάστην σχεδὸν ἐκρήγνυται ἐν  
ταῖς Μολοῦκαῖς νήσοις ἢ τὰς νήσους τῆς  
Σόνδης. Ἐν τούτοις αἱ φάσεις τῆς σελήνης  
ἀλλάσσουν ἐν Δίμα καὶ Περούβια, ὡς καὶ  
ἐν ταῖς νήσοις τῆς Σόνδης. Οὐδέποτε βρέ-  
χει ἐν τῇ Ἀνω Αἰγύπτῳ, ἐν τούτοις καὶ  
αὐτόθι ἐπακολουθοῦσιν αἱ αὐταὶ τῆς σελή-  
νης περίοδοι, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν. Περιττὸν

νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὰ ὕδατα τοῦ Ὀκεα-  
νοῦ ὑφῶνται ἢ ταπεινοῦνται, καὶ ὅτι αἱ  
ἐπερχόμεναι παλιρροίαι ἀκολουθοῦσι κατὰ  
τὰς φάσεις τῆς σελήνης εἰς ἅπαντα τὰ μέρη  
ταῦτα.

Οὕτως αἱ παλιρροίαι, αἵτινες εἰσὶ φαι-  
νόμενον κοινὸν εἰς πᾶσας τὰς χώρας τῶν  
δύο ἡμισφαιρίων, καὶ τὰ ἐπερχόμενα με-  
τεωρολογικὰ σημεθεηκότα ἀπὸ τῆς γῆς οὐ-  
δεμίαν ἔχουσι πρὸς ἀλληλα σχέσιν.

Ἐπικυροῦνται ἐτι τὰ ἀνωτέρω καὶ ἐκ  
τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἐλξως τῆς σελήνης.  
Ὁ Laplace ὑπολόγισας τὴν ἐπῆρειαν τῆς  
σελήνης ἐπὶ τοῦ ἀερίου ὠκεανοῦ, κατέλη-  
ξεν εἰς τὸ ἀκόλουθον συμπέρασμα. «Ἡ ἀτ-  
μοσφαιρικὴ παλιρροία δὲν δύναται νὰ ἀλ-  
λωίωσῃ περιοδικῶς τὸ ὕψος τοῦ βαρομέ-  
τρου πλέον τοῦ ἐνός καὶ ἡμισσεως ἑκατο-  
στοῦ τοῦ χιλιοστομέτρου». Δὲν εἶναι ὅθεν  
δυνατὸν νὰ ἀποδόσῃ τις εἰς τοσοῦτον ἀσθε-  
νῆ ἐνέργειαν τὴν πείσιν τοῦ βαρομετρικοῦ  
ὑδραργύρου κατὰ πολλὰ ἑκατοστομέτρα,  
κατὰ τὰς ἀλλοιώσεις τοῦ καιροῦ.

Ὁ Bouvard δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνακαλύψῃ  
ἐν ταῖς μετεωρολογικαῖς παρατηρήσεσι τὸ  
ἐλάχιστον ἴχνος βαρομετρικῆς πιέσεως, ὁ-  
φειλομένης εἰς τὴν ἐπῆρειαν τῆς σελήνης.  
Ὅπως πληροφορηθῆ ἐὰν μία τις φάσις τῆς  
σελήνης προκαλεῖ εἰδικώτερον τὴν βροχὴν,  
ὁ Βουβάρ συμπάρεβαλε πρὸς ἀλλήλας τὰς  
μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις δλοκλήρου ἐ-  
νός αἰῶνος, καὶ ἐξῆξεν ὅτι ἡ βροχὴ διενέ-  
μετο ἀκριβῶς ἐξ ἴσου καὶ πρὸς τὰ τέσσαρα  
τέταρτα τῆς σελήνης.

Καὶ τὰ μὲν ἐξαγόμενα τῶν ὑπολογισμῶν  
τοῦ Bouvard ἠμφισβητήθησαν· ἀλλὰ μεγὰ-  
λη τις ἀνακάλυψις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν,  
ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως ἐνός *νόμου τῶν  
καταιγίδων*, ἐπέφερε τὴν ὀριστικὴν γνω-  
μοδότησιν κατὰ τῆς ἐπῆρειας τῆς σελήνης.  
Τὴν γνωμοδότησιν ταύτην διετύπωσεν ὁ  
περρωτισμένος ναυτικὸς Bridet, εἰς ὃν ὀφεί-  
λεται ἡ πρώτη ἰδέα τοῦ *νόμου τῶν καται-  
γίδων*.

«Εἶναι γνωστὸν, λέγει ὁ πλοίαρχος Bri-  
det, ὅτι ὁ σίφων περιφέρεται δέκα, δεκα-  
πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτι ἡμέρας πρὸς συμπλή-  
ρωσιν τῆς πορείας του, καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς σί-  
φων δύναται κατὰ συνέπειαν νὰ προσβάλλῃ

πλοῖον τι κατὰ τὴν νέαν σελήνην, ἕτερον  
κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον, καὶ τρίτον τι  
κατὰ τὴν πανσελήνον. Ἐκαστὸς τῶν πλοίαρ-  
χῶν τῶν τριῶν τούτων πλοίων ἤθελε δι-  
καίως ἀποδίδει τὸ δυστύχημά του εἰς τὴν  
ἐπιβρόχην μιᾶς τῶν τριῶν τούτων φάσεων  
τῆς σελήνης, καὶ ἐντούτοις ἤθελεν εἶσθαι  
καὶ εἰς τὰς τρεῖς περιστάσεις τὴ αὐτὸ φαι-  
νόμενον ὅπερ, ἐν τῇ τακτικῇ πορείᾳ του, ἤ-  
θελεν ἀπαντήσῃ ἀλληλοδιαδόχως τὰ τρία  
ταῦτα πλοῖα, ἐν τῇ ὁδῷ ἢν ἡ φύσις ὤρισεν  
εἰς αὐτό. Εἶναι ἄλλως τε γνωστὸν σήμερον  
ὅτι πᾶσαι αἱ καταγίδες, οἱ ἀνεμοὶ, αἱ θύελ-  
λαι, προκαλοῦνται ἐκ τῶν περιστροφικῶν  
ἐκείνων κινήσεων αἵτινες ἀδιαλείπτως κυ-  
κλοφοροῦσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαι-  
ρας, προξενουῦσαι ἔθην κακεῖθεν τὰς ἀλ-  
λοιώσεις τοῦ καιροῦ, τὰς ὁποίας ἀποδίδου-  
σιν ἐσφαλμένως εἰς τὸν δορυφόρον ἡμῶν.»

Ἡ ἀπόδειξις ἐνταῦθα ἐστὶ πλήρης. Οὐ-  
δεὶς βεβαίως θέλει ποτὲ φαντασθῆναι νὰ ἀ-  
ποδόσῃ τοὺς σιφῶνας εἰς τὴν σελήνην. Τὰ  
φοβερά ταῦτα φαινόμενα ἔχουσιν ἕτερον  
πηγὴν, ἥτις ἐστὶ σήμερον γνωστὴ. Προκα-  
λούμενοι ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος οἱ  
σιφῶνες σχηματίζονται εἰς τὰ ἀνώτερα  
στρώματα τοῦ ἀέρος. Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἡμῶν,  
περιοδικῶς διαστελλομένη, ἀνυψωμένη ὑπὲρ  
τὸ φυσικὸν αὐτῆς μέτρον κατὰ τὸν ἰσημερι-  
νόν, ἕνεκα τῆς ὑπερβαλοῦσης θερμότητος,  
κλίνει καὶ διαχέεται πρὸς τοὺς πόλους ἐκα-  
τέροθεν τοῦ ἰσημερινοῦ, ἐν ἀκατασχέτοις  
ρεύμασι, ἅτινα διέρχονται ἀνω τῶν κεφα-  
λῶν ἡμῶν. Τὰ ρεύματα ταῦτα, καίτοι φύ-  
σει ἀόρατα, δυνάμεθα νὰ παρακολουθῶμεν  
οὐχ ἥττον διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐκ τῶν  
ἰδιαζόντων νεφῶν τὰ ὁποία παρασύρουσιν.

Τὰ νέφη ταῦτα εἰσὶ τὰ ὑψηλότερα. Ἡ  
ἀποτελοῦσα αὐτὰ ὕλη δὲν εἶναι σταγόνες  
ῥευστοῦ ὕδατος, ὅπως τὰ τῶν κατωτέρων  
στρωμάτων τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ λεπταὶ ἴνες  
πάγου, αἵτινες ποικίλουσι πολλακίς τὸν  
οὐρανὸν διὰ ζωγραφικῶν σχημάτων, καὶ  
σχηματίζουσι τὰς γνωστὰς περὶ τὸν ἥλιον  
καὶ τὴν σελήνην ζώνας ἢ στεφάνους. Ἐν  
τῷ μέσῳ τῶν ἀερίων τούτων ποταμῶν σχη-  
ματίζονται περιστροφικαὶ κινήσεις, ἀνάλο-  
γοι πρὸς τὴν ἴλιγγα τῶν ὑδάτων ἐπὶ τῆς  
σφαίρας μας.



Αἱ ἔλικες τῶν ἀερωδῶν τούτων ἰλίγγων καταβαίνουσιν ἕως οὐ φθάσωσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἡμῶν. Παρασύρουσαι ἐν ἑαυταῖς τὸν ἠλεκτρισμὸν τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων, μιγνύουσαι τὰ πεπηγότα νέφη πρὸς τὰ ὑδατώδη τῶν ὑποδεστέρων στρωμάτων, αἱ ἀερώδεις αὐταὶ ἰλίγγες φέρουσι ἐν τῇ διάδῳ αὐτῶν πανταχοῦ τὴν θύελλαν, τὴν βροχὴν, τὸν κεραυνόν. Ἐνίοτε παράγουσι τὸ ἐπὶ μακρὸν ἀνεξήγητον φαινόμενον τῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑδατωδῶν ὄγκων, οἷτινες αἴφνης προσβάλλονται ὑπὸ πάγου, καὶ καταπίπτουσιν ὑπὸ μορφὴν χαλάζης ἐφ' ἡμᾶς.

Θέλει εἶσθαι τῶντι περιφανῆς τιμὴ διὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἡ ἐξακρίβωσις τῶν νόμων τῶν κλυδῶνων, οἷτινες οὐδόλως εἰσὶ τυχαῖοι, ἀλλ' ὑπείκουσιν εἰς πραγματικούς νόμους. Αἱ θύελλαι, οἱ λαίλαπες, οἱ σιφῶνες, οὐδόλως προέρχονται ἐξ ἀνωμαλιῶν τῆς ἀτμοσφαιρας, ὡς συνήθως πιστεύεται, ἀλλ' εἰσὶ φαινόμενα σχεδὸν ἐπίσης τακτικά, ὡς καὶ τὰ οὐράνια φαινόμενα. Ἡ θεωρία ἀποδεικνύει ὅτι τὸ αὐτὸ μηχανικὸν σύστημα ὅπερ διέπει τὴν κίνησιν τῶν ἀστέρων, κανονίζει ἐπίσης τὰς καταγιγῆδας καὶ τὰς θυέλλας, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ἐσωτερικὴν κίνησιν τῶν ἐλαχίστων βυακίων ὑδατος ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἐδάφους. Καὶ καθόσον ἀφορᾷ τοὺς σιφῶνας, ἐκ προσφάτων παρατηρήσεων, ἐξηκριβώθησαν τὰ αὐτὰ φαινόμενα καὶ ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας ἐπὶ τοῦ ἡλίου, μετὰ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀερίων ἰλίγγων.

Μετὰ τὰς θαυμασίας ταύτας ἀνακαλύψεις τῆς νεωτέρας μετεωρολογίας, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθήσῃ τις ὅτι ἡ σελήνη κατ' οὐδὲν συμβάλλει εἰς τὰ ἀτμοσφαιρικά φαινόμενα τῆς ἡμετέρας σφαιρας; Ἐξώσωμεν λοιπὸν τὴν σελήνην φωτίζειν τὴν γῆν· τὸ φῶς αὐτῆς χρησιμεύει ἀκριβῶς πρὸς τοῦτο. Ἐχει τοσαύτην θερμότητα ὅση ἀπητεῖτο ἀκριβῶς ὅπως καυχῶνται οἱ φυσιοδίφαι ὅτι ἠδυνήθησαν νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν αἰσθητήν, καὶ τοσαύτην χημικὴν ἐνέργειαν ὅση ἀρκεῖ ὅπως ἀποτυπώσῃ τὴν εἰκόνα αὐτῆς ἐπὶ τῶν μᾶλλον ἀναισθητῶν χαρτῶν τῶν ἡμετέρων φωτογράφων· ἀλλὰ μὴ ἀποδίδομεν αὐτῇ ἐπιρροίαν τὴν ὅποιαν μόναι αἱ δα-

μῶδεις προλήψεις ἐπλασαν, καὶ ἐξακολουθοῦσι διατηροῦσαι.

Πάτριαι.

M. Θ. ΧΑΙΡΕΤΗΣ.

## ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΠΕΡΙ

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ  
ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΑΣ

ΕΝ Τῷ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚῷ ΣΥΛΛΟΓῷ ΒΥΡΩΝΙ

τῇ 24 Φεβρουαρίου 1879

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓῆ ΡΑΖΗ

Διευθυντοῦ ἰδιωτικοῦ ἐκπαιδευτηρίου καὶ  
προέδρου τοῦ ἀνωτέρου Συλλόγου

Συνέχεια καὶ τέλος.)

Εἰς ταύτην τέλος πάντων ἐναπόκειται νὰ ἐξασκήσῃ καὶ νὰ μορφώσῃ τὰς ἠθικὰς δυνάμεις διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ὄλων ἐκείνων τῶν μέσων. τὰ ὅποια κρίνοντες τὰ καταλληλότερα εἰς τὸ νὰ προσδιορίσωσι τὴν βούλησιν καὶ τὸ ὄρθως πράττειν, διὰ τῆς ἐπιεικειᾶς, διὰ τῶν καλῶν παραδειγμάτων, διὰ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀκριβοῦς ἐκθέσεως τῶν συνεπειῶν, αἷτινες προκύπτουσιν ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἐξέων, διὰ τοῦ διδάσκειν τίνι τρόπῳ αἱ ἐξεις ἀποκτῶνται ἢ παύουσι, τίνι τρόπῳ ἢ πρώτῃ αὐταπάρνησις ἐυκολύνει τὴν δευτέραν, τίνι τρόπῳ δυνάμεθα νὰ συνηθίσωμεν βαθμηδὸν εἰς τὸ νὰ ἐκτελώμεν πράξεις αἱ ὅποια κατὰ πρώτην ὄψιν δεικνύνται βαρεῖαι, καὶ δυσκατόρθωτοι.

Ὅθεν δικαίως πρέπει νὰ θεωρῆται ἡ ἠθικὴ ἐκπαίδευσις, ὡς ὁ ἀπρογυναιῶς λίθος τῆς κοινωνικῆς μας μορφώσεως, διότι μόνῃ αὕτη δύναται νὰ ἐγχαράξῃ πρῶίμα εἰς τὰς καρδίας τῶν πολιτῶν τοιαύτας ἀρχὰς καὶ φρονήματα, ἅτινα μέλλουσιν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ χρησιμεύωσιν ὡς ἀπταιστος κανὼν καὶ τύπος μιᾶς ὀρθῆς καὶ ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς, ἀνευ τοῦ ὁποίου οἱ νόμοι καὶ αἱ ποινὴ ἀποβαίνουσιν ἀνίσχυροι καὶ ἄσκοποι. Διότι διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὰς αὐτὰς ἐκ-

φράσεις τοῦ ῥήτορος Ἴσοκράτους, αἱ πολῖται εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποβαίνωσιν ὅμοιοι με ἐκεῖνα τὰ ἦθη, εἰς τὰ ὅποια ἤθελον ἐκ παιδευθῆ, ἐπεὶ οἱ πολλοὶ καὶ αὐστηροὶ νόμοι εἶναι σημεῖον τοῦ ὅτι αὐταὶ αἱ πόλεις διοικοῦνται κακῶς, διότι διὰ νὰ ἐμφράξωσι τὰ ἐκάστοτε γινόμενα ἀδικήματα ἀναγκάζονται οἱ νομοθέται νὰ θέτωσι πολλοὺς νόμους. Ἐξ ἐναντίας πρέπει οἱ ὀρθῶς πολιτευόμενοι ὄχι νὰ τοιχοκολλῶσι πλῆθη νόμων καὶ διατάξεων, ἀλλὰ νὰ ἔχωσι τὸ δίκαιον ἐγκεχαραγμένον εἰς τὰς ψυχὰς των, διότι αἱ πολιτεῖαι διοικοῦνται καλῶς ὄχι μετὰ τὰ ψηφίσματα, ἀλλὰ μετὰ τὰ χρῆσά ἦθη». Εἰς τοὺς σοφοὺς τούτους λόγους τοῦ ῥήτορος, ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσωμεν τοῦτο μόνον, ὅτι ἐπεὶ τὰ πάθη, ἡ ἀθλιότης, τὰ κακὰ παραδείγματα, καὶ αἱ τυχερότητες τοῦ βίου, παρεκτρέπουσι πολλάκις τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν δέξιμον τῆς κανονικότητος καὶ τῆς τάξεως, αἱ πολιτικαὶ διατάξεις καὶ αἱ ποινὴ εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ νὰ τὸν ἐπαναγάγωσιν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀπεπλανήθη καὶ νὰ τὸν διορθώωσιν. Ἄλλ' ἡ διόρθωσις αὕτη προϋποθέτει τὴν ἠθικὴν ἐκπαίδευσιν, διότι τι ἄλλο εἶναι τὸ διορθώωσιν εἰμὴ ἡ ὑπενθύμησις τοῦ καθήκοντος καὶ ἀναζώωσις τῶν ἠθικῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀρετῆς; Ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀνεγερθῶσιν εἰς ἄνθρώπους ἀποπλανημένους αἰσθήματα καὶ ἀρχαὶ αἱ ὅποια προηγουμένως δὲν ἐδιδάχθησαν καὶ ἐνετυπώθησαν εἰς τὰς ψυχὰς των; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς καρδίας των ἡ φωνὴ τοῦ καυήκοντος καὶ τῆς ἀρετῆς, φωνὴ ἣτις ποτὲ δὲν ἠκούσθη, οὐδ' ἐγνώσθη; Παραδεχόμεθα λοιπὸν τὴν ἀνάγκην ὄλων τῶν μέτρων ὅσα τεῖνουσιν πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ διευθέτησιν τῆς κοινωνίας μας. Ἐκ τῶν εἰρημένων οὖν ἔπεται ὅτι ἕνεκα τῆς μεταξὺ τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων ἐνυπαρχούσης στενῆς συναφείας καὶ σχέσεως, ἡ γνῶσις τῶν ὑψίστων ἀληθειῶν περὶ δικαίου καὶ καθήκοντος, περὶ ἀρετῆς καὶ θρησκείας, ὁ φωτισμὸς τοῦ νοῦς ἐπὶ ἀντικειμένων τοσούτων οὐσιωδῶν καὶ περισπουδάζων, ὁποῖα εἶναι τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα, μετα-

δίδουσιν ἠλεκτρικοὺς σπινθῆρας καὶ εἰς τὴν καρδίαν, ζωοποιοῦσι τὴν βούλησιν καὶ τὴν παρορμῶσιν εἰς γενναίας, ἐναρέτους καὶ εὐσεβεῖς πράξεις. Ἄλλὰ τίς ὁ ἀπαραίτητος ὄρος; Τί τὸ ὄν οὐκ ἀνευ τοῦ νὰ προβαίη ἐπὶ τοσούτον ἡ διανοητικὴ ἐκπαίδευσις, τοῦ νὰ ἐνεργῇ, ὄχι μόνον ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ νοῦς, ἀλλὰ καὶ ἐμμέσως ἐπὶ τῶν παθῶν καὶ τῆς βουλήσεως;

Ἡ ἐκπαίδευσις αὕτη προϋποθέτει ὡς βέλτιστον τῆς καὶ ὑποστήριγμα τὴν ἀνατροφήν, ἥτοι τὴν ἀδιάλειπτον ἐπεξεργασίαν καὶ ἠθικοποίησιν τῆς καρδίας διὰ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἰγρύπνου ἐπιστάσεως τῶν γονέων ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν τέκνων των, διὰ τῆς εἰς τὰς ἀπαλὰς των ψυχὰς πρώτου ἐμφυτεύσεως ἀγαθῶν καὶ ὑγιῶν φρονημάτων, διὰ τῆς λόγῳ τε καὶ ἔργῳ προτροπῆς εἰς τὰ καλὰ καὶ σπουδαῖα, διὰ τῶν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ προσφερομένων ψηλαφητῶν παραδειγμάτων τῆς ἀρετῆς, τῆς χρηστοτηείας καὶ κοσμιότητος, ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ διὰ τῆς οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως.

Καὶ καθὼς ὅταν τὰ κάτω μέρη οἰκίας τινὸς δὲν εἶναι ἀσφαλῆ καὶ ἐδραῖα, ἀπασα ἡ οἰκοδομὴ κλονίζεται, ὡσαύτως ἀσθενοῦς οὐσης ἢ καὶ παντάπασιν ἐκλειπούσης τῆς οἰκογενειακῆς καὶ κοινωνικῆς ἀγωγῆς, ἡ ἀνευ θεμελίωσης, τὸ διανοητικὸν οἰκοδόμημα ἀνεγείρουσα ἐκπαίδευσις, ἐξελέγχεται ἀκροσφαλῆς καὶ ἄσκοπος. Πρὸ πάντων δὲ καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν οἰκογένειαν ἀνήκει ἡ πρώτη καὶ θεμελιώδης ἀνατροφή τῶν παιδῶν, ὡς τὸ καταλληλότερον φυτώριον, εἰς ὃ δύνανται νὰ καλλιεργηθῶσι καὶ καρποφορήσωσιν αἱ ἠθικαὶ αὐτῶν δεξιότητες, αἷτινες εἶναι εἰσέτι ἐγκεκλεισμένοι, ὡς ἐν δυνάμει καὶ ἐν σπέρματι· εἰς αὐτὴν ἐναπόκειται νὰ χαράξῃ τοιαύτας ἐντυπώσεις εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς τρυφεράς των καρδίας, νὰ διεγείρῃ αἰσθήματα καὶ νὰ μορφώσῃ τοιαύτας ἐξεις, δι' ὧν οὕτως προκατηχοῦνται καὶ προπαρασκευάζονται ὅπως εἰσαχθῶσι εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀρετῶν ἐκείνων, αἷτινες κατακοσμοῦσι καὶ καθοραΐζουσι τὸν μετὰ ταῦτα κοινωνικὸν βίον. Ἡ προκατήχουσι δὲ αὕτη καὶ προπαρασκευῆ τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς καρδίας κατορθοῦνται

















των τότε χρόνων. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Κυρήνη· διὰ δὲ τὴν φήμην ἦν, διὰ τῶν παντοίων αὐτοῦ συγγραμμάτων ἐκτίσατο προήχθη μετὰ τὸν Ζηνόδοτον εἰς τὴν τοῦ ἐπιστάτου τῆς Βιβλιοθήκης θέσιν. Γνωστὸν ὅτι οὗτος ἐζήσε καὶ ἐπὶ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου καὶ ἀναμφισβήτητον ὅτι παρέτεινε τὸν βίον αὐτοῦ μέχρι τοῦ 248 ἔτους Π. Χ. Τὰ Συγγράμματα αὐτοῦ συνέκριντο ἐξ ὕμνων, ἐλεγείων, ἐπιγραμμάτων καὶ διατριβῶν, συντόμων ἐν πεζῷ λόγῳ. Ὁ Καλλιμάχος οὗ ἐν ποίημα μεταφράσεν ὁ Ῥωμαῖος ποιητῆς Κάσουλός ἐκτίσατο δύο ξανὰ ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, καίτοι ὡς ποιητῆς διεκρίνετο μᾶλλον ἐπὶ τέχνῃ ἢ ἐπ' εὐφυΐα. Ἐκ τῶν τοῦ Καλλιμάχου ποιημάτων σώζονται 6 ὕμνοι, 67 Ἐπιγράμματα πολλοῦ λόγου ἄξια, καὶ ἐλεγεία, ὧν ἀποσπάσματα μόνον ἐσώθησαν ἢ ἀπομιμήματα ὑπὸ Ῥωμαίων ποιητῶν.

Μετὰ τὸν Καλλιμάχον τὸν ἐκπροσωποῦντα τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Σχολήν, τάττομεν τὸν Δραματογράφον Λυκόφρονά γεννηθέντα ἐν Χαλκίδι τῆς Εὐβοίας υἱὸν τοῦ Σωκλέους. Ὁ Λυκόφρων ἦτο εἰς τῶν λογιῶν εἰς οὓς Πτολεμαῖος ὁ Φιλάделφος ἀνέθετο τὴν συλλογὴν καὶ ἐκδοσιν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς ἀνεδέχθη τὴν τῶν Τραγικῶν διόρθωσιν, ὁ Ζηνόδοτος τὴν τῶν Ὁμηρ. καὶ ἄλλων ποιημάτων, ὁ δὲ Λυκόφρων τὴν τῶν Κωμικῶν. Προῖόν δὲ τῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ ἐργασιῶν αὐτοῦ ὑπῆρξε σύγγραμμά τι περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κωμωδίας. Τὰ τοῦ Λυκόφρονος ποιήματα ἦσαν ἅπαντα Κωμωδίαί· ἀπόσπασμα τούτων εἶναι αἱ Πελοπίδαι. Ἐγραψε δὲ καὶ σατυρικόν τι δράμα τὸν *Μεγαλοδῆμον*· διὰ δὲ τὰ ποιήματα αὐτὰ ὁ Λυκόφρων κατετάχθη ἐν τῇ Ἀλεξανδρινῇ Πλειάδῃ. Ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ πάντων ἀπωλεσθέντων ἐσώθη τὸ Ἐπιγραφόμενον *Ἀλεξάνδρα*. Κατὰ Ὁβιδίου ὁ Λυκόφρων ἀπέθανε δολοφονηθεὶς.

Μετὰ τούτον ἔρχεται ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος ἐκ τῆς νήσου ἐν ἣ τὴν φήμην αὐτοῦ ἀπέκτησεν, οὗτος ἦτο Ἀλεξανδρεὺς υἱὸς τοῦ Σιλλέως, ἐγεννήθη ἐν 276 ἢ 270 ἔτει, ἦν δὲ σύγχρονος τοῦ Ἐρατοσθένους ὃν καὶ διεδέξατο ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ, μαθητῆς δὲ

τοῦ Καλλιμάχου πρὸς ὃν καὶ ἤρισε ἴσως διότι ἀπήγγειλε τὰ Ἀργοναυτικά ἐν ἑορτῇ τινι, δι' ἣν ὁ Καλλιμάχος εἶχε προετοιμάσει ὕμνον τινα πρὸς Ἀπόλλωνα. Ἐν Ῥόδῳ ἔνθα μετὰ τὴν ἀποδοκιμασίαν τῶν Ἀργοναυτικῶν ἔφυγεν ὁ Ἀπολλώνιος κατέστη τῆς Ῥητορικῆς διδάσκαλος, καὶ διαφερόντως ὑπὸ τῶν Ῥοδίων ἐτιμήθη· ἐκεῖθεν προσέβαλε τὸν Καλλιμάχον διὰ τὴν ἐπικρίσιν του, καὶ οὕτω προεκάλεσε τὸ τοῦ Καλλιμάχου ποίημα «τὴν Ἰσθμν» ἀνεκλήθη ὁμοῦ ὁ Ἀπολλώνιος μετὰ τὸν τοῦ Καλλιμάχου θάνατον εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐπιστάτης τῆς Βιβλιοθήκης ἐγένετο, ἀποθανόντος τοῦ Ἐρατοσθένους. Ὁ Ἀπολλώνιος συνέγραψε δύο Δραμ. Συγγράμματα· τὴν φήμην ὁμοῦ αὐτοῦ ἀπέκτησεν ἐκ τῶν Ἀργοναυτικῶν διηγημάτων εἰς 5 Βιβλία καὶ περιεχόντων ἐν συνόλῳ 5,875 στίχους.

Μετὰ τὸν Ἀπολλώνιον πρέπει νὰ τάξωμεν Εὐφορίωνα τὸν Χαλκιδέα, καὶ Ἐρανὸν τὸν Κρήτα, ἀμφοτέρους ἐπικούς ποιητὰς συγχρόνους τοῦ Ἐρατοσθένους, ἐτι δὲ Νίκανδρον, τὸν Κολοφώνιον (185—35) ἱατρὸν καὶ φυσιολόγον οὗ σώζονται τὰ *Ἀλεξίφάρμακα* καὶ τὰ *Θηριακά*.

## III

Πάντων τῶν συγγραφέων τούτων τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς, ἡ Βουκολικὴ ποίησις ἐκτίσατο διαρκεστάτην καὶ γενικωτάτην φήμην. Ἡ ποίησις αὕτη εἰς οὐδὲν τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς ποιήσεως, ἅπερ εἶναι ὡς γνωρίζομεν, τὸ Ἐπικόν, Λυρικόν, καὶ Δραματικόν, ὑπάγεται. Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἐφάνη ὡς ἴδιον σύστημα ἀμοιβαίων ἀσμάτων ἐν τοῖς διαγωνίσμασι τῶν ποιμένων, ἐν τῷ βίῳ τῶν ὁποίων εὐρηται καὶ ἡ πρώτη ἀρχὴ αὐτῶν, καὶ αἱ ὑπ' αὐτῶν καλούμεναι ἀμοιβαῖαι ἀοιδαί, οὐ μόνον διευτύθησαν ἐν τοῖς τεχνικωτάτοις ποιήμασι τοῦ εἶδους τούτου, ἀλλὰ καὶ μέχρις ἐσχάτων διεσώζοντο ἐνιαχοῦ τῆς Μεσημβρ. Ἰταλίας καὶ Σικελίας.

Τὸ Βουκολικὸν ποίημα εἶναι ἐν γένει Ἐπικόν μὲν κατὰ τὸ μέτρον, Δωρικὸν δὲ τὴν διάλεκτον, Δραματικὸν τὸ εἶδος, καὶ Ἑλεγεϊκὸν ἢ Ἐρωτικὸν τὸν χαρακτήρα. Οὕτω

δὲ συνάπτει τὰς χαρακτηριστικὰς κομψότητας τῆς μιμητικῆς ποιήσεως τῶν Ἀλεξανδρινῶν, πρὸς ὑποθέσεις καὶ ἤθη λαμβανόμενα ἐκ τῶν χλωρῶν λειμώνων καὶ τῶν καταφύτων ὄρεων τῆς Σικελίας.

Τὰ Βουκολικὰ ταῦτα ποιήματα ἐκαλοῦντο δι' ὀνόματος ἐμφαίνοντος τὸν εἰκαστικὸν καὶ περιγραφικὸν αὐτῶν χαρακτήρα εἴδη ἢ εἰδύλλια, τούτῃσι μικραὶ εἰκόνες τοῦ κοινου βίου. Τὸ εἰδύλλιον, ἦτοι εἰκωνικὸν ποίημα, εἶναι βελτίωσις τῶν παλαιῶν μίμων τοῦ Σώφρονος τοῦ Συρακουσίου (420 Π. Χ.) περιγραφικὸν ἅμα καὶ δραματικόν, μικρὸν δράμα ἐν εἴδει διηγήσεως· ἐνίοτε μὲν ἐκδηλοῦνται ἐν αὐτῷ χαρακτήρες ἱλαροὶ, ἐνίοτε δὲ μελαγχολικοὶ τόνοι ἐπιταφίων μελῶν ἢ ἐρωτικῆς ἐλεγείας. Ἄλλ' ἢ καθόλου δύναμις τοῦ εἰδύλλiou εἶναι θερμῆ καὶ φλογερά, ἢ δροσιστικῆ, ὡς ἡ ψυχρὰ τῆς πρώτας αὔρας ἢ ὑποσειούσα τὰ τῶν δένδρων φύλλα.

Νῦν ἄς ἔλθωμεν, εἰς τὰ περὶ Θεοκρίτου οὔτινος τὰ Βουκολικὰ ἄσματα μετὰ τέρψεως ἀναγινώσκομεν.

Ὁ Θεόκριτος ἦτο υἱὸς Πραξαγόρου καὶ Φιλιμνῆς, Συρακουσίου. Τὴν Δωρικὴν τοῦ ποιητοῦ καταγωγὴν δεῖκνύουσιν ἄλλως τε χωρία καὶ δὴ καὶ τὸ ἐν *Ἀδαιωνζόσια* (Βιδ. 15) ἔνθα ὁ ποιητῆς ὡς ἀπὸ προσώπου Συρακουσίας γυναῖκός ὀμιλεῖ, περὶ τῆς Δωρικῆς αὐτοῦ καταγωγῆς. Ἦκμασε δὲ κατὰ τὴν 124 Ὀλυμπιάδα καὶ φαίνεται ὅτι μικρὸν πρὸ τοῦ 270 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενετήριαν αὐτοῦ νῆσον καὶ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου ἐν αὐτῇ διήνησε. Ἄν τις ἐξετάσῃ καὶ παραβάλλῃ ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα καὶ τὸ λεκτικὸν τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοκρίτου τριάκοντα εἰδύλλια εὕρισκει ὅτι τὰ τελευταῖα διαφέρουσι τῶν πρώτων κατ' ἀμφοτέρα. Τούτων Βουκολικὰ εἶναι τὰ 11 πρώτα καὶ τὸ 29. Τούτων δὲ πάλιν τὸ 2 εἶναι μᾶλλον σκηνή τις ἐκ τοῦ κοινου βίου ληφθεῖσα, ὡς δὲ λέγεται ἐκ τῶν Μίμων τοῦ Σώφρονος· ταῦτα μόνον ἔχουσι βουκολικὸν καὶ Σικελικὸν ὄλος χαρακτήρα. Ἄλλ' ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Θεοκρινῶν ποιημάτων διὰ τε τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως καὶ διὰ τὸ λεκτικὸν πρέπει νὰ διατηρηθῶσι καὶ τὰ Μιμικὰ 14, 15 καὶ 21, διὰ τινὰς, δὲ ἄλλ-

λας αἰτίας καὶ τὸ 16 καὶ 17, ἅτινα εἶναι ἐγκώμια εἰς Ἱέρωνα καὶ Πτολεμαῖον· ἐτι δὲ τὸ 20 διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ ὡς καὶ τὰ Ἡμειπικὰ ἀποσπάσματα 13 καὶ 18, ὡστε ἐν συνόλῳ ἀνέρχονται εἰς 20 τὸν ἀριθμὸν.

Λοιπὸν τὰ 20 ταῦτα ποιήματα ἅτινα εἶναι Βουκολικὰ, Μιμικὰ, καὶ Ἐπιδεικτικὰ, εἶναι γεγραμμένα εἰς νέαν Δωρικὴν (Σικελικὴν) διάλεκτον, ἥτις πρὸς τῇ ὑπόθεσιν τῶν ποιημάτων, χρησιμεύει καὶ ὡς κριτήριον τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

ΘΕΟΔΩΤΟΣ Γ. ΓΕΝΝΑΔΗΣ.

## EMILE SOUYESTRE

### Η ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΤΟΥ ΛΟΟΥ ΟΙΚΙΑ

#### I.

Ἡ ἡμέρα ἦτον ἤδη περὶ τὸ τέλος αὐτῆς καὶ ὁ δῦον ἥλιος ἔριπτεν ἐκλείπον φῶς ἐπὶ τοῦ ἐργοστασίου· ὁ Φριδερῖκος ἐκάλυψε τὴν λιθογραφικὴν πλάκα, ἐφ' ἧς εἰργάζετο καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον ὅπως συναντήσῃ τὸν Ἐρρίκον Δεβλάνκ, ὅστις διεσκέδαζε ῥίπτων τετριμμένα τεμάχια ἄρτου εἰς τοὺς στρουθοὺς τοῦ Λουξεμβούργου.

— Αἱ λοιπὸν! Ῥαφαήλ μου, ἐτελείωσες τὴν ἐργασίαν σου; ἠρώτησεν ὁ Δεβλάνκ κτυπὼν διὰ τῶν χειρῶν του τὸν ὄμον τοῦ νέου ζωγράφου.

— Ὅχι, διότι ἡ ἡμέρα δὲν μοι ἐπήρκεσεν· καὶ ἐν τούτοις πρέπει αὔριον ἢ πλάξ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν ἐκδότην.

— Εἶσαι λοιπὸν ὑποχρεωμένος νὰ παραδώσῃς τὸ ἔργον σου εἰς προσδιωρισμένην ὥραν;

— Σχεδόν.

Ὁ Δεβλάνκ ὕψωσε τοὺς ὄμους.

— Ἴδου ποῦ ἐκαταντήσαμεν, ἀνέκραξεν· οἱ καλλιτέχναι εἶναι σήμερον οἱ δούλοι τῶν αὐθαδῶν αὐτῶν μεταπωλητῶν! Ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον ἠπατήθη ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν, πτωχέ μου φίλε, καὶ ἀτι νὰ εὕρισκεσαι ἐδῶ, φέρων χιτῶνα ἐνυφαντον, ἐντὸς δωματίου στενογώρου ἐργασ-











ὄλον τὸν κόσμον προξενεὶ φόβον καὶ ὡς ἐκ τούτου καταθλίβει τὴν σύζυγόν του, ἥτις, ὡς λέγεται, τὸν ἐνυμφεύθη διὰ τῆς βίας.

— Πῶς τοῦτο;

— Αἶ! εἶναι δλόκληρος ἱστορία! . . . φαίνεται ὅτι ἦτο θυγάτηρ ποιμένος τινοσ. Ὁ οὔγγρος ἠράσθη αὐτῆς καὶ ἐπειδὴ ἡ χεὶρ τῆς ἀνῆκεν πρὸς ἄλλον τινα, ἐνήργησε νὰ καταδικασθῆ ὁ μελλόνυμφος ὡς λαθροθήρας καὶ ὕστερον τὴν ἐνυμφεύθη ἀντ' αὐτοῦ.

— Καὶ ἐκεῖνη ἀπεδέχθη τὸν ἄθλιον τοῦτον;

— Διὰ τί ὄχι! εἶναι πλούσιος κύριος καὶ πολὺ ἰσχυρὸς παρὰ τῇ αὐτῇ. . . Ἐπεφορτίσθη διὰ πολλῶν μυστικῶν ἀποστολῶν.

Ὁ Φρεδερίκος δὲν ἠρώτησε πλειότερα περὶ τούτου ἐκ φόβου μήπως ἐξεγείρῃ τὰς ὑπονοίας τοῦ Ἑρρίκου, τοῦ ὁποίου ἐγνώριζε τὴν ἀδιακρισίαν. Τὸν παρεκάλεσε μόνον νὰ τὸν παρουσιάσῃ πρὸς τὴν κόμησσαν δὲ Ριμβέργ. Τὴν αὐτὴν ὥμως ἐσπέραν, ὅτε ἐπερὶ πάτου ὁμοῦ διερχόμενοι διὰ τῆς ὁδοῦ Λεοπόλδου, ὁ Λεβλάνκ τῷ ἔδειξεν ὄχημά τι τὸ ὁποῖον ἤρχετο νὰ σταματήσῃ πρὸ πολυτελοῦς οἰκίας.

— Προσοχὴ! εἶπεν, ἰδοὺ ὁ σύζυγος τοῦ ὠραίου σου πρωτοτύπου, ὅστις εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ὁ Γκαρνιὲ ἐστράφη ταχέως καὶ παρετήρησεν ἄνθρωπον ὑψηλοῦ ἀναστήματος καταρχόμενον τῆς ἀμάξης\* ἀλλ' ἦτο μόνος.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Γκαρνιὲ κατῴκει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεοπόλδου, διὰ τῶν παραθύρων τοῦ δωματίου του ὑψομένων ἠδύνατο νὰ βλέπῃ πᾶν ὅ,τι συναίβαιεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τὴν ὀπίαν ὁ Ἑρρίκος τῷ ἔδειξε τὴν προτετραίαν. Γενικαί τινες σκέψεις τῇ ἀπεφράζον τὴν διήγησιν τοῦ Λεβλάνκ καὶ ἀπεφάσισεν νὰ μὴ λαλήσῃ περὶ οὐδενὸς διὰ νὰ μάθῃ ἐὰν τῷ ὄντι ἀνεῦρεν ἀληθῶς τὴν ἄγνωστον του καὶ ν' ἀνακαλύψῃ τὴν λύσιν τοῦ περιέργου τοῦτου αἰγίσματος.

Μεταξὺ τῶν πρὸς τὴν ὁδὸν βλεπόντων παραθύρων τῆς οἰκίας παρετήρησε δὺο τῶν ὁποίων τὰ παραπετάσματα ἦσαν διαρκῶς καταδιωσμένα. Ἐσκέφθη ὁ ἐκεῖ θὰ ἦτο τὸ δωματίον τῆς νέας γυναίκος. Δὺο παρῆλθον ἡμέραι χωρὶς νὰ δυνῆθῃ νὰ ἐδραϊώ-

σῃ τὴν ὑπόθεσίν του ταύτην\* τέλος, τὴν τρίτην ἡμέραν, ἐν τῶν παραθύρων ἠνοιχθῆ καὶ ὁ κύριος οὔγγρος ἦλθε νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῶν κινγκλιδῶν.

Ἡ τελευταία ἀκτὴς τοῦ δύνοντος ἡλίου ἐπαίξε μὲ τὰ παραπετάσματα καὶ ἔριπτε μέχρι τοῦ βάθους τοῦ οἰκήματος ἀμυδρὰν λάμψιν. Ὁ Φρεδερίκος ἐνόμισεν ὅτι διέκρινε γυναῖκα λευκὰ ἐνδεδυμένην, ἐξηπλωμένην ἐπὶ τινος ἀνακλίντρον\* ἦτο ὥμως πολὺ μακρὰν καὶ πολὺ ὀλίγον ἐφωτίζετο διὰ νὰ δυνῆθῃ νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ. Ὁ οὔγγρος διέμεινεν ἐπὶ πολὺ μόνος ἐπὶ τοῦ ἐξώστου καὶ ἡ νύξ ἤρχισε νὰ δεσπόζῃ, ὅτε πάραυτα ἐστράφη καὶ ὡς ἐκ τῶν κινήσεών του ὁ Φρεδερίκος ἐμάντευσεν ὅτι ὠμίλει. Τότε ἡ λευκὴ καὶ συγκεχυμένη σκιὰ τὴν ὁποίαν ὁ νέος ζωγράφος διέκρινεν εἰς τὸ βάθος τοῦ οἰκήματος, ἐφάνη νὰ κινεῖται\* ἠγέρθη μετὰ σπουδῆς καὶ ἐπροχώρησεν βραδέως πρὸς τὸ παράθυρον.

Ὁ Φρεδερίκος εἶχεν ἀνεγείρει τὸ παραπέτασμα ὑπὸ τὸ ὁποῖον μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης διέμενε κεκρυμμένος\* μὲ κεφαλὴν κεκλιμένην πρὸς τὰ ἔμπρὸς, μὲ ὄμμα προσηλωμένον καὶ κρατῶν τὴν ἀναπνοὴν του μετὰ προσοχῆς παρετήρει ἐντὸς τοῦ δωματίου ἐκεῖνου. Ἡ γεραρ γυνὴ, ἥτις εἶχεν προχωρήσει, μὲ μέτωπον κατηφές, ἀνύψωσεν πάραυτα τὴν κεφαλὴν\* οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς συνήτησαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Γκαρνιέ! . . . Ὁ νεανίας ἠθέλησε ν' ἀποσυρθῆ\* ἀλλὰ προτοῦ στραφῆ πρὸς τὰ ὀπίσθεν εἶδεν αὐτὴν ἐκτείνουσαν τὰ χεῖρας καὶ τὴν ἤκουσε ν' ἀφήσῃ κραυγὴν.

Διέμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀκίνητος, μὴ τολμῶν ν' ἀνυψώσῃ τὸ παραπέτασμα τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφήσει νὰ καταπέσῃ πρὸ αὐτοῦ. Ἐντὸς ὀλίγου ὥμως ἀντήχησεν ὁ κρότος μετὰ βίας κλειομένου παραθύρου\* τότε ἐπρόβαλλε τὴν κεφαλὴν. . . Ὁ οὔγγρος καὶ ἡ ἄγνωστος εἶχον ἐξαφανισθεῖ καὶ τὰ παραπετάσματα ἦσαν ἐκ νέου καταδιωσμένα.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ὁ οἰκοδεσπότης του τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι ἦλθέ τις νὰ λάβῃ πληροφορίας περὶ τοῦ ὑποκειμένου του καὶ ὅτι ἐπληροφορήθη περὶ τοῦ ὀνόματός του, τῆς πατρίδος του, τῶν ἐξεῶν του καὶ τῆς

ἀφορμῆς τῆς ἐν Βιέννῃ διαμονῆς του. Ὁ Φρεδερίκος ἀμάντευσεν ἄνευ φόβου τὴν αἰτίαν ὅλων τούτων τῶν ἐρωτήσεων\* τὸν εἶχεν ἤδη ἀναγνωρίσει! Ἠνώθησε πᾶν ὅ,τι εἶχε νὰ φοβηθῆ ἐν τόπῳ ξένῳ ὅπου διέτριβεν ἄνευ προστασίας καὶ κατέχων μυστήριον τὸ ὁποῖον ἄνθρωποι τινες ἠδύνατο νὰ καταπνίξωσι διὰ πάσης ἀμοιβῆς\* ἀπεφάσισε, κατὰ συνέπειαν, νὰ ἐνεργήσῃ μετὰ τῆς μεγαλειτέρας περισκεψέως.

Ἡμέραι τινες παρῆλθον ἄνευ οὐδενὸς συμβάντος\* τὰ παράθυρα τῆς οὔγγρικῆς οἰκίας ἦσαν πάντοτε κεκλεισμένα καὶ ὁ Γκαρνιὲ ἤρχισε νὰ φοβῆται ὅτι ἡ ἄγνωστος ἀνεχώρησεν. Ἐσπέρα τινα ὁ Λεβλάνκ ἦλθε φέρων δὺο εἰσητήρια διὰ τὴν Ὀπεραν. — Ἐπισπεύσωμεν, τῷ εἶπεν, ἀνατιβάζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς νέον ἔργον\* τὴν ἐσπέραν ταύτην θὰ ἦναι πλῆθος ἐν τῷ θεάτρῳ.

Πράγματι μετὰ πολὺν κόπον ἠδυνήθησαν νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις των. Μετὰ ἀρκετὰ μακρὰν προσδοκίαν τὸ προσκλήνιον ὑψώθη. Ὁ Φρεδερίκος ἀνεγνώρισεν ἐκ τῶν πρώτων σκηνῶν γαλλικὸν τι μελοδράμα τοῦ ὁποίου εἶδε τὰς πρώτας παραστάσεις κατὰ τὴν ἐκ Παρισίων ἀναχώρησίν του\* τίποτε θὲν εἶχε μεταβληθεῖ εἰς τὸ γαλλικὸν τοῦτο ἔργον, οἱ ἴδιοι διάλογοι, τὰ ἴδια ἄσματα, ἡ ἴδια μελοποιήσις\* ἐὰν ἠδύνατό τις ν' ἀκούσῃ τοὺς ἠθοποιούς νὰ ψάλλωσι ὀρθῶς καὶ τὴν ὀρχήστραν νὰ παίζῃ μετὰ ῥυθμοῦ ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι εὗρισκτο εἰς τὸ ἐν Παρισίῳ θεάτρῳ τῶν κωμικῶν μελοδραμάτων.

Αἱ δὺο πρῶται πράξεις εἶχον ἤδη ἐκτελεσθῆ καὶ τὸ προσκλήνιον τὸ τρίτον ἀνοφούτο, ὅτε ὁ Γκαρνιὲ ἠσθάνθη χάρτην τινα νὰ ὀλισθαίνῃ ἐπὶ τῶν δακτύλων του\* χεῖρ τις λαθραία κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἀπεκρύβη ἐντὸς τοῦ γειτονικοῦ θεωρείου καὶ προτοῦ σκεφθῆ τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ ἤκουσε τὴν θύραν τοῦ θεωρείου ἐκεῖνου κλειομένην.

Τὸ γραμματίον περιεῖχε τὰς λέξεις ταύτας κεχαραγμένας διὰ μολευδοκονδύλου.

Ἄ τὴν ἐμπειρὴν εἰρεθίτε εἰς τὸν χορὸν τῶν μεταμοφισμένων τῆς δουκίσσης δὲ Ριμβέργ, ἐνδεδυμένους ἐνδύματα ἀλθαρικὰ\* εἰς τὸν ὅσον ἐρωτήσωσι ποῖον ζητεῖτε ἀποκριθῆτε.

— Μήπως γνωρίζω ;

Ὁ χαρακτήρ τῆς ἐπιστολῆς ἦτο γυναικείας χειρὸς καὶ ὁ Φρεδερίκος οὔτε ἐπὶ στιγμὴν ἀμφέβαλλεν ὅτι προήρχετο ἐκ τῆς ἀγνώστου του.

(ἀκολουθεῖ).

## ΠΟΙΗΣΕΙΣ

### Ο ΕΡΩΣ ΚΑΤΑ ΣΑΠΦΩ

Ὅστις δὲν ἔτυχε νὰ εἶδῃ πῶς ἦτοχ' ἀναπνεῖ,  
καὶ τὴν γλυκεῖάν του φωνὴν δὲν ἔτυχε ν' ἀκούσῃ,  
καὶ τὸ παιδρὸν μετὰ δάμα ὅσ' ἀείλῃ του δὲν εἶδε,  
ἐκεῖνος δὲν ἤξεύρει  
ὁ ἔρωσ πῶς φουδεῖ  
οὐδὲ πῶς θεραπεύει.

### ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΕΙΣ ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΟΝ

#### ΕΓΕΡΘΕΝ ΠΑΡΑ ΤΟΚΟΓΛΥΦΟΙ

Πτωχοκομεῖον, ἔθρημα ἀνδρὸς λίαν εὐσπλάγγνου  
φραντίζαντος πτωχοὺς πολλοὺς  
νὰ ἀποκαταστήσῃ  
ὅπως τὸ κατοικίση.

### ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΕΙΣ ΚΡΗΝΗΝ

Πίνε, διαδάτη, χορταστὰ  
τὸ καθαρὸν νερόν μου,  
κάθου, χαπόστασε χαμαὶ  
σταῖς ρίζαις τῶν δένδρων μου.

Ὁ κρητικός (α) μὲ ἔκτισε,  
καὶ μ' ἦλιο ἢ μὲ φεγγάρι  
ὅσοι περνάτε πίνετε,  
νὰ τοῦ χρωσατῆτε χάρ.

(α) ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, κρῆς, ἀνὴρ ἀριστος, πολυμαθέστατος, καὶ διακεκριμένος ἀγρονόμος καὶ γεωπόνος\* οὗτος εἶναι ὁ κρητικός, περὶ οὗ τὸ ἐπίγραμμα. Τοῦ προσφιλοῦς τούτου ἀνδρὸς θέλει δημοσιευθεῖ ἐν τῷ Βύρωνι μετ' οὐ πολὺ ἐκτενῆς βιογραφίης.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ  
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΑ'.—ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Π. ΡΑΖΗ

Ἀνεγνώσθησαν αἱ ἐξῆς διατριβαί :

Ἐκ. Σ. Γ. Κοκόλης *περὶ ἀστειρισμῶν.*  
Ἐκ. Ι. Π. Ράγκος, *σελίδες συγχρόνου ἱστορίας—Σούλιον.*

Ἐκ. Σύλλογος προβάς εἰς ἐκλογὴν τῆς ἐφορίας τῆς προσεχοῦς ΙΒ'. περιόδου τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἐξελέξατο : ἐπιτίμον πρόεδρον τὸν κ. Θ. Γ. Ὁρφανίδην, τακτικὸν πρόεδρον τὸν κ. Π. Ραζῆν, ἀντιπροέδρους ἄ. τὸν κ. Π. Παυλάτον καὶ β'. τὸν κ. Β. Νάννον, ταμίαν τὸν κ. Σ. Χρυσικόπουλον, γενικὸν γραμματέα τὸν κ. Γ. Π. Χαλκίόπουλον καὶ εἰδικούς γραμματεῖς ἄ. τὸν κ. Σ. Κοκόλην καὶ β'. τὸν κ. Α. Πανᾶν.

Πρὸς δὲ ὁ Σύλλογος ἐξελέξατο ὡς μέλη τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἐπιτροπῶν τοὺς ἐξῆς :

Ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ οἱ κ. κ. Α. Φορέστης, Τυπάλδος, Γ. Παπαθεόδωρος, Σ. Σπαγόπουλος, Κ. Μυρτίλος καὶ Γ. Φωκάς.

Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν δημοτικῶν βιβλιοθηκῶν οἱ κ. κ. Γ. Π. Χαλκίόπουλος, Π. Ραζῆς, Β. Νάννος, Σ. Δαμίρης, Α. Φορέστης, Τυπάλδος, Π. Κανελλόπουλος καὶ Σ. Κοκόλης.

Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως βιβλίων χρησίμων τῶν λαῶν οἱ κ. κ. Θ. Ὁρφανίδης, Ε. Ζύγουρας καὶ Α. Πανᾶς.

Ἐπιτροπὴ πρὸ ἐξεύρεσιν θεμάτων οἱ κ. κ. Π. Ραζῆς, Γ. Π. Χαλκίόπουλος καὶ Κ. Μυρτίλος.

Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ἀναμνήσεων οἱ κ. κ. Κ. Ξένος, Β. Κρασακόπουλος, Α. Τυπάλδος Φορέστης, Γ. Π. Χαλκίόπουλος καὶ Κ. Χατζηνικολάου.

Τὰ μαθήματα τοῦ ἔτους τούτου τῆς ἐν Ἀθῆναις Σχολῆς τοῦ Λαοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα, ἔληξαν.

Εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Μνημείου Ἐπιτροπὴν ὁ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου παρ' αὐτῆ ἀρχιτέκτων κ. Ι. Κουμέλης, ἐπανελθὼν ἐκ Σύρου, ὅπου ἐντολῇ τῆς ἐπιτροπῆς εἶχε μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς κατασκευῆς τοῦ

Μνημείου, ὑπέβαλλεν ἐκθεσιν δι' ἧς πιστοποιεῖ ὅτι ἡ ἐργασία τῆς ἐκτελέσεως βαίνει καλῶς. Συνεπεῖα τῆς πιστοποιήσεως ταύτης καὶ συμφώνως πρὸς τὸ μεταξὺ τοῦ ἐκτελεστοῦ καλλιτέχνου καὶ τοῦ Συλλόγου συμβόλαιον ἐπληρώθη, μετὰ προηγουμένην πίστωσιν τοῦ Συλλόγου, τῶν ἐκτελεστῶν καλλιτέχνῶν ἡ β'. δύοσις, ἧτοι δραγμαὶ τετρασχίλια.

Εἰς τὴν ἐπὶ τῶν δημοτικῶν βιβλιοθηκῶν Ἐπιτροπὴν ἐδωρήθησαν κατὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον τεύχη 154.

Ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἡμετέρου μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἔπευψε τῷ Συλλόγῳ τὴν ἐκθεσιν ταύτην περὶ τῶν ἐν αὐτῷ πεπραγμένων.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ  
ΒΥΡΩΝΑ

Ὁ ἐντιμος οὗτος Σύλλογος τιμὴν περιποίησέ μοι, ἀναθέσας μοι τὴν παρὰ τῷ Συνεδρίῳ τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων ἀντιπροσώπευσιν αὐτοῦ. Διὸ καὶ εὐγνωμονῶ.

Περαιωθέντος τοῦ ἔργου, ὀφείλω νὰ πληροφορηθῶ τὸν Σύλλογον συνοπτικῶς περὶ τῶν πεπραγμένων.

Τὸ Συνεδρίον, ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει του, διηρέθη εἰς τμήματα. Ἐτάχθη δὲ εἰς τὸ γενικὸν ἐκπαιδευτικὸν καὶ εἰς τὸ τῶν ἐσωτερικῶν Συλλόγων. Κυρίως ὁμοῦ εἰργάσθη εἰς τὸ πρῶτον.

Ὡς γνωστὸν, δύο εἶχεν ἐντολὰς τὸ Συνεδρίον. Καὶ πρώτη ἦτον ἡ ἐξακριβωσις τῶν παρ' ἑνὸς ἐκάστου τῶν Συλλόγων πεπραγμένων περὶ τοῦ κοινῶν αὐτῶν σκοποῦ, ἧτοι περὶ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, παιδείας καὶ ἀγωγῆς, δευτέρα δὲ ἡ διὰ κοινῆς συσκέψεως ἐξεύρεσις τρόπων, δι' ὧν ἕκαστον τῶν σωματικῶν ἰδίων, καὶ πάντα ὁμοῦ, δύνανται νὰ συνετελέσωσιν, ἔτι μᾶλλον, ἢ ἄχρι τοῦδε, εἰς τὴν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως προαγωγὴν.

Τὰ τμήματα εἰργάσθησαν ἐπὶ διαφόρων προτάσεων, ἐκθέσεων καὶ ὑπομνημάτων, δι' ὧν ὑπεδέχθησαν ἐλλείψεις καὶ μέσα πρὸς

θεραπείαν αὐτῶν. Μεταξὺ τῶν ὀλίγων ὑπομνημάτων τάσσεται καὶ τὸ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Βύρωνος. Τὸ θέμα τοῦ ὑπομνήματος τούτου εἶναι σπουδαιώτατον. Διὸ καὶ ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ δώσω μὲν τώρα ἀφορμὴν περὶ αὐτοῦ, νὰ ζητήσω δὲ τὴν παραπομπὴν τῆς συζητήσεώς του εἰς τὴν μέλλουσαν τοῦ Συνεδρίου σύνοδον, ὅπως δοθῶν οὕτω καιρὸς νὰ μελετηθῇ καλῶς ἢ πρότασις μου περὶ τῆς ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος. Νομίζω ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ δύναται νὰ στραφῇ ἡ ἐθνικὴ διάνοια εἰς τὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου ἔργα, καὶ εὐελπιστῶ ὅτι, τοῦτο προτείνεις, ἐξεδήλωσα, οὐχὶ μόνον εὐχὴν ἰδικήν μου, ἀλλὰ κυρίως εὐχὴν ἐνθερμον αὐτοῦ τούτου τοῦ Συλλόγου ἡμῶν.

Ἡ ἐργασία τῶν τμημάτων ὑπῆρξε σπουδαία, ἂν καὶ ὁ χρόνος βραχύς. Αἱ δημοσιευθησόμεναι αὐτῶν ἐκθέσεις θέλουσι μαρτυρήσει περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος.

Διότι πρωτοφανὲς ὑπῆρξε παρ' ἡμῖν Συνεδρίον τοιοῦτον, διὰ τοῦτο εὐχαριστημένοι πρέπει νὰ εἴμεθα εἰς τὰς κατ' αὐτὸ γενόμενας προτάσεις καὶ συζητήσεις, ἂν καὶ ἐπαισθητῆ ἐξεδηλώθη ἐπιθυμία τοῦ νὰ γνωσθῇ, γενικῶς καὶ λεπτομερῶς, ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, ἡ τῆς ἑλληνικῆς παιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς κατάστασις, διὰ ὑπομνημάτων παραζώντων ἐκ τῶν πραγματικῶν καὶ εἰδικῶν γνώσεων καὶ ἐκ τῆς ποικίλης μαθήσεως πολλῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, διατελεσάντων ἐν τῷ Συνεδρίῳ. Ἀλλὰ καὶ μικρὸν ὑπῆρξε τὸ μεταξὺ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀντιπροσώπων καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Συνεδρίου μεσολαβήσαν χρονικὸν διάστημα, καὶ ἀδύνατος διὰ τοῦτο ἀπέβη ἡ ἐκπλήρωσις τῆς σπουδαιότητος ταύτης εὐχῆς, ἧτις ἐπαναλαμβάνεται ἐνταῦθα ὅπως ληφθῆ ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν μέλλουσαν τοῦ Συνεδρίου σύνοδον.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων τῶν τμημάτων, κατὰ τὰς τέσσαρας δημοσίας συνεδριάσεις, ἐγένετο ἡ δέουσα συζήτησις ἐπὶ τῶν προτάσεων τῶν τμημάτων. Καὶ τινες μὲν ἐξ αὐτοῦ παρεπέμφθησαν εἰς τὴν δευτέραν σύνοδον, ἔνιαι δὲ εἰς τοὺς ἀρμοδίους Συλλόγους καὶ εἰς τὰ ἀρμόδια ἐκπαι-

δευτικά καταστήματα, ὡς εἰδικώτεροι, καὶ περὶ ἄλλων τινῶν ἀπεφάνισεν τὸ Συνεδρίον ἢ νῦχθῆ. Αἱ εὐχαὶ αὐτοῦ εἶναι πολλαὶ καὶ δίκαιαι, καὶ εἶθε νὰ εἰσακουσθῶσι! Προσέτι τὸ Συνεδρίον ἐξέφρασε βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀπωσδήποτε συνετελέσαντας καὶ συνελοῦντας ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς.

Κατὰ τὴν λήξιν τῆς συνόδου, λαβούσης χώραν χθὲς, ἀπεφασίσθη ἡ συγκρότησις ἐπιτροπῆς, μελλούσης κυρίως νὰ προπαρασκευάσῃ, ἐν καιρῷ, τὰ τῆς προσεχοῦς συνόδου. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἀνετέθη καὶ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου αὐτῆς.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, διὰ ὀμιλίαν, πολλοῦ λόγου ἄξιας, ἀνεκεφαλαίωσε τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, καὶ ἐκήρυξε τὴν λήξιν τῆς συνόδου. Τὸ Συνεδρίον νῦχθῆσεν τὸ προεδρεῖον. Κατὰ πρότασίν μου δὲ, ἐξέφρασεν ἐπίσης εὐχαριστίας καὶ πρὸς τὸν Σύλλογον Παρνασσῶν, διὰ τε τὴν φιλοπάτριδα πρωτοβουλίαν καὶ μέριμναν πρὸς συγκρότησιν σώματος σπουδαιοτάτου καὶ σοβαρωτάτου, διασκεπτομένου, κατὰ περιόδους, περὶ τῆς ἐν γένει παιδείας καὶ ἀγωγῆς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ διὰ τὴν φιλοξενον καὶ φιλόφρονα ὑποδοχὴν ἧς ἔτυχον, ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ καταστήματι, ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι.

Ἰδιαιτέρας μνησίας ἄξιον κρίνω ὅτι τὸ Συνεδρίον ἐκτιμῶν δεδόντως τὸν Σύλλογον Βύρωνος, ἐτίμησέ με, ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐκλογῆς ἑνὸς τῶν τεσσάρων ἀντιπροέδρων του.

Ἡ περὶ τῶν πεπραγμένων ἐκ μέρους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐκθέσις δημοσιευθήσεται, μετὰ τῶν ἐκθέσεων τῶν λοιπῶν Συλλόγων, ἐν τῷ τεύχει τοῦ Συνεδρίου, ἐξ οὗ θέλουσι γίνεσθαι γνωσταὶ καὶ πολλὰ ἄλλα λεπτομέρειαι.

Μετὰ βαθυτάτης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως

Π. Ι. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἀντιπρόσωπος τοῦ Βύρωνος ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῶν ἑλληνικῶν Συλλόγων.

Ἐν Ἀθῆναις τὴν 10 Ἀπριλίου 1879.



Κατὰ τὴν ἑκτακτον συνεδρίασιν τῆς 19 Ἀπριλίου 1879, προεδρεύοντος τοῦ ἐπιτίμου προέδρου κ. Θ. Γ. Ὀρφανίδου ἤρξατο ἡ προκηρυχθεῖσα συζήτησις ἐπὶ τῶν πρὸς λύσειν τριῶν ζητημάτων τῆς περιόδου αὐτῆς. Τὴν ἐναρξιν τῶν συζητήσεων τούτων ἐκῆρξεν ὁ τακτικὸς πρόεδρος κ. Π. Ραζῆς διὰ καταλλήλου προσλαλιᾶς.

Ἡ ἐπὶ τοῦ πρώτου ζητήματος συζήτησις διήρκεσε ἐπὶ τρεῖς συνεδριάσεις. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἔπεμψαν τῷ Συλλόγῳ τὴν ἑαυτῶν ἰδέαν δι' ἐπιστολῆς τὸ ἐπίτιμον μέλος ὁ Σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Ἀνδρου καὶ Κέας κ. Μητροφάνης, δι' ὑπομνήματος τὸ ἐπίτιμον ἐν Πάτραις μέλος κ. Παυσανίας Χοιδᾶς καὶ διὰ γνωμοδοτήσεως τὸ ἐν Τριπόλει ἑκτακτον μέλος κ. Ἀναστ. Κ. Παπαζαφειρόπουλος καὶ τὸ ἐν Πάτραις ἀντεπιστέλλον μέλος κ. Μανούηλ Θ. Χαϊρέτης. Ἐλαβον δὲ τὸν λόγον τὸ ἐπίτιμον μέλος κ. Α. Διομήδης Κυριακὸς καὶ τὰ ἑκτακτα κ. κ. Α. Σπαθάκης, Κ. Νεστορίδης, Ξ. Ζύγουρας καὶ Β. Δ. Ζώτος Μολοσσός.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς συζητήσεως ὁ κ. Α. Διομήδης Κυριακὸς ὑπέβαλε τὸ κάτωθι δημοσιευόμενον ψήφισμα ἐν τῷ ὁποίῳ συνοψίζονται ἅπασαι αἱ κατατεθεισὶς προτάσεις καὶ τὸ ὅποσον ἐγένετο παμπήφει δεκτόν. Ὁ Σύλλογος ἐξελέξατο προτέτι πενταμελῆ ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν κ. κ. Θ. Ὀρφανίδου, Α. Διομήδους Κυριακοῦ, Α. Σπαθάκη, Κ. Νεστορίδου καὶ Π. Ραζῆ, ἡτις νὰ κοινοποιήσῃ τὸ ψήφισμα τοῦτο πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸν πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων. Τῶν συζητήσεων τούτων ἐτηρηθήσαν ἔστενογραφημένα πρακτικὰ ἅτινα δημοσιευθήσονται προσεχῶς ἐν ἰδίῳ τεύχει.

Ἀριθ. πρωτ. 1953.

## ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΥΡΩΝ

Ἐπὶ μακρὸν συζητήσας περὶ τοῦ θέματος διὰ ποίων μέσων ἀναξωपुरηθήσεται ἐν

τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἑλλήνος τὸ ἀληθὲς θρησκευτικὸν αἶσθημα

## Ἀποφαινεται

Ὅτι πέπειθεν ὅτι τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ :

Α'. — Ἐὰν μορφωθῶσιν ἐπιστημονικῶς οἱ κληρικοί, μάλιστα οἱ ἐφημέριοι, ὅπως κυρίως ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος διδάσκωσι τὸν λαόν καὶ μορφῶσιν αὐτὸν θρησκευτικῶς καὶ ἠθικῶς. Πρὸς ἀπόκτησιν δὲ πεπαιδευμένων ἐφημερίων δεόν νὰ ὀρισθῶσι διὰ νόμου τὰ προσόντα αὐτῶν, ληθθῇ δὲ πρόνοια περὶ ἀξιοπρεποῦς μισθοδοσίας αὐτῶν, συνισταμένου ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου ἐκ τῶν ἐξῆς πύρων α.) ἐκ τῶν περισσευόντων ἐισοδημάτων τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων β.) ἐκ ποσοῦ ἐτησίως ὀριζομένου ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους καὶ γ.) ἐξ ἑκουσίων συνεισφορῶν.

Β'. — Ἐὰν μορφωθῶσι καλοὶ καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι τῶν ἱερῶν μαθημάτων, οἵτινες δεόν νὰ μισθοδοτῶνται καλῶς.

Γ'. — Ἐὰν ἐκ τοῦ εἰρημένου ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου ὑποστηρίζεται ἡ ἐκδοσις θεολογικῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων πρακτικῶν, θρησκευτικῶν βιβλίων χάριν τοῦ λαοῦ καὶ θρησκευτικῶν περιοδικῶν.

Δ'. — Ἐὰν ἐν τοῖς σχολείοις οἱ διευθύνοντες αὐτὰ καὶ διδάσκοντες ἐν αὐτοῖς ἐπιμελῶνται τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς μορφώσεως τῶν διδασκόμενων ἐν αὐτοῖς, καὶ

Ε'. — Ἐὰν ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς καταβάλληται παρὰ τῶν γονέων ἡ δέουσα φροντίς ὅπως ἐμπνέηται ἐγκαίρως εἰς τὰ τέκνα ἡ εὐσέβεια.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 27 Ἀπριλίου 1879.

Ο ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Θ. Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ.

Ὁ Γεν. γραμματεὺς καὶ ἀ. ε.

Ὁ Βιβλικός

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ. ΚΟΚΟΛΗΣ.